“MENTOR” ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫ

ÜZDIK QALAM

№42 (12) 2025

ҚР Оқу ағарту министірлігі
№20-3-20-7/1428-И хатында
тіркелген

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ
ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫ

REPUBLICAN SCIENTIFIC AND
EDUCATIONAL
METHODOLOGICAL JOURNAL

WWW.MENTOR-EDU.COM

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты:

Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту. Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы №KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады.

Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді. Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылымиақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:

Бас редактор:
Нурбергенова Сауле Турмаганбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Давлеткалиева Елизавета Султановна
Редакция алқасы:
Кадирова Зина Кадиркызы
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбекова Айнур Маратовна
Муханбедин Аруржан Айбаркызы
Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы (Ақтөбе қаласы)

Редакцияның мекен-жайы: Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2
Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

МАЗМҰНЫ

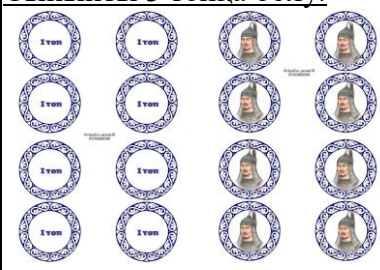
Айдахмет Нұршашқан Абылайқызы..... 4
Бақытжанқызы Жаннұр..... 7
Батенова Айгуль Бакытжановна..... 9
Баясхан Лиза..... 11
Бегімбетова Ақнұр..... 14
Бекенова Аккуртка Бекболатовна..... 20
Бибулатова Амансулу Базаргалиевна..... 23
Ғалым Мәрмәр Мухитқызы..... 25
Джубаниязова Аружан Канатовна,
Уксумбаева Асель Ануаровна..... 28
Ермагамбетова Гульжанат Уразбаевна..... 31
Жакипова Шынар Абылкасымовна..... 33
Жетесова Нурсулу Сериковна..... 37
Жиенгалиева Аида Сериковна..... 41
Жомарт Айшолпан..... 48
Жубатырова Райхан Шокановна..... 54
Закария Сағыныш Есетқызы 56
Каймолдина Майя Есетовна..... 61
Киреева Айслу Таупазеевна..... 62
Кайрашева Ағлен Асхаткызы..... 67
Кулекеева Айсана Ергалиқызы..... 69
Қалдығарина Гүлдана Қайырғалиқызы..... 71
Қахан Ақмарал Нұрғазықызы..... 76
Марат Гүлназ Маратқызы..... 78
Маратова Гүлзат Мұратқызы..... 83
Медеубаева Кемал Болатқызы..... 84
Миргалиева Галия Сайлыбаевна..... 90
Mynzhasarkyzy Nazgul..... 94
Нұрдәулетова Гүлдана Мұратқызы..... 99
Нұрымбетова Гүлсамал Сағынғалиқызы..... 103
Отаралина Орынгул Мухиядиновна..... 106
Петрова Валентина Николаевна..... 107
Салыкбаева Гульжан Амангельдиевна..... 120
Сарсембекова Гульжанат Сабитовна..... 121
Сердалиева Мирамгуль Аманбаевна..... 123
Сикорская Светлана Викторовна..... 130
Советова Куляш Абдигалиевна..... 133
Сыдықова Айгүл Сражқызы..... 138

МАХАМБЕТ ӨТЕМІСҰЛЫ «МЕН,МЕН ЕДІМ,МЕН ЕДІМ» ӨЛЕҢІ

Айдахмет Нұршашқан Абылайқызы
Ақтөбе қаласы Халел Досмұхамедұлы атындағы №35 орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

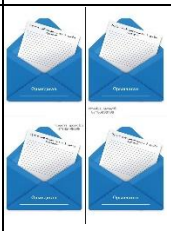
Бөлім:	**«Тарихи шындық пен көркемдік шешім» бөлімі**	
Сынып: 9 «Б»	Қатысушылар саны: 24	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	**Махамбет Өтемісұлы «Мен,мен едім,мен едім» өлеңі.**	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	**9.3.2.1. Шығармадағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін заманауи тұрғыда салыстырып, жаңашылдығына баға беру.**	
Сабақтың мақсаты	Барлық оқушылар орындай алады: М.Өтемісұлының «Мен, мен едім» шығармасындағы ұрпақтар сабақтастығы көрінісін табады. Оқушылардың көпшілігі орындай алады: Шығармадағы ерлік көрінісін заманауи тұрғыда талдайды, салыстырады. Кейбір оқушылар орындай алады: Ұрпақтар сабақтастығының мәнін түсінеді, өмірмен байланыстырып эссе, мақала жазу арқылы жаңашылдығына баға береді	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	**Педагогтің әрекеті**	**Білім алушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басталуы 5 минут	Оқушылармен амандасу, қатысуын түгендеу. Психологиялық көңіл күй тудыру. Сыныпты 3 топқа бөлу. Тақырыпты болжау: **«Зымыран сұрақтар» әдісі** Тақырыпты болжап, өткен білімдерін қайталау мақсатында сұрақтарға жауап беріңдер. 1. М. Өтемісұлының өмірі туралы не білесіңдер?	**Психологиялық ахуал** **«Мен сені ... батырларға теңеймін»** әдісі арқылы оқушылар шаттық шеңберіне тұрып бір бірін қазақтың батыр ұлдары мен қыздарына теңейді. Сынып қима қағаздар арқылы 3 топқа бөлінеді.	Сабақ басында оқушыларға өзін-өзі бағалауға парақ таратылады. Сол бойынша өздерін бағалайды. Мұғалім «Мадақ сөздер» арқылы бағалау жасайды**.**	 Қима қағаздар http://el.kz/m/articles/view/content-4285 Slider AL ЖИ слайд

	2. Қандай шығармаларын оқыдыңдар? 3. М. Өтемісұлының өлеңдері қазақ тарихындағы қандай оқиғаларға арналған? 4. Махамбет өлеңдерін қандай тақырыпта жырлаған? Дескриптор 1. Сұраққа толық жауап береді. 2. М. Өтемісұлы туралы өткен білімдеріне ой шақырады. 3. Өз ойларымен дәлелдейді. Сабақтың тақырыбы мен оқу мақсатымен таныстыру ЖИ көмегімен жасалған слайд көрсетіледі.(Slider AL)	Сұрақтарға жауап береді. Білетін бұрынғы ақпараттарын еске түсіреді.		
Сабақтың ортасы 35 минут	Оқушыларға D-Id ЖИ арқылы жасалған автор өзі оқуымен «Мен,мен едім,мен едім » өлеңі көрсетіледі. **Жұптық жұмыс** **Конверттегі сұрақ» әдісі.**Көркем шығармаларды аудио материялдан тыңда**,**конвертте берілген графикалық органайзерлері (Т – кестесі, қосжазба күнделігі) арқылы берілген тапсырмаларды орында. **«Т – кестесі» әдісі** арқылы өлеңнен Махамбеттің ерлік істерін көрсететін сөздерін теріп жазып талда.	Оқушылар өлеңнін тақырыбы мен идеясын табады. Топта талқылайды. «Т – кестесі» әдісі арқылы өлеңнен Махамбеттің ерлік істерін көрсететін сөздерін теріп жазып талдайды.	**«Әскери шең»** тәсілі арқылы мұғалім бағалайды. **Қолбасшы** - Керемет **Батыр** – Өте жақсы **Сардар** - Жақсы **Қ.Б.«Үш қару» тәсілі.** Бірін бірі бағалайды **Садақ** – керемет **Найза** – өте жақсы **Қалқан** – жақсы	D-Id ЖИ видео Оқулық

	<table><tr><th>Сөз тіркесі</th><th>түсіндірме</th></tr><tr><td></td><td></td></tr></table> **Дескриптор:** • Шығарманы тыңдайды. • Шығармадағы ұрпақтар сабақтастығын табады. • Ерлікті сипаттайтын сөздерді теріп жазып, талдайды. **Топтық жұмыс** **3 топқа 3 түрлі тарсырма беріледі.** **1-топ.** **Махамбет Өтемісұлы кім? (постер қорғау)** **2-топ. Махамбетше толғасам... (Шығармашылық жұмыс)** **3-топ. «Мен,мен едім,мен едім» өлеңінен көркемдегіш құралдарды табу.** 	Топ ішінде берілген тапсырмаларды бірлесіп орындайды. Рөлдердің бірін таңдап, жыр бөлімдерін талқылайды. Шығармашылық жұмыс жасап, өлеңнің көркемдегіш құралдарын табады. .		 Маркер, плакаттар стикер

	Kahoot платформасы арқылы тест белгілеу. Үйге тапсырма: 1. «Мен, мен едім» өлеңін жаттау.	Kahoot арқылы тест белгілеу.	Тест ұпайы телефондарында көрсетіледі.	https://kahoot.it/
Сабақтың соңы 5 минут	**Рефлексия** **Бүгінгі сабақтан алған 3 құнды ақпарат жазу.** **Оқушыларды бағалау.**	Ақпарат парағын толтырып, сабақ жайлы ой бөліседі. 	Жинаған ұпайларын мұғалім Білімкласс платформасына қояды.	

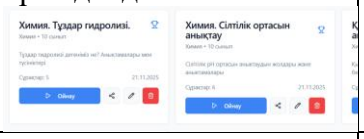
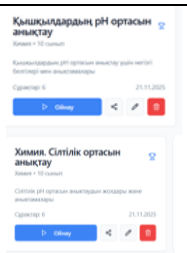
«ҚЫШҚЫЛ, СІЛТІ ЖӘНЕ ТҰЗ ЕРІТІНДІЛЕРІНІҢ РН-ОРТАСЫ. ТҰЗДАР ГИДРОЛИЗІ»

Бақытжанқызы Жаннұр
Ақтөбе қаласы №78 жалпы білім беретін орта мектеп-гимназиясының химия пәні мұғалімі

Бөлім:	10.3 В
Күні:	21.11.2025ж.
Сыныбы:	10 А
Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты	10.3.4.1 - ерітіндінің pH мәні бойынша тұздар, қышқылдар және гидроксид ерітінділерінің сапалық құрамын дәлелдеу; 10.3.4.2 - оның сапалық құрамы бойынша тұз ерітінділерінің ортасын болжау
Сабақтың мақсаты:	Тұз ерітінділерінің гидролизі түсіну және қышқыл, сілті және тұз ерітінділерінің pH орталарын анықтауды біледі.
Құндылықтар	Әділдік пен жауапкершілікті айта отырып, білім мен рухани құндылықты қатар алып жүруге үйрету

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі/ Уақыты	Педагогтің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы Қызығушылықты	I.Ұйымдастыру кезеңі: Оқушылармен сәлемдесу, түгендеу. Әділдік пен жауапкершілікті	Ұйымдастыру бөлімі Оқушылар сабаққа дайындықтарын пысықтап, оқу құралдарын алып дайындалады.	Оқушылар, тыңдау дағдыларын дамытуға бағытталады	«Химия» 10 сынып оқулығы

ояту. 1мин.	айта отырып, білім мен рухани құндылықты қатар алып жүруге үйрету			
Жаңа сабаққа кіріспе 8 мин	«Миға шабуыл» әдісі арқылы өткен тақырыппен жаңа сабақты байланыстыру мақсатында ой қозғау сұрақтарын ұжымдық талқылау.	Оқушылардың алдыңғы білімдерін дебаттық үлгіде pH орталарын анықтау туралы түсініктерін өз позицияларында қорғағандығын тыңдап кері байланыс алған соң, сабағымыздың екінші оқу мақсатын ашу үшін мұғалім презентация арқылы түсіндіреді. Оқушыларға есептің шартын жазып, шығару жолын ұсынуларын сұрайды.	Сабақтың тақырыбы мен мақсатын анықтауға мүмкіндік береді. Балл: 2	BilimClass. Презентация : «Қышқыл, сілті және тұз ерітінділерінің pH-і.Тұздар гидролизі»
Сабақтың ортасы Мағынаны ашу. 9 мин.	Оқулықтағы жаңа сабақтың мәтініне байланысты Mektep.AI арқылы тапсырмалар береді	Тұз ерітінділерінің гидролизі және қышқыл, сілті және тұз ерітінділерінің pH орталарын анықтаудың тапсырмаларын орындайды 	Тұз ерітінділерінің гидролизі және қышқыл, сілті және тұз ерітінділерінің pH орталарын анықтаудың тапсырмалары Балл 3	 Mektep.AI платформасы
Топтық жұмыс «pH ортасын тап» 15мин	«pH ортасын тап» топтық жұмысында тәжірибелік тапсырманы орындатады, бақылайды, жауаптары мен түсініктерін тыңдап бағаланады	Қышқыл, сілті және тұз ерітінділерінің pH орталарын табиғи көкөністермен анықтау: Топтарға: қызыл қырыққабат,лимон, су, қышқыл, қызыл жуа, сода, сәбіз, сілті беріледі және индикатор қағаздары таратылады	Берілген табиғи тағамдардың pH орталарын анықтайды. Балл 5	https://www.olabs.edu.in/?sub=73&brch=2&sim=28&cnt=66
Сабақтың соңы Рефлексия 7 мин.	«Қорытынды» тәсілі сабақ қорытындыланып, оқушылардан кері байланыс алып, бағалайды.	Оқушылар бүгінгі сабақтың мақсаты, тақырыбы бойынша интербелсенді тақта арқылы сабаққа кері байланысын жасайды.	1-10 баллдық жүйе бойынша оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігі бойынша бағаланады.	Таразы бойынша жинаған баллдары арқылы бағаланады

«ФОРМИРОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ»

Батенова Айгуль Бакытжановна
учитель начальных классов КГУ «Средней школы №3»
ГУ "Отдел образования города Актобе"

Аннотация. В статье рассматриваются основные подходы к формированию читательской грамотности у обучающихся начальной школы. Раскрываются особенности работы с текстом и эффективные методические приёмы, направленные на развитие осознанного чтения, понимания и анализа информации. Материал адресован учителям начальных классов.

Ключевые слова: читательская грамотность, начальная школа, осознанное чтение, работа с текстом, развитие речи, учебная мотивация, познавательная деятельность, внеурочная работа.

В условиях современного образования особую актуальность приобретает проблема формирования читательской грамотности у обучающихся начальной школы. Чтение является не только базовым учебным навыком, но и важнейшим средством познания окружающего мира, развития мышления, речи и личности ребёнка. Именно в начальной школе закладываются основы осознанного чтения и формируется отношение к книге как источнику знаний, культуры и духовных ценностей.

Современные дети растут в информационно насыщенной среде, где преобладают визуальные образы и короткие тексты. Это оказывает влияние на особенности восприятия информации, снижает интерес к вдумчивому чтению и затрудняет понимание учебных и познавательных текстов. В связи с этим перед учителем начальных классов стоит задача не только обучить технике чтения, но и сформировать у младших школьников читательскую грамотность как способность понимать, анализировать, интерпретировать и использовать информацию, представленную в письменной форме.

Читательская грамотность является основой успешного обучения по всем учебным предметам, поскольку работа с текстом присутствует практически на каждом уроке. Недостаточный уровень её сформированности приводит к трудностям в усвоении учебного материала, снижению познавательной активности и учебной мотивации учащихся. Это определяет необходимость системного и целенаправленного подхода к развитию читательской грамотности в образовательном процессе начальной школы.

Понятие и сущность читательской грамотности.

Читательская грамотность рассматривается как интегративное качество личности, включающее совокупность знаний, умений и навыков, необходимых для полноценной работы с текстами различных типов. Она предполагает не только умение читать правильно и бегло, но и способность осмыслять содержание прочитанного, выделять основную информацию, устанавливать логические и причинно-следственные связи, делать выводы и выражать собственное отношение к тексту.

Для младших школьников читательская грамотность включает следующие компоненты: техническую сторону чтения (правильность, осознанность, выразительность), понимание содержания текста, умение анализировать и интерпретировать информацию, развитие речевых умений на

основе прочитанного, а также формирование устойчивого интереса и мотивации к чтению. Таким образом, читательская грамотность является фундаментом для развития учебной самостоятельности и успешного продолжения обучения на следующих этапах образования.

Психолого-педагогические особенности младших школьников.

Младший школьный возраст характеризуется активным развитием познавательных процессов: внимания, памяти, мышления и речи. Дети данного возраста отличаются эмоциональной отзывчивостью, высокой восприимчивостью к новому материалу и потребностью в одобрении со стороны взрослых. Эти особенности необходимо учитывать при организации работы по формированию читательской грамотности.

Для младших школьников характерно наглядно-образное мышление, поэтому особую эффективность имеют методы, опирающиеся на иллюстрации, схемы, таблицы и другие визуальные средства. Постепенно у учащихся формируется словесно-логическое мышление, что позволяет им анализировать тексты, устанавливать логические связи и обобщать информацию. Важную роль играет развитие речи, так как уровень понимания, прочитанного напрямую зависит от словарного запаса и сформированности устной речи ребёнка.

Роль начальной школы в формировании читательской грамотности.

Начальная школа является ключевым этапом в формировании читательской грамотности. В этот период закладываются основы осознанного чтения, формируется интерес к книге и потребность в самостоятельном чтении. Ведущая роль в этом процессе принадлежит учителю начальных классов, который организует системную работу с текстами, подбирает эффективные методические приёмы и создаёт условия для развития читательской активности учащихся.

Формирование читательской грамотности должно носить системный характер и осуществляться не только на уроках литературного чтения, но и при изучении других учебных предметов. Работа с текстами на уроках математики, русского языка и окружающего мира способствует развитию универсальных умений работы с информацией.

Подбор текстов и методические приёмы работы.

Грамотный подбор текстового материала играет важную роль в развитии читательской грамотности. Тексты должны соответствовать возрастным особенностям учащихся, быть доступными по объёму и содержанию, отражать жизненный опыт детей и способствовать формированию нравственных ценностей.

В практике начальной школы используется система приёмов работы с текстом, включающая этапы до чтения, во время чтения и после чтения. На подготовительном этапе актуализируются знания учащихся и формируется интерес к чтению. Во время чтения осуществляется первичное восприятие текста, уточнение значений слов, выделение основной мысли. После чтения проводится работа по углублённому пониманию содержания, пересказу, анализу текста и выполнению творческих заданий.

Активные формы и внеурочная деятельность.

Использование активных форм обучения, таких как работа в парах и группах, диалог и игровые технологии, способствует развитию коммуникативных навыков и повышению интереса к чтению. Эффективным дополнением является внеурочная деятельность: литературные кружки, конкурсы чтецов, библиотечные часы и проекты, связанные с книгами и авторами.

Роль семьи и оценка результатов.

Семья играет важную роль в формировании читательской грамотности. Совместное чтение, обсуждение книг и поддержка интереса к чтению создают благоприятную читательскую среду.

Оценка уровня читательской грамотности должна носить развивающий характер и быть направлена на поддержку учебной мотивации учащихся.

Формирование читательской грамотности в начальной школе является важнейшей задачей образовательного процесса. Системная работа с текстом, использование разнообразных методических приёмов, активных форм обучения и взаимодействие с семьёй создают условия для успешного развития читательских навыков и полноценной социализации младших школьников.

Использованная литература

1. Айтбаева А. Б. Развитие читательской компетентности младших школьников. — Алматы: Қазақ университеті, 2016.
2. Кулжанова А. К. Методика обучения чтению в начальной школе. — Алматы: Рауан, 2014.
3. Смагулова Г. Н. Развитие речи учащихся начальных классов. — Алматы: Мектеп, 2012.
4. Тажибаева С. Ж. Психолого-педагогические основы обучения младших школьников. — Алматы: Білім, 2015.
5. Шарипова А. К. Формирование функциональной грамотности учащихся начальной школы. — Алматы: Атамұра, 2018.

«ХИМИЯ САБАҚТАРЫНДА ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ»

Баясхан Лиза
«Жетісу облысы білім басқармасының Ескелді ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Ж.Жақыпбаев атындағы орта мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесінің химия пәнінің мұғалімі

Қазіргі білім беру кеңістігі жаңа технологиялармен тығыз байланыста дамып келеді. Соның ішінде жасанды интеллект (ЖИ) – мұғалімнің жұмысын жеңілдететін, оқушының білім алу мүмкіндігін кеңейтетін қуатты құралдардың бірі. Әсіресе химия пәнінде ЖИ қолдану сабақтың мазмұнын тереңдетіп қана қоймай, күрделі құбылыстарды визуализациялау арқылы оқушылардың пәнге қызығушылығын арттырады.

Химия – абстрактілі ұғымдарға толы ғылым. Молекулалардың құрылысы, химиялық реакциялар механизмі, процестер кинетикасы мен термодинамикасы секілді тақырыптар көп жағдайда оқушыдан кең ойлау қабілетін талап етеді. Осындай кезде жасанды интеллект мұғалімге көмекші бола алады. Мысалы, молекулалардың үшөлшемді моделін құрастыруға арналған ЖИ бағдарламалары оқушыға атомдардың байланысын нақты көруге мүмкіндік береді. Бұл әсіресе «Коваленттік байланыс», «Гибридтену», «Орбитальдар» сияқты тақырыптарды түсіндіруде тиімді.

Жасанды интеллекттің көмегімен виртуалды зертханалар ұйымдастыру да – тиімді шешім. Зертханалық тәжірибелердің барлығын мектепте жасауға мүмкіндік бола бермейді, ал ЖИ негізіндегі симуляциялар реакцияның жүру барысын, қауіпсіздік шараларын және нәтижесін дәл көрсетеді. Мысалы, «Химиялық тепе-теңдік», «Катализ», «Ойланбай араластырма!» секілді тәжірибелерді виртуалды ортада қауіпсіз орындауға мүмкіндік туады.

Сонымен қатар ЖИ оқушылардың білімін бағалау мен жекелендірілген

оқытуда да қолданылады. Химиялық теңдеулерді теңестіру, есептердің шешімін талдау, формулаларды жазу барысында жасанды интеллект қателерді анықтап, түзету жолдарын автоматты түрде ұсына алады. Бұл оқушыға жеке қолдау көрсетіп, химиялық ойлауын дамытуға мүмкіндік береді.

Химия мұғалімі үшін ЖИ – оқу материалдарын дайындауда да таптырмас көмекші. Қажетті тақырып бойынша презентация, тест, дидактикалық материалдар, зертханалық нұсқаулықтар тез әрі сапалы жасала алады. Мысалы, мұғалім элементтердің периодтық жүйесі бойынша диагностикалық тапсырмалар немесе 9-сыныпқа арналған стехиометриялық есептер жинағын бірнеше минут ішінде әзірлей алады. Бұл педагогтың уақытын үнемдеп, шығармашылықпен айналысуына жол ашады.

ЖИ-дың тиімділігі көп болғанымен, шектеулері де жоқ емес. Ең маңыздысы – жасанды интеллект мұғалімді толық алмастыра алмайды. Химиядағы эксперименттік мәдениет, оқушының зерттеушілік қабілетін қалыптастыру, адамаралық қарым-қатынас тек педагог арқылы жүзеге асады. Сонымен қатар ЖИ-ды қолдану барысында ақпараттың дұрыстығын тексеру және оны қауіпсіз, этикалық тұрғыда пайдалану маңызды.

Заманауи білім беру жүйесінде жасанды интеллект (ЖИ) – оқу үдерісін жеделдетіп, мұғалімнің жұмысын жеңілдететін, оқушының білім алу сапасын арттыратын маңызды құралдардың бірі. Әсіресе химия пәнінде күрделі ұғымдар мен тәжірибелерді түсіндіру барысында ЖИ технологияларын қолдану сабақтың тиімділігін арттырып, оқушының пәнге деген қызығушылығын күшейтеді.

ЖИ-дің химия сабақтарында қолданудың негізгі бағыттары:

❖ **Күрделі химиялық процестерді визуализациялау.**

Химиядағы атом құрылысы, молекулалардың кеңістіктік моделі, реакция механизмдері сияқты тақырыптарды оқушылар елестету арқылы ғана түсінеді.

ЖИ көмегімен:

✓ атомдардың модельдерін 3D форматта көрсету;

✓ реакция механизмдерін анимация арқылы бейнелеу;

✓ заттардың қасиеттерін динамикалық түрде салыстыру мүмкіндігі туады.

Мысалы: Оқушыға этан мен этилен молекулаларының құрылымдық айырмашылығын ЖИ визуализациялап, реакцияға түсу қабілетін түсіндіре алады.

❖ **Жеке білім траекториясын құру**

Химиядағы түсіну деңгейі әр оқушыда әртүрлі. ЖИ оқушының қателерін талдап, оның әлсіз тақырыптары бойынша жеке тапсырмалар құра алады.

Мысал:

Оқушы қышқылдар мен негіздердің реакция теңдеулерінде жиі қателессе, ЖИ автоматты түрде сол тақырып бойынша деңгейлік есептер мен түсіндірмелі видеосабақ ұсынады.

❖ **Диагностикалық және олимпиадалық тапсырмалар генерациясы**

Химия пәні үшін ЖИ қысқа уақыт ішінде:

- тақырыптық тесттер;
- күрделі есептер;
- практикалық тапсырмалар;
- пәндік олимпиадаға арналған қиын деңгейлі есептер дайындап бере алады.

Мысалы: Оқушылардың аралық диагностикасын өткізу үшін 20 сұрақтық тестті мұғалім бір минутта да әзірлей алады.

❖ **Виртуалды зертханалар**

Қауіпті реакциялар немесе қымбат реагенттер қажет болатын тәжірибелердің барлығын ЖИ негізіндегі виртуалды лабораторияларда қауіпсіз орындауға болады.

Пайдасы:

- оқушылар тәжірибені шынайы түрде көріп, нәтижесін болжайды;
- қауіпсіздік ережелерін түсінеді;

• реакция жылдамдығы, температура, концентрация әсерін өзгертіп, модельдеу жасай алады.

Мысал: Нақты лабораторияда орындауға қауіпті «таза оттекті алу» тәжірибесін виртуалды түрде модельдеу.

❖ **Химиялық есептерді кезең-кезеңімен шығару**

ЖИ оқушыға тек дұрыс жауап қана бермей, шешу жолдарын толық түсіндіре алады:

• молярлық масса есептеу;

• стехиометриялық есептер;

• зат мөлшері, концентрация формулаларын пайдалану.

Бұл оқушының логикалық ойлауын дамытады және күрделі есептерден қорықпауына сеп болады.

ЖИ қолданудың тиімді тұстары

• **Оқушының қызығушылығын арттырады.** Виртуалды тәжірибелер, 3D модельдер пәнді тартымды етеді.

• **Мұғалім уақытын үнемдейді.** Тест, сабақ жоспары, тапсырма автоматты түрде құрылады.

• **Жеке білім беру траекториясы қалыптасады.** Әр оқушының деңгейіне сәйкес тапсырма беріледі.

• **Кері байланыс жылдам.** Қателер тез анықталып, түзетіледі.

• **Оқыту сапасы артады.** Оқушы химияны түсініп үйренеді, механикалық жаттау азаяды.

Қорытындылай келе химия сабақтарында жасанды интеллектті қолдану – жаңа заман талабы. Ол мұғалім жұмысының тиімділігін арттырып қана қоймай, оқушының пәнге қызығушылығын оятып, күрделі химиялық үдерістерді терең түсінуге мүмкіндік береді. ЖИ – мұғалімді алмастыратын емес, керісінше қолдайтын, оқу-тәрбие үдерісін жеңілдететін қуатты құрал.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Әлтаева, Г.Қ., Жанпейісова, М. Жаратылыстану пәндерін оқытудағы жаңа технологиялар. – Алматы: Білім, 2021.
2. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. Жаратылыстану-математикалық бағыттағы пәндерді оқыту әдістемесі бойынша нұсқаулық. – Астана, 2022.
3. Назарбаев Зияткерлік мектептері ДББҰ. Химия пәнін оқыту әдістемесі: әдістемелік нұсқаулық. – Астана, 2020.
4. Anderson, D., & Brydges, R. Artificial Intelligence in Science Education: Methods and Applications. – New York: Springer, 2020.
5. UNESCO. Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities. – Paris: UNESCO Publishing, 2023.
6. Woolf, B. Artificial Intelligence in Education: Building Technology-Rich Learning Environments. –
7. Khosravi, H. “AI-Powered Formative Assessment in Science Classes.” Educational Technology Review, 2022.
8. ChatGPT in Science Learning: Practical Classroom Applications. – EdTech Global, 2024.

«БАЛАМ АҚЫЛДЫ БОЛСЫН ДЕСЕҢІЗ - АНА ҚОЛЫНДАҒЫ КІТАП....» АТА-АНАЛАРҒА АРНАЛҒАН КІТАП КӨРМЕСІ ЖӘНЕ АШЫҚ ЕСІК КҮНІ

Бегімбетова Ақнұр
«№ 33 қазақ орта жалпы білім беретін мектебі» КММ-нің кітапханашысы

«Үздік кітапханашы байқау» қатысушы
кітапханашы: Ғазизқызы

Мақсаты: Ата - ана мен бала арасындағы сенімді, кітап оқу отбасы құндылыққа айналдыру, бір - біріне деген сезімді нығайту. Ата-ана, отбасының негізгі діңгегі, бастапқы дәнекері екенін ескеріп, мектеп, ата-ана, кітапханашы болып бірігіп, кітап оқу сапалы білімді, саналы тәрбиелі, салауатты ұрпақ тәрбиелеу.

Күтілетін нәтиже: - Ата - ана мен бала арасындағы сенімді сыйластық әрекетінің мақсаты айқындалады, баланың бас ұстазы ата - ана екенін түсінеді, бір - біріне деген сезім, отбасында кітап оқуын нығайту үшін бірінші ананың қолында кітап болу керек.

Өткізілген күні: 27 .11.2025 ж

Жұмыс түрі : Ата-аналарға арналған кітап көрмесі және ашық есік күні

Өткізілген орны : Мектеп кітапхана оқу залы

Қатысқандар саны: 20 білім алушы және ата-аналар

Өту барысы:

Кіріспе сөз, кітапханашы: - Қош келдіңіздер, құрметті ата - аналар және әріптестер! Бүгінгі біздің кешіміз ерекше болады деген үмітпен « Балам ақылды болсын десеңіз-Ана қолындағы кітап....» ашық есік күнін бастаймыз.

Шарамыздын ерекшелігі сол, тәрбие процесіндегі кітап оқуды,балаларды әдеби кітап оқуға біз боп, сіз боп пікірлесе отырып, ойымызды түйіндеп, өмір жолында пайдалану.

- Адам баласының алтын діңгегі әдеби кітап оқуды қалыптастыру. Өйткені адам ең алғаш шыр етіп дүниеге келген сәтінен бастап, осында ер жетіп, отбасының тәрбиесін алады. Сондықтан да отбасы - адамзаттың аса қажетті, әрі қасиетті алтын бесігі.

Бала қанша білім алып, мектеп табалдырығын аттағанымен, оның өмірінің көп бөлігі әке - шешесінің қасында өтеді екен. Ал сіздердің ата - ана, өміріңізде үш рет мектепке баратыныңызды әрқашан естен шығармаңыз. Бірінші рет – өзіңіз, екінші рет – балаңыз, ал үшінші рет – немереңіз барады екен. Ендеше бүгінгі ашық есік күніне қатысып отырған ата - аналарға әрдайым осы балаларыңыздың қорғаны болып, немере сүйіп мектеп табалдырығын аттай беріңіздер демекпіз!

Слайд көретілімі: «Кітап оқудың тиімділігі» презентация

Кітапханашы: Балам **ақылды болсын десеңіз, ата-ана және кітапхана...**

Әр адамның ең жақын досы, өмірдегі досы кітап болуға тиіс. Мұхтар Әуезов

«Кітап – жан азығың» демекші, баласының болашағына әрбір ата-ана алаңдайды.

Білімді, жан-жақты өнер қуамын деген жастарға қазіргі күні даңғыл жол ашылған.

«Қалың елі, қазағы, қайран жұртының» қамын ойлаған данышпан Абай елінің сауатты, білімді болғанын қалаған. «Халық пен халықты, адам мен адамды теңестіретін нәрсе – білім» десек, ал ол білім кітапта. Сол үшін кітап оқуымыз қажет. Кезінде оқымысты Альберт Эйнштейн «Бала ақылды болуы үшін не істеу керек?» деген сұраққа: «Егер де балам ақылды болсын десеңдер, ертегі оқып беріңдер. Егер олардың одан да ақылды болғанын қаласаңдар, одан да көп ертегі оқыңдар», – деген екен. Өйткені, ертегі оқып өскен баланың қиялы жүйрік болады, әрі, кітапқа деген

қызығушылығы артады. Жастайынан жастанып жатып кітап оқыған бала, есейген шақта ғылымды жатсынбасы анық.

Бала күнімізде әжелеріміз кітап бетіне қарамай-ақ, естігені бар, ойдан құрастырғаны бар әдемі ертегілерді айтып беретін еді ғой. Ертегілер бізге сонау ерте заманнан келді. Ертегіге біз сенеміз, ондағы оқиғалар кейде өз өмірімізде болып жатқандай, қорқынышты жерінде көзімізді жұмамыз, кейде ішек-сілеміз қатып күлеміз. Ең негізгісі – бәрі де жақсы аяқталатынына сенетін едік. Қазақ халық ертегілері тұнып тұрған даналықтың көзі деуге болады. Мысалы, «Мақта қыз бен мысық» ертегісі өте тартымды, қызықты. Бұл ертегіде мақта қыздың досы мысық мақта қыздың тілін алмай қатығын төгеді де, оны қайтарып беру үшін көптеген сынаққа жолығып, көп қиыншылық көріп барып, соңында қателігін түсініп, қатықты қайта қайтарып беруге әрекет жасайды. Демек, қазақ ертегілері жәйдан-жәй бала көңілін аулау үшін емес, тәрбиелік мәні өте жоғары, адамды әрбір іс қимылына жауап беруге бейімдейді.

Шын мәнісінде, ертегі балалардың қалыптасуына бағыт көрсететін рухани азық. Мұны әлімсақтан білген ата-бабаларымыз батырлар жыры, жыршылдық пен шешендік өнерді балаға кішкентай кезінен-ақ үйреткен. Тарихқа көз жүгіртсек, Абай, Шоқан, Мұхтар сынды тұлғаларды әжелері ертегімен сусындатып, кітап оқуға бейімдеген. Ертегідегі кейіпкерлерді саралай отырып, жақсы мен жаманды айыруға үйренеді. Сондықтан ертегі – бала тәрбиесіндегі таптырмас құрал десек қате болмас.

«Мақта қыз бен мысық» ертегісіне балалардын көрініс қойылымы 3 «А» сынып оқушысы

Кітапханашы: Бүгінгі техниканың қарыштап дамыған ғасырында қолына кітап алып, оның қызығына батып отырған балаларды кездестіру қиын. Ақпараттың жылдам өзгеріп отыратын заманында балалардың оқу форматы да, талғамы да өзгерген. Кітап оқитын балалар баршылық, дегенмен оқымайтын балалар да жеткілікті. Оның себептері әр түрлі, атап айтқанда: кітап оқу дағдысының қалыптаспауы, отбасында кітап оқу мәдениетіне мән беру, шытырман оқиғаларымен кітап әлеміне қызықтырып кітаптын болуы.

«Балалар кітапханасы» жобасы аясында Ата-аналарға арналған:- «Отбасылық оқу», «Бүкіл отбасымен оқимыз», «Ата-анамен кітап оқу сағаты» тақырыптарындағы іс-шаралары ұйымдастырылды.

Бүгінгі бала – ел болашағы, ал білімді бала – ел үмітін ақтайтын жеткіншек. «Білім кілті кітапта» десек, ал кітапхана – білім нәрімен сусындауға мүмкіндік жасайтын бірегей орта. «Балалар кітапханасы» жобасы оқырмандарға ыңғайлы жағдай жасау үшін белсенді түрде көптеген жұмыс атқаруда, Серіктестік кітапханасымен бірлесіп іс-шаралар өтіп тұрады.

Тәуелсіз еліміздің баға жетпес байлықтары – жас жеткіншектердің туған елі мен жеріне деген асқан сүйіспеншілігін рухани дамыту үшін жан-жақты білім қажет. Ал білімнің басты құралы – кітап.

Отбасылық кітап оқу дағдысын қалыптастыру туралы айтсақ, кітапханамызда ата-аналармен жұмыс атқарылады. Кітапхана отбасылық құндылықтарды насихаттауға және отбасын біріктірудің бірден-бір маңызды бөлігі – отбасылық кітап оқу мәселелерін үнемі назарда ұстайды және оқырмандар мен олардың ата-аналарымен тығыз байланыста жұмыс жасайды. Балалардың кітап оқуының қазіргі дағдарысы – ең алдымен, кітапханашылар мен мұғалімдерді көбірек алаңдататын мәселе және ата-аналардың көпшілігі мұны үлкен проблема деп ойламайды. Кітап оқитын баланың отбасында оқуға деген сүйіспеншіліктің жақсы үлгісі көрінеді.

Кітапханшы: 3 «А» сыныбының ата-анасы: Жакупова Алтынгүл Анарбековна
Оқыған кітабымен бөлісіп, әңгімелеп берді.

Кітапханашы: Психолог мамандардың пікірі бойынша отбасындағы жақсы дағдылар – баланың толық тұлға болып қалыптасуының негізгі кілті.

Ертегіні бала үшін ең жақсы терапияның бір құрамдас бөлігі ретінде қарастырады. Бала тәрбиелеу мәселесінде ертегінің пайдасы зор дейді жантану мамандары. Әрине, бұл тұрғыда ата-ана тарапынан қажет етілетін талаптар бар. Ертегіні баланың сол сәттегі көңіл күйіне, іс-әрекетіне, жағдайға байланысты таңдай білу керек. Терапиялық ертегі мен тәрбиелік мәні зор.

Кітапханамызда 2025 жылдан бастап 24 қазан кітапханашылар күніне орай «Ұлттық құндылықтар» кітапхана апталығы «Демалыста кітап оқимыз» гайдбук

(каникул кезінде оқыған кітаптарын жарнамалау) іс-шарасы ұйымдастырылды.

Шара бойынша бірнеше номинация бойынша белсенділік танытқан оқырмандар мен отбасылар марапатталды. Бұл шараға жеңімпаз оқырман балалармен бірге ата-аналары, ата-әжелері, мұғалімдер араласып , кітап оқитын баланың беделін көтеруді көздейді.

Номинациялар арасында «Оқитын отбасы» – ең басты номинациясы ұсынылды.

Апталық аясындағы салтанаты ата-ана мен баланың дұрыс бағытын көрсетеді.

Кітап оқуды жарнамалау кезінде мектеп оқушыларымын белесенділік танытуда.

Балалар кітапханасының қоры оқырмандар талабына сай. Мектебімізде қазақ тіліндегі балалар әдебиетірімен толықтырылған.

Апталықтың бірінші күні «Кітапханаға кітап сыйла» акциясы» атты өтті.

Жобаның мақсаты – балалар мен жасөспірімдерді авторлармен таныстыру арқылы қазіргі қазақ әдебиетін оқуға тарту. Осы жоба аясында белгілі балалар жазушыларымен, ақындармен, драматургтермен және балалар кітаптарының иллюстраторларымен бірқатар кездесу ұйымдастырылды.

Кітапхана кеңістігіне, яғни кітапханадағы үйірмелерде түрлі зияткерлік ойындар, сайыстар және тағы сол сияқты қызықты кездесулер өтіп тұрады.

Кітапханаларда ұйымдастырылған түрлі шаралар мен үйірмелер балалардың

зияткерлік қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Кітапханашы: **Ата-ана, балаңызбен бірге кітап оқыған кездегі кеңес**

1. Жаңа кітаппен танысар алдында оның мұқабасына қараңыздар, авторының фамилиясын, кітаптың атын оқыңыздар.
2. Кітапты парақтай отырып, иллюстрацияларын мұқият қарап шығыңыздар.
3. Иллюстрациялар бойынша кітаптың болжамды мазмұнын анықтаңыздар.
4. Кітапты беттері, тараулары бойынша ретімен оқыңыздар.

Ата-анаға кеңес:

1. Баламен бірге күніне 10-15 минуттан дауыстап оқыңыз.
2. Мәтін оқудан бұрын бөлмені желдетіп, үстел үстінен назар аудартатын артық-ауыс заттарды алып тастаңыз.
3. Егер бала шаршаса, денешынықтыру минутын жасатыңыз.
4. Баланы оқығаны үшін мақтап қойыңыз.

Үй кітапханасында қандай кітап бар, балаларыңның ойлау, сөйлеу, жазу қабілеттерінің артуына кітап оқудың қаншалықты маңызды екенін білесіздер ме?

Білмегенді бірге үйренуге болатын ең қолайлы жағдай отбасылық оқу.

Қазақ даласында да отбасылық оқу болған. Әлемге әйгілі Мұхтарды атасы Әуез Абай өлеңдерін отбасында оқу арқылы дамытқан.

Ата-аналарға сұрақ: Үй кітапханасында қанша кітап бар, нешеуін оқыдың? Қазақтың қандай ақын- жазушыларының кітаптары бар?

-Сіздердің үйлеріңізде көркем шығарма оқу қаншалықты маңызды?

-Үй кітапханасындағы кітаптардың қайсысын балаңызбен біріге отырып оқыдыңыз?

- Соңғы оқыған кітаптарыңыз?
- Сыйлыққа кітап сыйлайсыз ба?

Ата-анаға сұрақ : «Білім көзі- кітапта» Бұл кезеңде қойылатын сұрақтарға жауап беру керек.

1. Кітап күні қашан атап өтіледі? 2-сәуір
2. Мамыр айында қандай мереке күндері бар?
3. Қазақ даласына алғаш мектеп ашқан кім? Ы.Алтынсарин
4. Абай Құнанбаевтың туғанына неше жыл? 180 жыл
5. Қазақтың үш биін ата?

II сұрақ :

1. Қазақтың аңызына айналған батыры кім? Б.Момышұлы
2. Қазақтың қандай ұлттық ойындарын білесіңдер?
3. Жыл атауынан құр қалған қандай жануар? Түйе
4. Қазақтың алғаш әліппесін жазған кім? А.Байтұрсынов
5. Ы.Алтынсариннің туғанына неше жыл? Келер жылы 185 жыл

Сауық кешке келейік,
Сөз маржанын терейік.
Кім көп білер екен деп
Мақал айтып көрейік.

III сұрақ «Мақал-сөздің мәйегі» Бұл кезеңде гүлдердің артына жазылған мақалдардың жалғасын табу тапсырылады.

1. Оқусыз білім жоқ, Білімсіз..... (күнің жоқ)

2. Тіліңмен жүгірме, Біліммен..... (жүгір)
3. Ғылым - теңіз, Білім -..... (қайық)
4. Күш - білімде, Білім - ..... (кітапта)
5. Білекті бірді жығады, Білімді ..... (мыңды жығады)
6. Оқу-білім бұлағы, Білім ..... (өмір шырағы)
7. Оқу - білім азығы, Білім -..... (ырыс қазығы)
8. Кітап- ғылым,Тілсіз..... (мұғалім)
9. Ақыл тозбайтын тон, Білім.....(таусылмайтын кен)
10. Білім арзан, Білу..... (қымбат)

Кітапханашы:

Білім сүйсең, кел күн сайын осында,
Кітап сенің айналады досыңа.
Талаптансаң үйренуге құмартып,
Келгін, жан дос, ізденейік қосыла.

Кітап көрмесіндегі кітаптармен таныстыру.

Ана тақырыбында ой толғанбаған, ең аз деген төрт шумақ өлең жазып тебіренбеген адам кемде-кем шығар. Бүгін назарларыңызға ана тақырыбындағы үздік үш кітапты назарларыңызға ұсынамын. Шерхан Мұртаза "Ай мен Айша" Бұл кітапты автор өз анасы туралы жазған. Әкесі Мұртаза тұтқындалғаннан кейін анасы Айша үш баласын жеткіземін деп талай тауқыметті бастан кешеді. Оған талмай, алға жылжуға күш беретін - балалары мен жалғыз жаратушы. Аспандағы Айға қарап, жұбаныш тілейді. Шерхан Мұртаза анасы Айша мен Айдың байланысын шебер суреттеген.

Ғабит Мүсірепов "Ананың анасы"Өз заманында ана туралы, әйел заты туралы ең көп қалам тербеген - Мүсірепов. Бұл шығармасында өз жүрегін жарып шыққан қызын зорлап алып бара жатқан жерінен анасы жанкештілік танытып, құтқарып алғаны баяндалады. Ел ішіне кең тараған аңызды автор шебер жеткізе білген.

Сайын Мұратбеков "Ананың арманы"
Үш ұл, бір қызы бар ананың тағдыры баяндалған шағын ғана әңгіме әп дегеннен адамды баурап алады. Кебежесінің түбінде жатқан үш камзолдың бірін де кимей, өзінен аяйтын, балаларының үйіне барса бір сәт тыным таппай шауып жүретін, бар өмірін балаларына арнаған ананың не арманы бар екен? Әңгімені өзіңіз оқып көріңіз.

Қорытынды,кітапханашы

Білім іздесең,
Кітапен таныс,
Еңбегің еш болмайды.
Ақыл іздесең,
Адаммен таныс,
Өнерің кеш қалмайды.

Кітапхана - білімпаздар мекені. Оқушылар мен ата-ана кітапханаға келіп, кітап алып оқып, керекті тапсырмаларына дайындалады. Біздің кітапхана кішкене болғанымен атқаратын қызметі өте жоғары. Кітапханаға жиі келіңіздер, бірге ізденіп, бірге еңбек етейік. Кітапты қадірлейік, сақтайық, жан серігімізге айналдырайық.

Кітап көрмесіне қойылған кітаптар:

1.Момышұлы Б.Ұшқан ұя. 1 том. Алматы, «Өнер» 2008 ж.
2.Қазақтың салт-дәстурлері мен әдет-ғұрыптары. С.Кенжеахметұлы.Атамұра 201**3ж**
3.Қазақ халқының ұлттық киімдері Национальная одежда казахского народа. Б.Хинаят, А.Сужикова Алматыкітап-2022ж
4.Әдептілік –әдемілік Е.Өтетілеуұлы Алматыкітап -2017ж
5.Қобыланды батыр.Батырлар жыры. Ш.Күмісбаев. Алматыкітап-2021ж
6.Абайдың қара сөз. Книга слов. (каз./русс.) Мазмұндама-2021
7.Жабайы алма С.Мұратбеков Атамұра-2022ж
8.Гауһар тас Исабеков Д. Атамура-2020
9.Алдаркөсе.Қазақ халық ертегілері. Бейімдеген Қ.Мырза Әли Алматыкітап-2022
10. Ұлы дала ертегілері. Т.Жексенбай.атамұра-2023
11. Тарихи қанатты сөздер. Құр.н Әділхан Пірманов. Атамұра-2017
12. Қыран бүркіттің хикаялары. Мазмұндама-2022

13. Том Сойердің басынан кешкендері. Марк Твен. Мазмұндама-2022
14. Махаббат қызық мол жылдар. Ә.Нұршайықов.атамұра -2022ж
15. Нильстің таңғажайып саяхаты. Сельма Лагерлеф «Фолиант»-2023
16. Балуан Шолақ. Сәбит Мұқанов. «Фолиант»-2023
17. Қызғыш құс. Махамбет Өтемісұлы. Мазиұндама -2023
18. Сиқыршының жиені. К.С.Луис. Stepp &World-2023
19. Арыстан,мыстан және шкап. К.С.Луис. Stepp &World-2023
20. Хазар ханзада. К.С.Луис. Stepp &World-2023
21. Тұлпар мен бала. К.С.Луис. Stepp &World-2023
22. Ханзада мен Қайыршы. Марк Твен. «Фолиант»-2023
23. Батыр Баян. Мағжан Жұмабаев. «Фолиант»-2023
24. Алиса ғажайыптар елінде. Лбюис Кэрролл.«Фолиант»-2023
25. Сақиналар Әміршісі. Джон.Р.Р. «Фолиант»-2023
26. Ғажайып. Р.Ж.Паласио. Stepp &World - 2022
27. Он бес жасар капитан. Жюль Верн. «Фолиант»-2023
28. Хәрри Поттер мен пәлсапа тас. Ж.К.Роулиң. Stepp &World-2022
29. Хәрри Поттер мен азкабан тұтқыны. Ж.К.Роулиң. Stepp &World-2022
30. Хәрри Поттер мен от сауыт. Ж.К.Роулиң. Stepp &World-2022
31. Айдаһар таңбалы қыз. Стиг Ларссон. Мазмұндама-2023
32. Ай мен Айша 1,2 кітап. Шерхан Мұртаза-2023
33. Ханзада мен Қайыршы. Марк Твен. Мұртаза-2023
34. Абай жолы. Роман-эпопея. 1,2,3,4 - том . Атамұра-2019
35. Путь Абая. Роман-эпопея. 1,2,3,4 – том. Атамұра-2019
36. Оян, қазақ. Атамұра
37. Ертегілер жинағы. Мазмұндама
38. Әжемнің ертегілері. Р.Қожағұлова . Аруна-2023ж
39. Бұл дүниеде не қымбат. Аруна-2023ж
40. Алтын сақа. Р.Захаров. Аруна-2023ж
41. Әлемнің ұлы кереметтері. Рассел Эш. Алматыкітап - 2023
42. Великие чудеса света . Рассел Эш. Алматыкітап - 2023
43. Мысық тышқан мен торғайға неге өш? Аруна- 2023
44. Кәрі Арыстан
45. Шерхан Мұртаза Ай мен Айша
46. Ғабит Мүсірепов Ананың анасы
47. Сайын Мұратбеков Ананың арманы
48.Үш таған журналы № 4,5,6 -2024ж,2025 ж.
49. нақыл сөздер,суреттер
50.Балалар әлемі , Балдырған № 4,5,6 ,8,9 - 2022 ж журналдар

АБАЙДЫ ОҚЫ, ТАҢЫРҚА. АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫНЫҢ ҚАРА СӨЗДЕРІ «ЖЕТІНШІ СӨЗ»

Бекенова Аккуртка Бекболатовна
Ақтөбе облысы Байғанин ауданы Қопа селосы
Ақтан жырау негізгі мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Бөлім: II бөлім: Абайды оқы, таңырқа.		
Педагогтың аты-жөні:		
Күні:28.11.2025		
Сынып: 6	Қатысушылар саны:14	Қатыспағандар саны:-
Сабақтың тақырыбы	**II бөлім: Абайды оқы, таңырқа. Абай Құнанбайұлының қара сөздері «Жетінші сөз»**	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаттары	6.1.1.1 – әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтау; 6.2.1.1 – әдеби шығарманың мазмұнын өз сөзімен баяндау; 6.3.1.1 – әдеби кейіпкерлердің іс-әрекетіне баға беру.	
Сабақ мақсаты	Абай Құнанбайұлының жетінші қара сөзінің тақырыбы мен идеясын анықтайды; Мәтіннен негізгі және қосымша ақпараттарды табады; Шығарманың мазмұны бойынша сұрақтарға жауап береді.	
Құндылықтарға баулу	Оқушыларды әділдік және жауапкершілікке баулу, Абай Құнанбайұлының шығармалары арқылы өмірлік құндылықтарды түсіндіру. Осы сабақта қолданылатын 2025-2026 оқу жылындағы құндылықтар: әділдік және жауапкершілік.	
АКТ- ны қолдану дағдысы.	Copyleaks, Smodin, Turnitin, Gptzero - Тапсырма жазу кезінде ЖИ қолданылғанын анықтайтын платформалар - https://copyleaks.com/ https://app.smodin.io/ https://search.vaggar.com/ https://gptzero.me/	
Бағалау критерийлері	✓ Әдеби шығарманың тақырыбы мен идеясын анықтай алады. ✓ Мәтіннен негізгі және қосымша ақпараттарды таба алады. ✓ Шығарманың мазмұны бойынша сұрақтарға жауап бере алады. ✓ Әдеби кейіпкерлердің іс-әрекетіне баға бере алады.	
Тілдік мақсаттар	Оқушылар Абай Құнанбайұлының шығармаларының тақырыбы мен идеясын түсініп, өз ойларын жеткізе алады.	
Ойлау дағдыларының деңгейі	– талдау, жинақтау, бағалау.	
Пәнаралық байланыс	Тарих, география	
Алдыңғы оқу	Абай қара сөздері. «Бірінші сөз»	

Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі / уақыты	Мұғалімнің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы (10 минут), Ұйымдастыру кезеңі Қызығушылықты ояту – (3 минут) Ширату тапсырмалары – (4 минут) Жаңа сабаққа кіріспе (3 минут)	Қызығушылықты ояту: - Сәлемдесу; - сыныпты түгелдеу; - оқушылардың назарын аударту; - топқа бөлу. Ширату тапсырмалары: - Абайдың өмірі мен шығармашылығы туралы қысқаша мәлімет беру. - Сабақтың мақсаты мен міндеттерін түсіндіру.	Оқушылар сұрақтарға жауап береді, сабақтың мақсатына назар аударады.	Мұғалім оқушылардың сабаққа қатысу белсенділігіне қарай, қалыптасты рушы бағалау жүргізеді. ҚБ «Мадақтау сэндвичі» әдісі арқылы келесі тапсырмала рға ынталандыр ады.	Компьютер, проектор, презентация. Tome, Gamma, Slidebean - Презентациялар жасауға арналған платформалар - https://tome.app/ https://gamma.app/ https://slidebean.com
Сабақтың ортасы (25 минут), Жаңа сабақ	Мәтінмен жұмыс: Абай Құнанбайұлының жетінші қара сөзін оқып, талдау (5 минут)	Оқушылар мәтінді оқып, негізгі ойды анықтайды, талқылайды.	Топ динамикасы, қорытындын ың сапасы.	Шаблон, интернет ресурс, оқу құралдары. Adaptemy, Smartsparrow - Оқушылардың жауаптарын немесе әсерлерін талдай отырып, нақты нәтижелерді көрсетеді - https://www.adaptemy.com/ https://www.smartsparrow.com/
	1-тапсырма: Абайдың қара сөздерінен негізгі ойды анықтау (5 минут)	Оқушылар мәтінді оқып, негізгі ойды анықтайды.	ҚБ «Мадақтау сэндвичі» әдісімен бағалау.	Шаблон, интернет ресурс, оқу құралдары. Explainlikeimfive - Күрделі материалды қарапайым тілмен түсіндіретін платформа - https://domore.ai/

	2-тапсырма: Шығарманың мазмұны бойынша сұрақтарға жауап беру (7 минут)	Оқушылар сұрақтарға жауап беріп, шығарманың мазмұнын талдайды.	ҚБ «Алақан-жұлдыз» әдісімен бағалау.	Шаблон, интернет ресурс, оқу құралдары. Magicschool - Жаттығулар, сабақ жоспарлары мен тапсырмалар жасау платформасы - https://app.magicschool.ai
	3-тапсырма: Әдеби кейіпкерлердің іс-әрекетіне баға беру (8 минут)	Оқушылар кейіпкерлердің іс-әрекетіне баға береді, талқылайды.	ҚБ «Ең үздік жауап» әдісімен бағалау.	Шаблон, интернет ресурс, оқу құралдары. Explainlikeimfive - Күрделі материалды қарапайым тілмен түсіндіретін платформа - https://domore.ai/
Сабақтың соңы (10 минут), Қорытынды, Ой толғаныс, Кері байланыс	Кері байланыс: Жалғастырыңыз: Маған ... қызықты болды Бұл ... қиындық туғызды Осы ... мені ойландырды	Оқушылар білімдерін сараптайды, рефлексия жүргізеді. Тақырып бойынша не білетінін, не білгісі келетінін, не білгенін жазады.	Кері байланыстың бар екендігі.	

СҰРАУЛЫ СӨЙЛЕМ.(ШЕГЕНЕ) 42 – 45-ЖАТТЫҒУЛАР»

Бибулатова Амансулу Базаргалиевна
Ақтөбе облысы Хромтау ауданы Хромтау қаласы
№7 Хромтау мектеп-гимназиясының бастауыш сынып мұғалімі

Пәні:	**Қазақ тілі**	
Бөлім:	Менің мектебім	
Күні:		
Сынып: 2-сынып	Қатысқандар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	**№ 47-сабақ.Сұраулы сөйлем.(Шегене) 42 – 45-жаттығулар.**	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	2.2.5.1* дереккөздерден (сөздік, анықтамалық, энциклопедия) мәліметті табу жолын анықтап, берілген тақырып, сұрақ бойынша мәліметті іріктеп алу 2.3.6.1 бас әріп пен кіші әріптің биіктігі мен мөлшерін сақтап, оларды байланыстырып көлбеу және таза жазу	
Сабақтың мақсаты	Сөйлем түрлерін анықтауды үйренеді	
Құндылық мақсаты: Қараша айы:Әділдік пен жауапкершілік айы	Оқушылардың бойында әділ болу,адалдық таныту және жеке жауапкершілікті сезіну қасиеттерін қалыптастыру,өз іс-әрекетіне,сөзі мен шешіміне есеп бере алатын азамат тәрбиелеу.	
Апта дәйексөзі	«Әділет-мемлекеттің негізгі күші»(Әл-Фараби)	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы 5 минут		Сабаққа дайындық жасап, жақсы тілектер тілейді	Мақтап, мадақтап отыру	Суреттер
Өткенді пысықтау 5 минут	**Өткенді пысықтау** **Үй тапсырмасы** 40-жаттығу Хабарлы сөйлемдерді сұраулы сөйлемдерге айналдырып жаз. Толқын кітапханадан кітап алды ма? Ол көп оқиды ма? Әжесіне ертегі оқып берді ма?	Үй тапсырмасын пысықтайды		

Сабақ тың ортасы 20 минут Сергіту сәті 2 минут Қосымша тапсырма 2минут	**Тақырыпты ашу** **«АДАЛ АЗАМАТ» біртұтас тәрбие бағдарламасындағы құндылықтарды оқу процесіне ұйымдастыру кезіңінен бастап, сабақтың әрбір кезеңінде жүргіземін.** **Сөйлемдерді талда** **ЖИ** **Жаңа тақырып** **42-жаттығу** Өлеңді тиісті дауыс ырғағымен оқы.Сұраулық мағынадағы сөйлемді тап. Сұраулы сөйлем: -Шегене деген немене? Сөздік жұмыс Шегене-аз, шағын,шамалы. **43-жаттығу** Сөйлемдерді көшіріп жаз. Қарамен жазылған сөздерді салыстырып, өзің қорытынды жаса Күлме, әкелді ме?,кешікпе,келіп пе?, болма, жауды ма? **Сергіту сәті** **ФС тапсырмасы** **44-жаттығу** Сызба бойынша диалог құрастырып жазыңдар Үлгі: -Анар,сен мектепке барасың ба? -Мен кітапханада боламын **ҚЖ:** Суретті диктант Зат атауларын дұрыс жаз	Сұрақтарға жауап береді Өлеңнің мазмұнын талдайды Сұраулы сөйлемдерді табады Жаттығу жасайды Диалог құрастырады Қосымша жұмыс жасайды	«Жетіген» әдісі Дескриптор: Хабарлы сөйлемдерді сұраулы сөйлемдерге айналдырып жазады-2б «Жетіген» әдісі Дескриптор: Сұрақтарға жауап береді-2б «Жетіген» әдісі Дескриптор: Өлеңді оқиды-1б Сөз мағынасын табады-1б «Жетіген» әдісі Дескриптор: Сөйлемдерді көшіріп жазады-2б Тамаша «Жетіген» әдісі Дескриптор: Берілген сызба бойынша парталасы амен	Оқулық Таратпа парақтар HYPERLINK "https://wordwall.net/ru/resource/935970 0 Оқулық Суреттер Қимылдар Оқулық Жұмыс дәптері Суреттер Жұмыс дәптері

Сабақты қорыту минут Кері байланыс 5 минут	 Сұраулы сөйлем ойлап,жаз және жауап бер **Үй тапсырмасы** **45-жаттығу** Берілген сөйлемнің сұраулы сөйлем екенін дәлелде. Сен нешінші сыныпта оқисың? Көтеріңкі айталатын сөзді тәжірибе жасап тап **Кері байланыс** 	Жеке жұмыс жасайды Үй тапсырмасын алады Кері байланыс жасайды	диалог құрастырды-1б «Жетіген» әдісі Дескриптор: Зат атауларын дұрыс жаза алады-1б Сұраулы сөйлем ойлап,жаз және жауап береді Жарайсың дар	Суреттер Оқулық Кері байланыс тақтасы

«ХОР САБАҚТАРЫНДА ҚОЛДАНАТЫН ОЙЫН ЖӘНЕ ИНТЕРАКТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАР: МОТИВАЦИЯ, ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ, НӘТИЖЕ»

Ғалым Мәрмәр Мухитқызы
Алматы қаласы «К. Байсейітова атындағы дарынды балаларға арналған РММОМИ» Хормен дирижерлеу бөлімінің педагогы

Аннотация
Баяндамада дарынды балаларға арналған мектептегі хор сабағын модернизациялаудың негізгі құралы ретінде ойын және интерактивті технологиялардың әдісі қарастырылады. Автор ойын әдістемелерін, музыкалық квесттерді, жобаларды және рөлдік ойындарды мақсатты пайдалану үш тұғырлы міндетті тиімді шешуге мүмкіндік беретінін дәлелдейді: олар тұрақты оқу мотивациясын қалыптастыру, ынтымақтастық және топтық жұмыс дағдыларын дамыту. Сонымен қатар педагогикалық техниканың нақты мысалдары келтірілген.

Қазіргі қоғам жеке адамнан прогрессивті ойлай алатын белсенді әрекетті, жан-жақты болуды талап етеді. Өйткені адамның қоғамдағы алатын орны, атқаратын қызметі сол қоғамның дамуымен тікелей байланысты. Қоғамда «орындаушы» адамнан гөрі «шығармашылық» адамға деген сұраныстың көп екендігін қазіргі өмір талабы дәлелдеп отыр. Білім беру саласында оқушылардың эстетикалық, этикалық және адамгершілік нормаларын меңгерту міндетін жүзеге асыруда музыка пәнінің орны ерекше. Музыка тәрбиесі жастарды өнер құндылықтарын жасауға

қатыстыра отырып олардың бойында белгілі адамгершілік-эстетикалық мәдениетті, көркемдік талғамды, шығармашылық қабілетті дамытады. Музыка өнері әрбір оқушыны әсемдік әлеміне үйретіп қана қоймай, оны қорғауға және рухани мәдени деңгейін көтеруге табиғи жағдай жасайды. Сол себепті әрбір қоғам мүшесін өнерпаздыққа тарту қоғамның объективті қажеттілігі және заңдылығы болуы керек.

Бүгінгі таңда хормен дирижерлеу бөлімінің педагогының алдында күрделі, бірақ қызықты міндет тұр: музыкалық сауаттылықты үйрету немесе ноталар бойынша ән айту ғана емес, сонымен қатар баланың дыбыс өнеріне деген қызығушылығын ояту, оның музыкалық талғамын қалыптастыру және тәуелсіз шығармашылық үшін құралдар беру. Бұл мәселені шешудің кілті ойын және интерактивті технологиялар болып табылады. Олар сабақты қызықты өткізуге мүмкіндік береді, мұнда әр оқушы процестің белсенді қатысушысы болады. Бұл мақалада біз ойын әдістемелерінің оқу іс-әрекетінің үш негізгі аспектісіне қалай әсер ететінін егжей-тегжейлі қарастырамыз: мотивация, ынтымақтастық және түпкілікті нәтиже.

1. Мотивация: міндеттен хоббиге дейін, мотивация-кез-келген оқытудың негізі. Онсыз тіпті ең қабілетті оқушы да өз өнерін аша алмайды. Музыка контекстінде теріс мотивация ("бағалау керек"," ән айту керек") көбінесе процестің өзінен ләззат алуға байланысты оңнан басым болады. Ал ойын технологиясы бұл парадигманы түбегейлі өзгертеді. Ойын – бұл баланың өмір сүруінің және әлемді танудың табиғи түрі. Оқу материалын ойын сюжетіне енгізу арқылы біз психологиялық тосқауылды, қателіктерден қорқуды алып тастаймыз және эксперименттер үшін қауіпсіз орта жасаймыз. Мотивацияны арттыру үшін ойын технологиясының нақты мысалдары:

Музыкалық тапсырмалар. Бұл кезде сабақ "музыкалық карта" арқылы саяхатқа айналады. Мысалы, "қазынаны" табу үшін — соңғы әнді үйрену үшін — командалар станциялардағы тапсырмаларды орындауы керек: "Ритақты орман" (ритақты суретті ұру), "тембр үңгірі" (дыбыстық аспаптарды болжау), "әуен шығанағы" (қысқа мотив құрастыру). Әрбір орындалған тапсырма анықтама немесе кілт береді.

Дидактикалық ойындар. Музыка сабағында әрбір оқушының жеке тұлғалық (психологиялық, мінез-құлық, қабілет, мүмкіндік т.б.) ерекшеліктерін ескере отырып, белгілі музыкалық-дидактикалық ойындар қатарын таңдап алған жөн. Бұл ойындар баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуында негіз болатын оның өзін-өзі сезінуі, психикалық процестерінің дамуына бағытталып, сабақ үстінде, сергіту сәттерінде және сабақтан тыс кездерде жүргізілді. Бүгінгі таңда дидактика саласындағы негізгі мәселелердің бірі – білім берудегі ойындар технологиясы болып отыр. Ойын өмірде ерте жастан өзінен өзі бастала отырып, адамның кәсіпті толық меңгермегенінше жалғасады және ойын оқытуда алдыңғы технологиялардың маңызды бөлігі болып табылады.

Рөлдік ойындар. Сабақ – бұл оқушылар оркестрдің белгілі бір топтарының дирижері, композиторлары, сыншылары немесе музыканттары болатын дайындық. Бұл қызықты ғана емес, сонымен қатар музыкалық іс-әрекеттің ерекшелігіне терең енеді.

2. Ынтымақтастық: жеке табыстан ұжымдық шығармашылыққа дейінгі аралықты айтамыз. Музыка табиғаты бойынша ұжымдық өнер. Оркестр, хор, ансамбль — ынтымақтастықтың тамаша үлгілері. Алайда, стандартты ән сабағында хор көбінесе мұғалімнің артындағы әуеннің механикалық қайталануына айналады. Интерактивті технологиялар бірлескен шығармашылықтың шынайы рухын жандандыруға көмектеседі. Интерактив процестің барлық қатысушыларының өзара әрекеттесуін қамтиды: мұғалім-оқушы, оқушы-оқушы, оқушы-топ. Мұғалімнің міндеті – бұл өзара әрекеттесу нәтижелі болатын ортаны ұйымдастыру. Ынтымақтастықты дамытуға арналған

интерактивті технологиялардың нақты мысалдары:

Музыкалық жобалар. Сынып топтарға бөлінеді, олардың әрқайсысы өз жобасын дайындайды: музыкалық қосымшалардың көмегімен әйгілі әннің аранжировкасын жасаңыз (мысалы, GarageBand), Сент-Санстың "Жануарлар карнавалы" сюитасынан музыкаға мини-спектакль дайындаңыз, өз қолыңызбен жазылған «Шу» композициясына клип түсіріңіз. Мұндай жобаларда балалар келісуді, рөлдерді бөлуді, бір-бірін тыңдауды және ортақ мақсатқа жету үшін күш біріктіруді үйренеді.

"Айналмалы Үстел" технологиясы. Симфониялық оркестрдің аспаптарын зерттеу кезінде сыныпты топтарға бөліп, "станцияларды" ұйымдастыруға болады: ішекті, үрмелі, перкуссиялық. Әр станцияда топ планшет пен құлаққапты пайдаланып бейне және аудио материалдармен танысады, тапсырманы орындайды (мысалы, аспаптың атауын оның бейнесі мен дыбысымен байланыстыру), содан кейін өз олжаларын басқаларға ұсынады.

Импровизациялық диалог ойындары. Оқушылар жұптарға бөлінеді. Біреуі өз аспабында (немесе дауыспен)" сұрақ қояды " – қысқа фразаны ойнайды. Екіншісі – музыкалық ойды жалғастыруға тырысып, өз сөзімен "жауап береді". Бұл серіктесті естуге және оның әрекеттеріне икемді жауап беруге үйретеді-кез-келген ансамбльдік музыканың негізі.

3. Нәтиже: ресми білімнен тұтас музыкалық тәжірибеге дейінгі кезең деп айтуға болады. Хор сабағының нәтижесі деп не ойлаймыз? Үйренген ережелер? Таразыны қалай айту керектігін білу? Әрине, бірақ бұл суреттің бір бөлігі ғана. Терең және тұрақты нәтиже – бұл музыкалық және шығармашылық құзыреттілік, оған мыналар кіреді:

- Музыканы қабылдау және талдау қабілеті.
- Орындау дағдысы (вокалдық және аспаптық).
- Шығармашылық өзін-өзі көрсету қабілеті (импровизация, эссе).
- Музыкалық көкжиек пен талғамның болуы.

Ойын және интерактивті технологиялар хор сабақтарында кешенді нәтижеге қол жеткізуге мүмкіндік береді, өйткені олар тек есте сақтау мен естуді ғана емес, сонымен қатар эмоцияларды, қиялды, қозғалыс белсенділігін, әлеуметтік интеллектті де қамтиды. Әрекет пен эмоция арқылы алынған ақпарат (ойындағы сияқты) механикалық жаттығуға қарағанда әлдеқайда жақсы есте қалады. Ритақты лабиринттен "өткен" бала кідірістің не екенін ұмыта алмайды.

Мета – пәндік дағдыларды дамыту. Музыкалық жобада жұмыс жасау сыни ойлауды, шығармашылықты, ақпаратпен және цифрлық құралдармен жұмыс істеу қабілетін дамытады. Жеке позицияны қалыптастыру барысында рөлдік ойындарға (сыншы, композитор) қатыса отырып, бала өзінің талғамын қалыптастырудың негізі болып табылатын музыка туралы өз пікірін тұжырымдауды және дәлелдеуді үйренеді. Ойын әдісі мұғалімге қорытынды білімді ғана емес, оны қолдану процесін де бағалауға мүмкіндік береді: атап айтар болсақ бала қалай ойлайды, басқалармен қалай әрекеттеседі, стандартты емес мәселелерді қалай шешеді.

Ойын және интерактивті технологияларды хор сабақтарында қолдану – бұл білім берудегі сән үрдісі ғана емес, сонымен қатар уақыттың қиындықтарына жауап беретін қуатты педагогикалық құрал. Хор сабағында олар үш тапсырманы орындайды: Олар ынтымақтастықты ұйымдастырады, белсенді қарым-қатынас пен бірлескен шығармашылық үшін жағдай жасайды. Бұл әдістер оқушының тұтас музыкалық тәжірибесі мен негізгі құзыреттіліктерін қалыптастыра отырып, жоғары және

тұрақты нәтиже береді. Бұл технологияларды енгізу мұғалімнен шығармашылықты, икемділікті және жаңа цифрлық құралдарды игеруге дайын болуды талап етеді. Алайда, біз балалардың көзінен зеріктіруді емес, толқуды көргенде, жұмсалған күш-жігер жүз есе ақталады. Сайып келгенде, ойын – бұл бағдарламаның қатаң талаптарын балалық шақ әлемімен байланыстыруға мүмкіндік беретін көпір, бұл әр балаға өмір бойы музыканы жақсы көруге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Безбородова Л.А. «Сушность теории музыкального образования» М., 2000 г.
2. Безбородова Л.А., «Методика преподавания музыки в обшеобразавательных учреждениях» – М., 2002 г.
3. Бонфельд М.Ш. «Музыка как искусство. Основные проблемы музыкальной эстетики» М., 2001 г.
4. Живов В.Л. «Хоровое исполнительство: Теория. Методика. Практика». – М., 2003 г.
5. Дүйсембінова Р.Қ. «Музыкалық білім беру педагогикасы» – Талдықорған, 2001 ж.

«РАБОТА С ТЕКСТАМИ КАК ОСНОВА ЭФФЕКТИВНОГО ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА»

Джубаниязова Аружан Канатовна,
Уксумбаева Асель Ануаровна
учителя английского языка
КГУ «Средней школы-лицейя №27 города Актобе»
ГУ «ОО города Актобе»

Аннотация. В статье рассматривается значение работы с текстами в процессе изучения английского языка школьниками и студентами. Анализируются современные теории лингводидактики, подтверждающие роль текстового материала в формировании лексической, грамматической и коммуникативной компетенций. Представлены результаты экспериментального исследования, направленного на выявление эффективности систематической работы с различными типами текстов: художественными, публицистическими, учебными и аутентичными. Установлено, что интеграция текстов в учебный процесс способствует повышению понимания языка, расширению словарного запаса, развитию навыков критического мышления и формированию межкультурной грамотности.

Ключевые слова: текст, обучение английскому языку, лингводидактика, чтение, коммуникативная компетенция.

Abstract. The article examines the importance of working with texts in the process of learning English among school and university students. It analyzes modern linguistic and methodological theories demonstrating the role of textual materials in developing lexical, grammatical and communicative competences. The study presents the results of an experiment aimed at evaluating the effectiveness of systematic work with different types of texts: literary, journalistic, academic and authentic. The findings show that integrating texts into the educational process enhances language comprehension, expands vocabulary, develops critical thinking, and fosters intercultural competence.

Keywords: text, English language teaching, linguodidactics, reading, communicative competence.

Введение. Работа с текстом традиционно рассматривается как ключевой элемент изучения иностранного языка. В лингводидактике текст определяется как основная единица

обучения, поскольку именно он обеспечивает доступ к подлинному языковому материалу, отражает культурные особенности и способствует развитию всех компонентов коммуникативной компетенции.

Согласно исследованиям Н. Д. Гальсковой, И. Л. Бим, Л. С. Выготского, а также зарубежных учёных (D. Nunan, J. Harmer, C. Wallace), текст является важнейшим источником формирования речи учащихся. Гальскова отмечает, что текст обеспечивает интеграцию всех видов речевой деятельности: чтения, говорения, письма и аудирования. Нунан подчёркивает роль текстов в обучении task-based learning, где текст является основой для выполнения коммуникативных заданий.

Современные образовательные стандарты Казахстана и России также ориентируют преподавателей на использование аутентичных текстов, которые позволяют учащимся погружаться в реальные языковые ситуации.

Несмотря на значительное количество исследований, проблема выбора типов текстов и методики работы с ними остаётся актуальной. Настоящая статья посвящена анализу эффективности использования текстов при обучении английскому языку и описанию результатов экспериментальной работы.

Основная часть.

1. Теоретические основания работы с текстом

Работа с текстом в обучении английскому языку основана на следующих принципах:

1. **Аутентичность:** использование реальных материалов носителей языка.

2. **Смысловая целостность:** текст должен создавать полноценную коммуникативную ситуацию.

3. **Психологическая доступность:** текст соответствует уровню учащегося.

4. **Интеграция видов речевой деятельности:** один текст — множество заданий (чтение, обсуждение, письмо).

5. **Культурная направленность:** текст является носителем культурной информации.

Тексты позволяют формировать:

- лексическую компетенцию (введение новых слов в контекстах),
- грамматическую компетенцию (наблюдение и анализ грамматических структур),
- социокультурную компетенцию (изучение реалий англоязычных стран),
- стратегическую компетенцию (умение работать со смыслом).

2. Описание проведённого исследования. Исследование проводилось на базе средней школы, в которой участвовали две группы учащихся 8 класса: экспериментальная (ЭГ) и контрольная (КГ).

Цель: определить влияние систематической работы с текстами на развитие языковых навыков.

Материалы:

- художественные адаптированные тексты,
- короткие статьи,
- аутентичные диалоги,
- мини-эссе,
- рекламные и информационные тексты.

Методика работы: Экспериментальная группа работала с текстами ежедневно, включая:

- предтекстовые упражнения (прогнозирование содержания, обсуждение),
- текстовые задания (поиск информации, анализ структуры, понимание контекста),
- послетекстовые задания (обсуждения, мини-проекты, письма).

Контрольная группа обучалась по традиционной методике, включающей объяснение грамматики и выполнение упражнений без активного текстового анализа.

Оценивание проводилось по пяти параметрам:

1. понимание прочитанного,
2. словарный запас,
3. грамотность речи,
4. способность пересказывать,
5. умение работать с информацией.

3. Результаты исследования. Через три месяца работы получены следующие результаты:

- **Понимание текста:** рост на 35% в ЭГ и на 12% в КГ.
- **Словарный запас:** увеличение на 28% в ЭГ и на 10% в КГ.
- **Грамматическая точность:** улучшение на 21% в ЭГ и на 8% в КГ.
- **Навыки пересказа и обсуждения:** рост в ЭГ до 72% уверенных ответов, в КГ — 29%.
- **Умение выделять главную мысль и факты:** 67% учащихся ЭГ демонстрировали высокий уровень против 31% в КГ.

Дети из экспериментальной группы отмечали повышенный интерес к урокам, улучшение понимания языка и уменьшение тревожности при чтении сложных текстов.

Обсуждение результатов. Полученные результаты подтверждают, что регулярная работа с текстами является мощным инструментом в обучении английскому языку.

Причины высокой эффективности подхода:

- Текст даёт контекст для слов и выражений, облегчая запоминание.
- Ученики погружаются в реальные коммуникативные ситуации.
- Включение текстов разных жанров улучшает гибкость мышления.
- Активируется память за счёт смысловой опоры.
- Текст служит базой для развития всех навыков: чтение → обсуждение → письмо → аудирование.

Данные исследования соответствуют выводам Н. Д. Гальсковой, Л. С. Выготского и зарубежных исследователей о центральной роли текста в иноязычном образовании.

Таким образом, работа с текстами — не вспомогательный элемент урока, а центральная методическая единица, которая обеспечивает целостное формирование коммуникативной компетенции.

Выводы:

1. Текст является основой формирования коммуникативных навыков учащихся.
2. Систематическая работа с текстами улучшает понимание языка, расширяет словарный запас и развивает грамматическую грамотность.
3. Эксперимент показал, что учащиеся экспериментальной группы значительно улучшили навыки чтения, анализа и устного изложения.
4. Работа с текстами повышает мотивацию и интерес к изучению английского языка.
5. Использование текстов различных жанров способствует развитию критического мышления и межкультурной компетенции.

Заключение. Работа с текстами должна рассматриваться как ключевой компонент обучения английскому языку в школе. Текст позволяет эффективно интегрировать все виды речевой деятельности, способствует формированию языковой личности и обладает большим обучающим потенциалом.

Результаты исследования подтверждают необходимость системного использования текстов на уроках английского языка, включая аутентичные материалы, художественные произведения, диалоги и информационные тексты. Такой подход соответствует современным требованиям образования и обеспечивает высокий уровень подготовки учащихся.

Список литературы

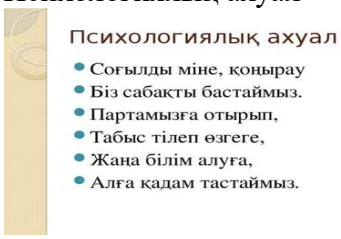
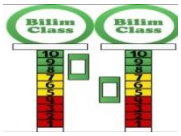
1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам. — Москва: Академия, 2019.
2. Nunan D. Teaching English to Speakers of Other Languages. — Cambridge: Cambridge University Press, 2015.
3. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. — London: Longman, 2012.

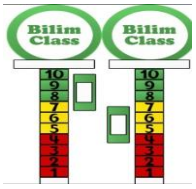
«ТҮБІРЛЕС СӨЗДЕР»

Ермағамбетова Гульжанат Уразбаевна
Ақтөбе облысы Хромтау ауданы
«Қызылсу орта мектебі» КММ-нің бастауыш сынып ұғалімі

Сабақтың тақырыбы:	**№43 сабақ. Түбірлес сөздер. 22-25 жаттығулар.**
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	3.4.2.1 негізгі түбірге жұрнақтар жалғау арқылы туынды сөз жасау, түбірлес сөздердің мағынасын ажырату
Сабақтың мақсаты	Түбірлес сөздерді меңгереді
Құндылықтар және оның мақсаты: Ай құндылығы: Әділдік және жауапкершілік	Сабақ құндылығы: Жасампаздық және жаңашылдық. Түрлі объектілердің жеке белгілерін салыстыра білу, заттарды жалпы белгілер бойынша талдау, біріктіру Апта дәйексөзі: Жауапкершілік- адамгершілік қасиеттің көрнісі.

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі// уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақ тың басы 5 минут	Психологиялық ахуал 	Амандасады Жақсы тілектер айтады.	ҚБ:«Bilim Class» әдісі 	Көңіл күй стикерлері
Өткенді пысықтау 5 минут	Үй тапсырмасын тексеру Үйге тапсырма: 21-жаттығу Бір дыбыс екі рет қайталанбайтындай етіп жаңа сөз жасап жаз.	Үй тапсырмасын тексертеді	Дескриптор: Бір дыбыс екі рет қайталан-байтындай етіп жаңа сөз жасап жазады-1б	Суреттер
Сабақ тың ортасы 20 минут	Жаңа тақырып Айтылым. Оқылым **1-тапсырма:**ФС тапсырмасы **«Жасанды интеллект» ЖИ**әдісі (Ақынның сөйлеп тұрған бейнеролигі) 22-жаттығу. Мәтінді тыңда • Мәтін мазмұны бойынша бір-біріңе сұрақ қой.	Мәтінмен жұмыс жасайды	Дескриптор: Мәтінді тыңдайды-1б Мәтін мазмұны бойынша бір-біріне сұрақ қояды-1б	Суреттер **Видио ролик** Оқулық оқулық

	• Осы мәтінді «Ұтымды жауап» мәтінімен салыстыр. Мәтіндердің ұқсастығы неде? Айырмашылығы ше? • Досыңнан сұрап алып, оның өмірбаянын айтып бер. • Мына кесте бойынша әңгімеле. • Сурет – суретші, мал – малшы сөздерін өзара салыстыр. Олардың түбіріне назар аудар.	Тапсырманы орындайды	Өте жақсы оқыдың! 	Таратпа парақтар Оқушы жұмысы
	Ереже**«Күлтелер»** әдісі (Жапырақтарды тиістісін жапсырады) **Бір түбірден тараған сөздерді түбірлес сөздер деп атайды: біл – білім – білімді – білгіш; өнер – өнерлі – өнерпаз.**	Жеке жұмыс жасайды,тақтада ілінген суреттерді табады.	Дескриптор: Сөзді анықтайды-1б Сәйкес суретке жапсырады-1б	Суреттер Оқулық
	2-тапсырма: ТЖ **«Кім тапқыр?»** ойыны. Суреттерді сөздермен сәйкестендіріп табу.	Жеке жұмыс жасайды	Жарайсың! Дескриптор: Жас атауларын өсу ретіне қарай жүйелеп жазады-1б Түбірлес сөзді табады-1б	Суреттер Таратпа парақтар
	3- тапсырма:«Бургер» әдісі Жазылым 23- жаттығу Жас атауларын өсу ретіне қарай жүйелеп жаз. Нәресте, сәби, бөбек, балақай, бүлдіршін, бала. • Түбірлес сөздерді тап.	Көркем жазады		Суреттер Таратпа парақтар
Сергіту сәті	**4-тапсырма: Дәптермен жұмыс** 24- жаттығу. Жаңылтпашты жатқа жаз. Шежіреші* кісі шежіре* айтты, Ішіндегі шежіресін шешіле айтты. Ескен Елубай • Түбірлес сөздерді тап, олардың мағынасын түсіндірме сөздіктен біліп ал.	Тапсырманы орындайды.	Дескриптор: Жаңылтпашты жатқа жазады-1б Түбірлес сөздерді табады-1б Жарайсың!	Суреттер Таратпа парақтар Оқулық

Сабақты қорыту 10минут	**«Қоянға сәбіз берейік»** ойыны. **«Шаңырақ»** әдісі сабақты қорыту. Балалар сұрақтарға жауап береді. Кубикті лақтырып түсіне сәйкес сұраққа жауап беру керек.	Тапсырманы орындайды.	Дескриптор: Сұрақтарға жауап береді - 1б Дескриптор: Түбірлес сөздерді оқи ды-1б Себебін дәлелдейді-1б	
Кері байланыс 5 минут	Үй тапсырмасы 25-жаттығу. Суретке қара. Түбірлес сөздерді оқы. оқу оқушы оқулық оқуға • Қай сөз түбірлес сөздер тобына жатпайды? Неліктен? Себебін дәлелде. 	Кері байланыс жасайды.	**« Білім энергиясы» әдісі**	Кері байланыс тақтасы

«МЕН ЖӘНЕ МЕНІҢ БОЛАШАҒЫМ»

Жакипова Шынар Абылкасымовна
№80 Жалпы білім беретін орта мектебінің педагог-психологы

Қысқа мерзімді жоспар (ҚМЖ)

Күні:	14.11.2025	Сыныбы:	11 «а»
Сабақтың мақсаты:	оқушылардың болашаққа жоспар құру дағдыларын дамыту; кәсіби бағдарын қалыптастыру; Жеке қабілеттерін, қызығушылықтарын анықтауға көмектесу;	Қатыспағандар саны:	0
Жүргізу формасы:	Психологиялық сабақ Тренинг - жаттығулар		

Сабақ барысы

Сабақ кезеңдері	Педагог әрекеті	Оқушы әрекеті	Ресурстар
ЫІнтымақтастық атмосферасы (5 мин)	Психологиялық жағымды ахуал орнату. «2 шындық, бір жалған» тренингі	Оқушылар өздері туралы 3 факт айтады, оның 2 шын болған двғлай, 1 жалған болуы тиіс. Қалған қатысушылар қай факт жалған екенін табулары тиіс. Нәтижесінде топта сенім, жылы қарым-қатынас орнайды. Қатысушылар бір-бірін жақсырақ танып, коммуникация жақсарады, көңілді атмосфера қалыптастырады.	
Ой шақыру (5 мин)	Сұрақтар: Болашақ деген не? Сіз болашағыңызды қалай елестетесіз? Болашақ туралы ойлағанызда қандай сезім туады? Өмірлік мақсат деген не? Өмірде ең маңызды не деп рйлайсыздар? Деген секілді сұрақтар қояды.	Оқушылар стикерге ойларын жазып, ортаға салады. Нәтижесінде Болашаққа нақтырақ көзқарас қалыптасады, өмірдің мәні туралы ойланады, мақсат қою дағдысы дамиды, коммуникация дағдылары қалыптасады.	

Жаңа білім (10 мин)	«Құндылық картасы» тренингі. Топтарға төмендегідей құндылықтар тізімі беріледі: Отбасы Денсаулық Білім Достық Еркіндік Адалдық Жауапкершілік Махаббат Қаржы Мамандық Уақыт Сенім Мейірім Қуаныш Жетістік Қауіпсіздік Қатысушылар осының ішінен 5 маңызды деген құндылықты таңдап, қорғап шығу лары тиіс.	Топта 5 басты құндылықты таңдап, қорғап шығады. Нәтижесінде қатысушылар Өз құндылықтарын анықтайды, өз – өздерін таниды, өмірлік басымдықтарын белгілеуді үйренеді, мақсат қою дағдысы қалыптасады, шешім қабылдау қабілеті жақсарып, жауапкершілік сезімі артады.	
Топтық жұмыс (10 мин)	«Мамандық таңдауға әсер ететін факторлар» тапсырмасы. Қатысушылар 3 (жеке, қоғамдық, материалдық) факторға бөліп , өз ойларын жазуы тиіс.	Ішкі және сыртқы факторларды талдап, кесте жасайды. Нәтижесінде Мамандық таңдауға әсер ететін факторларды ажырата алады, сыртқы қысымға ермей , жеке шешім қабылдауға үйренеді, мамандық таңдауға	

		басымдық қойып, саналы ой қалыптасады.	
Жеке жұмыс (10 мин)	SWOT талдау жүргізуді түсіндіру. «Менің болашағым» тақырыбында эссе жазады.	Әр оқушы өз болашағына жеке SWOT талдау жасайды. Болашақ туралы ой қозғап, алдағы арман-мақсаттарын жазады.	
Қорытынды (5 мин)	«Менің 1 жылдық даму жоспарым» кестесін ұсынады. Алдағы уақытқа жоспар құрып, кесте жасау лары қажет.	Өз даму жоспарын толтырады.	
Кері байланыс (3 мин)	«Үш тілек» әдісі. Сабақ бойынша тілектер жазу.	Оқушылар қағазға тілектерін жазады.	

«ДАРА ЖӘНЕ КҮРДЕЛІ ЗАТ ЕСІМ»

Жетесова Нурсулу Сериковна
Ақтөбе облысы Хромтау ауданы
Жазық бастауыш мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

Қысқа мерзімді жоспар

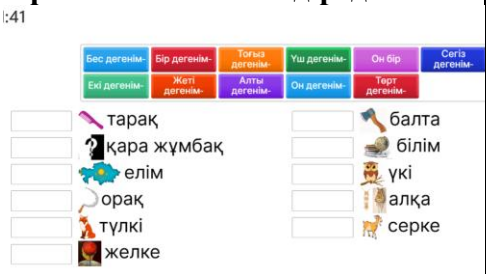
Сынып: **2**	Қатысушылар саны: 15	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы	**Дара және күрделі зат есім**	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	2.1.2.1 мәтіннің тақырыбы мен тірек сөздердің негізінде мәтіннің мазмұнын болжау 2.4.2.5 дара және күрделі зат есім/сын есім/сан есім/ етістікті анықтау 2.2.5.1 дереккөздерді (сөздік, анықтамалық, энциклопедия, кітапхана, ғаламтор) және ақпаратты табу жолын анықтайды, берілген тақырып/сұрақ бойынша ақпаратты іріктеп алу	
Сабақтың мақсаты	Сөйлемдерден зат есімдерді табады. дара және күрделі зат есімдерді анықтайды. мәтіннің тақырыбы мен тірек сөздердің негізінде мәтіннің мазмұнын болжап айтады.	
Құндылықтарды дарыту	Туған жерге деген сүйіспеншілігін арттыру, табиғатты қорғай білуге тәрбиелеу.	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы: 3-мин Өткен білімді еске түсіру, топқа бірігу 8 мин	**Сәлемдесу** **Түгелдеу (оқу құралдарын түгелдеу)** **Ынтымақтастық атмосферасын** Мұғалімнің сөзі: Сәлем Менің көңіл күйім керемет! Мен сабаққа дайынмын! Мен сендерді жақсы көремін! Мен өзімді жақсы көремін Маған қазақ тілі сабағы ұнайды! Жарайсыңдар ! Тамаша! Ендеше осындай жақсы ниетпен сабағымызды бастаймыз. Оқушыларды топтарымен біріктіру **«Қалам»** әдісі бойынша 1-топ «Балуан» тобы 2-топ «Батыр» тобы	Сынып оқушылары түгенделеді. Оқушылар назары сабаққа аударылады. Жағымды психологиялық ахуал қалыптастыру. **Оқушылар:** Мұғалімнің әрбір сөзін іс-қимылмен көрсетеді Оқушылар қаламды таңдау арқылы екі топқа бірігеді	Оқушылар балдық жүйемен бағаланады ҚБ: +1 ұпай	

Жаңа білім 30 мин	**Өткен сабақты еске түсіру** **1-тапсырма** **«Ұяшық таңдаймын» ойыны.** Әрбір ұяшықтағы сұрақтарға жауап береді https://wordwall.net/ru/resource/68924121 **2-тапсырма «Ой қозғау» әдісі** **Топтық тапсырма** **Оқылым және айтылым** Суреттердің көмегімен ертегі құрастырып көреді. Ертегіні **«Бірде аң патшасы Арыстан ормандағы аңдарды жинап алыпты. Оларға үлкен жарыс өткізілетінін хаббарлап, жарыстың талаптарын түсіндіріпті...»** деген сөйлемдерден баста. Жолбарыс: - Олар жетем дегенше мен демала тұрайын. Қосаяқ: - Мәреге қайтсем бірінші жетемін? - Жарысқа қандай аңдар қатысты? - Мәреге қайсысы бұрын жетті деп ойлайсыңдар? - Жарысқа қандай аңдар қатысты? - Мәреге қайсысы бұрын жетті деп ойлайсыңдар? - Суреттегі аңдардың қайсысы азайып кетті деп ойлайсың? - Қорғауға алынған тағы да қандай аң-құстарды білесің? - Суреттегі аңдардың қайсысы дара және күрделі зат есімдерге жатады? **(Т) 3-тапсырма** **Дәптермен жұмыс** 69-жаттығу. Көп нүктенің орнына күрделі зат есімдерді тауып жаз.	Дара және күрделі зат есімдерге байланысты сұрақтарға жауап береді **Дескриптор:** 1- әр сұраққа дұрыс жауап береді +2 балл Оқушылар тобы суреттерді алады**,** сурет бойынша ертегі құрастырып көреді **Дескриптор:** - Ертегіні құрастырады - Сұрақтарға жауап береді **Оқушылар топтарымен бірге күрделі зат есімдерді тауып жазады** **Әр топтан оқыған оқушыға** +1 балл **беріледі** **Дескриптор:** - Күрделі зат есімдерді тауып айтады	қалам стикері арқылы бағаланады Оқушылар балдық жүйемен бағаланады ҚБ: +1 ұпай қалам стикері арқылы бағаланады Оқушылар балдық жүйемен бағаланады ҚБ: +1 ұпай қалам стикері арқылы бағаланады 	https://wordwall.net/ru/resource/68924121 Қазақ тілі 2-сынып Атамұра баспасы 2022 ж 66-67 беттер

	1-топ: Аңдар: жолбарыс, тасбақа, мүйізтұмсық, сусиыр, т.б. **Жер-су аттары:** Ақтау, Алатау, Көкшетау, Бурабай, Сырдария, **т.б.** **2-топ:Құстар:** түйеқұс, аққу, көкқұтан, бірқазан, т.б. **Өсімдіктер:** ақжелкен, бақ-бақ, алабота, қазжуа, т.б. **(Жұптық) 4-тапсырма** «Досыңды тап» әдісі бойынша жұптаса отырып тапсырма орындайды Оқылым және жазылым 71-жаттығу өленді жұптасып оқиды, зат есімдерді табады, астын сызады 71-жаттығу. Өленді жатқа жаз. Асықта бол жүлделі, Сұрап тұрсаң білгелі: «Ханталапай», «Үш табан» – Асық ойын түрлері. *Мирас А* **Зат есімдерді тауып, оның күрделі немесе дара екенін табады** **ЕББҚ** өленді көшіріп жазады **Сергіту сәті:** **Қазақтың ұлттық оюлары арқылы қимыл жасайды** **(Жеке) 5-тапсырма** **ҚБ тапсырмасы жабық тапсырма** **Ақиқат/жалған кеспе қағаздарын көтере отырып жауап береді** Мәтінді көшіріп жаз.Мәтіннен зат есімдерді тап. Олардың дара немесе күрделі екенін айт. Құстардың ең ірісі – түйеқұс. Оның биіктігі екі метрден асады. Аяғы екі саусақты. Қанаты қысқа.	- Күрделі зат есімдерді көркем жазады **Оқушылар жұбын тауып жұптасады, жұптаса отырып тапсырманы бірге орындайды** **Дескриптор:** - Жұптаса өленді оқиды, зат есімді табады +1 балл - Зат есімдердің күрделі немесе дара екенін сызады+1 балл Ою –өрнектерді салып билейді Оқушылардың алдында ақиқат және жалған кеспе қағаздары тұрады, мұғалім тақтадан сөздерді оқығанда жауапқа сәйкесін көтереді **Дескриптор** - Мәтінді көшіріп жазады +1 балл - Мәтіннен зат есімдерді табады, олардың дара немесе күрделі екенін айтады +1 балл - Сұрақтарға ақиқат немесе жалған екенін айтады +1 балл Оқушылар санамақ бойынша реттіліктің жауабын табады, зат есімдерді атайды	Оқушылар балдық жүйемен бағаланады ҚБ: +1 ұпай қалам стикері арқылы бағаланады Оқушылар балдық жүйемен бағаланады ҚБ: +1 ұпай қалам стикері арқылы бағаланады Оқушылар балдық жүйемен	Презентация суреттер Қазақ тілі 2-сынып Атамұра баспасы 2022 ж 66-67 беттер Плакат, **Ұяшықтар ойыны**

<table>
<tr>
<td></td>
<td>
<table>
<tr><th>Тапсырма</th><th>Ақиқат/ жалған</th></tr>
<tr><td>«түйеқұс» сөзі күрделі зат есім</td><td>Ақиқат</td></tr>
<tr><td>«Құс» сөзі күрделі зат есім</td><td>Жалған</td></tr>
<tr><td>«түйеқұс» құстардың ең үлкені</td><td>Ақиқат</td></tr>
<tr><td>Оның биіктігі екі метрден аспайды</td><td>Жалған</td></tr>
<tr><td>Аяғы екі саусақты</td><td>Ақиқат</td></tr>
<tr><td>Қанаты ұзын.</td><td>Жалған</td></tr>
</table>
(Жеке) 6-тапсырма инетербелсенді тақтада оқушылар шығармашылық жұмысты сәйкестендіреді

https://wordwall.net/ru/resource/69187783</td>
<td>Дескриптор:
- Санамақтың реттілік бойынша сөздерін табады +1 балл
- зат есімдерді атайды +1 балл</td>
<td>бағаланады

ҚБ: +1 ұпай қалам стикері арқылы бағаланады

</td>
<td>https://wordwall.net/ru/resource/69187783</td>
</tr>
<tr>
<td>Кері байланыс 5 мин</td>
<td>Рефлексия:
«Алаша мен сандықша» әдісі бойынша өтеді.
Егер сен сабақты жақсы түсінген болсаң жасыл түсті басады
Егер сенің түсінбеген жерлерің болса, сары түсті сандықшаны басады
Егер сен сабақты дұрыс түсінбесең қызыл түсті сандықшаны басады
Оқу тапсырмасы: Күрделі зат есімнен тұратын сөздер жазып келу.</td>
<td>Кері байланыс жасайды.

Оқушылар бүгінгі сабақ бойынша кері байланыс береді
Оқу тапсырмасын жазып алады.</td>
<td>Әр оқушы жинаған ұпайларына қарай бағаланады</td>
<td>Слайд

Қазақ тілі 2-сынып Атамұра баспасы 2022 ж 66-67 беттер</td>
</tr>
</table>

«НЕБЛАГОПРИЯТНЫЕ И ОПАСНЫЕ АТМОСФЕРНЫЕ ЯВЛЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ»

Жиенгалиева Аида Сериковна
учитель географии КГУ
«Средней школы гимназии № 9» г.Актобе

Раздел:	3.2 Атмосфера	
Дата:	12.11.2025	
Класс: 9	Количество присутствующих:	Количество отсутствующих:
Тема урока	Неблагоприятные и опасные атмосферные явления в Казахстане	
Цели обучения в соответствии с учебной программой	9.3.2.4 показывает на карте территории формирования и распространения неблагоприятных и опасных атмосферных явлений и предлагает меры защиты от них	
Цели урока	Определять на карте территории формирования и распространения неблагоприятных и опасных атмосферных явлений Анализировать территории формирования и распространения неблагоприятных и опасных атмосферных явлений Предлагать меры защиты от них	
Цель SMART	К концу урока учащиеся могут определить на карте территории формирования и распространения неблагоприятных и опасных атмосферных явлений, проанализировать территории формирования и распространения неблагоприятных и опасных атмосферных явлений, предложить меры защиты от них, в течение 15 минут из 3 заданий ФО выполняют минимум 1	
Ценность воспитания	Справедливость и ответственность	

Ход урока

Этап урока/ Время	**Действия педагога**	**Действия ученика**	**Оценивание**	**Ресурсы**
Начало урока 10 мин	**Организационный момент** **Прием «Настроение цвета»** - Здравствуйте! Каждый из нас пришел на урок с разным настроением как с разными цветами. Сегодня давайте создадим общую палитру нашего урока! На доске представлены цвета с их «настроениями»: ● Синий, спокойствие и уверенность. □ Зеленый, интерес и готовность к работе. □ Желтый, радость и энергия. ● Красный, активность и решительность.	Учащиеся выполняют задания, выходят к названию темы урока и целям урока	**Похвала** **Дескриптор:** - определяют цвет своего настроения	Карточки, презентация

	○ Белый, желание начать с чистого листа. Ученики выбирают цвет, который соответствует их состоянию. Учитель может спросить 1–2 учеников: «Почему ты выбрал именно этот цвет?» - Посмотрите, сколько у нас сегодня красок! Значит, наш урок будет ярким, как и вы. Пусть каждый из вас добавит свой цвет в нашу общую картину! **Обсуждение цитаты недели:** **«Тура сөз – туғаннан биік тұрады»** **«Правдивое слово выше родства»** 1. Почему правда имеет большую ценность, чем родственные связи? 2. Как эта цитата отражает понятие справедливости и честности? 3. В каких ситуациях человеку бывает трудно поставить правду выше родства? **Актуализация знаний. Работа с картой** Рассмотри карты (рис. 91–92). Определи, в каких частях Казахстана условия жизни малоблагоприятные. Найди города, где климат наиболее благоприятен. Соедини стрелками: Энергоклиматические ресурсы → (ветер, солнце) Агроклиматические ресурсы → (влага, тепло, температура) Туристско-климатические ресурсы → (комфортные типы погоды, солнечное сияние) **Ответы на вопросы** Описание ситуаций: Ветер дует так сильно, что срывает крыши домов и ломает деревья. Зимой метель скрывает дороги, а видимость почти нулевая. Летом жара держится неделями, почва пересыхает, гибли урожаи. Иногда на небе появляются темные облака, гремит гром, сверкают молнии и идет сильный ливень.		**Похвала** **Дескриптор:** - отвечают по смыслу **Критерий оценивания:** - определяют влияние климата на деятельность человека (1 балл) **Дескриптор:** - определяют малоблагоприятные и благоприятные условия жизни **Критерий оценивания:** - определяют признаки неблагоприятных атмосферных явлений (1 балл) **Дескриптор:** - отвечают на вопросы - определяют тему урока	

	В некоторых районах бывают пыльные бури, которые закрывают солнце и затрудняют дыхание. Вопросы для обсуждения (в парах): Что общего у всех этих природных явлений? Чем они опасны для человека и природы? Где в Казахстане чаще всего происходят такие явления? Как вы думаете, о чем сегодня пойдет речь на уроке? Определение темы и цели урока			
Середина урока 13 мин	**Работа в группах. Стратегия «Посол»** Работа с учебником, §23 Каждая группа получает свое атмосферное явление и задание с картой. Внутри группы распределите роли: Исследователь, работает с картой и определяет регионы распространения; Аналитик, объясняет причины и последствия; Спасатель, предлагает меры защиты и предупреждения; Посол, отправится обмениваться знаниями с другими группами. **Группа 1.** Засухи и суховеи Задание: С помощью карты и текста определите, в каких природных зонах Казахстана чаще наблюдаются засухи. Почему эти районы подвержены этому явлению? Как засухи влияют на сельское хозяйство и жизнь людей? Какие меры борьбы с засухами и суховеями вы можете предложить? (используйте примеры из текста – снегозадержание, посадка лесополос, агротехнические приемы и др.) **Группа 2.** Пыльные бури Задание: Определите на карте районы, где чаще всего происходят пыльные бури	Учащиеся работают в группах	**Критерий оценивания:** - определяют на карте территории формирования и распространения неблагоприятных и опасных атмосферных явлений (1 балл) - анализируют территории формирования и распространения неблагоприятных и опасных атмосферных явлений (1 балл) - предлагают меры защиты от них (1 балл) **Дескриптор:** - определяют с помощью	Учебник, карточки

Ценностное воспитание 2 мин	(Приаралье, Тянь-Шань, Восточный Казахстан). Объясните, почему именно там они возникают. Как влияют пыльные бури на здоровье человека и транспорт? Какие природоохранные меры применяются для снижения их последствий? (например: закрепление почвы, посадка саксаулов, орошение, создание зеленых зон) **Группа 3.** Грозы, штормы и ураганы Задание: На карте отметьте районы, где наиболее часто происходят сильные грозы и ураганы. Почему они опасны для хозяйства и транспорта? Какие природные явления сопровождают ураганы? Предложите меры безопасности для населения во время гроз и штормов. (например: выключение электроприборов, укрытие в зданиях, предупреждение через СМИ и сотовые оповещения) **Группа 4.** Заморозки, гололед и туман Задание: Найдите на карте регионы, где чаще всего наблюдаются заморозки и гололед. Почему эти явления характерны именно для этих мест? Как они влияют на сельское хозяйство, транспорт, энергетику? Какие меры предпринимаются для защиты от этих явлений? (например: использование противогололедных реагентов, своевременное оповещение, метеорологические службы) Обмен информацией После выполнения задания «послы» отправляются в другие группы и: кратко рассказывают (2–3 минуты) о своем явлении; показывают карту с отмеченными регионами;	Фронтальная работа Учащиеся участвуют в дискусии, для того чтобы достичь цель ценности воспитания «Справедливость и ответственность»	карты в каких природных зонах Казахстана чаще наблюдаются засухи - определяют влияние засух на деятельность человека - определяют районы пыльных бурь - определяют влияние пыльных бурь на человека - определяют основные районы ураганов и бурь - определяют основные районы заморозков и гололедов - заполняют таблицу - обосновывают выводы	

	отвечают на вопросы других участников. **Дискуссия «Голос природы»** Каждая группа получает карточку с описанием ситуации: Группа 1. В регионе часто происходят засухи, из-за которых страдают фермеры. Группа 2. В городах усиливаются пыльные бури из-за вырубки деревьев. Группа 3. В горах наблюдаются частые ураганы и лавины, угрожающие поселениям. Группа 4. Зимой дороги покрываются гололедом, создавая аварийные ситуации. Обсудите в группе: Кто несет ответственность за возникновение или усиление этого явления? Какие несправедливые последствия оно создает для людей и природы? Какие ответственные действия можно предпринять, чтобы предотвратить или смягчить последствия? Как проявить справедливость по отношению к людям, пострадавшим от этих явлений (например, помощь, переселение, поддержка фермеров, озеленение)? Сформулируйте общий вывод и представьте его в виде девиза группы: «Справедливость – это …, а ответственность – это …»		**Похвала** **Дескриптор:** - отвечают на вопросы - определяют ответственность за возникновение или усиление явлений	
Конец урока 15 мин	**Уровень А** Ответь на вопросы: Когда на улице сильный ветер и пыль, это — ☐ дождь ☑ пыльная буря ☐ снег Когда идет сильный снег и ничего не видно — ☑ метель ☐ туман ☐ жара Когда лед на дороге — ☐ дождь ☑ гололед ☐ град	Выполняют задания для ФО	**Критерий оценивания:** - знают неблагоприятные и опасные атмосферные явления Казахстана (1 балл)	Карточки, презентация, онлайн-ресурс https://wordwall.net/play/101610/366/111

	Что нужно делать при сильной буре? ☐ Выходить на улицу ☐ Играть на улице ☑ Спрятаться в доме **Уровень В** **Задание 1.** Соотнесите неблагоприятное явление и меру защиты от него. **Явление** / **Меры защиты** 1. Засуха — а) Посыпание дорог песком и реагентами 2. Пыльная буря — б) Снегозадержание, посадка лесополос 3. Ураган — в) Обстрел градовых облаков, использование сеток 4. Град — г) Укрытие в доме, выключение электроприборов 5. Гололед — д) Оповещение населения, посадка саксаулов **Задание 2.** «Неблагоприятные и опасные атмосферные явления в Казахстане» Пройдите по ссылке https://wordwall.net/play/101610/366/111 или отсканируйте QR-код **Уровень С** В июне 2017 года в Восточно-Казахстанской области произошла сильная пыльная буря. Ветер достигал скорости 25 м/с. Плотная пыль скрыла солнце, снизилась видимость, люди не могли передвигаться по улицам. Из-за бури были повреждены линии электропередач и пострадали сельскохозяйственные угодья. Местные жители рассказывали, что	Ответы: 1–б 2–д 3–г 4–в 5–а Ответы: 1–С 2–С 3–А 4–В	- знают меры защиты от них (1 балл) **Дескриптор:** - отвечают на вопросы **Критерий оценивания:** - определяют природные неблагоприятные явления и меры защиты от них (1 балл) - определяют меры защиты от неблагоприятных атмосферных явлений (1 балл) **Дескриптор:** - устанавливают верные соответствия - отвечают на вопросы	

	пыльная буря стала следствием длительной засухи и вырубки деревьев. После происшествия было принято решение провести посадку саксаулов для укрепления почвы и создать систему оповещения населения о надвигающихся бурях. Вопросы: 1. Какое природное явление описано в тексте? a) Ураган b) Засуха c) Пыльная буря d) Град e) Ливень 2. Почему возникла пыльная буря? a) Из-за низкой температуры b) Из-за сильных осадков c) Из-за засухи и вырубки деревьев d) Из-за грозы e) Из-за наводнения 3. Какие последствия имела буря? a)Повреждение линий электропередач и сельхозугодий b) Повышение урожайности c) Снижение температуры d) Повышение влажности e) Улучшение видимости 4. Какие меры защиты были предложены после бури? a) Использование реагентов b) Посадка саксаулов и создание системы оповещения c) Строительство плотин d) Вырубка лесов e) Откачка воды из почвы		**Критерий оценивания:** - выполняют задание формата МОДО (1 балл) **Дескриптор:** -определяют основные описания неблагоприятных атмосферных явлений - определяют причины возникновения неблагоприятных атмосферных явлений - определяют последствия неблагоприятных атмосферных явлений - определяют меры защиты от неблагоприятных атмосферных явлений	
Рефлексия 5 мин	**Прием «Чемодан, мясорубка, корзина»** Домашнее задание:	Обратная связь между учителем и учениками	**Похвала**	Карточки, маркеры

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

«МЕКТЕПТЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ АРҚЫЛЫ АЗАМАТТЫҚ САНАНЫ ДАМЫТУ»

Жомарт Айшолпан
Ақтөбе облысы Ырғыз ауданы
«Құйылыс жалпы білім беретін орта мектебі» КММ
Мектеп директорының тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары

Аннотация:
Бұл мақалада экологиялық білім беру мен тәрбиенің мектеп жасындағы оқушыларда азаматтық сана қалыптастырудағы рөлі талқыланады. Экологиялық тәрбие арқылы оқушылардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін және жауапкершілігін арттыруға, қоршаған ортаға құрметпен қарауға бағытталған. Мақалада экологиялық білімнің азаматтық сана мен әлеуметтік жауапкершілік қалыптастырудағы маңызы қарастырылады. Бұл процесс оқушыларды экологиялық мәселелерді түсінуге, оларды шешуге атсалысуға және болашақта экологиялық сауатты азамат болуға дайындайды. Экологиялық тәрбие мектеп бағдарламасының бір бөлігі ретінде оқушылардың сыни ойлау қабілеттерін дамытуға және олардың қоғамдағы белсенділігін арттыруға ықпал етеді.

Кілт сөздер:
Экологиялық тәрбие, азаматтық сана, әлеуметтік жауапкершілік, мектеп оқушылары, табиғатқа құрмет, экологиялық сауаттылық, сыни ойлау, экологиялық мәселелер, білім беру, қоршаған орта.

Кіріспе

Экологиялық білім беру қазіргі қоғамда өзекті мәселелердің бірі болып табылады, себебі табиғатты қорғау және оны сақтау мәселелері күн санап артып келеді. Экологиялық тәрбие мектеп жасындағы оқушылардың азаматтық санасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бұл білім оқушыларға табиғатты қорғау қажеттілігін түсіндірумен қатар, олардың жауапкершілік сезімін оятады. Мектеп бағдарламаларына экологиялық тәрбие элементтерін енгізу арқылы оқушылардың азаматтық сана-сезімін дамытуға болады. Мұндай білім беру әдісі оқушылардың табиғатқа деген қызығушылығын арттырып, оларды қоршаған ортаны қорғауға белсенді қатысуға ынталандырады.

Экологиялық тәрбие мектеп оқушыларының табиғатқа деген сүйіспеншілігін оятып қана қоймай, олардың ерікті түрде экологиялық іс-шараларға қатысуын қамтамасыз етеді. Бұл, өз кезегінде, оқушылардың азаматтық ұстанымдарын нығайтады. Сонымен қатар, экологиялық білім беру оқушылардың экологиялық мәселелерді шешуге деген белсенділігін арттырып, олардың қоғамдағы экологиялық мәдениетті қалыптастыруға үлес қосуына мүмкіндік береді.

Қазіргі қоғамда экологиялық тәрбие берудің практикалық маңыздылығы зор, себебі ол оқушыларды табиғатты қорғауға және қоғамдағы экологиялық мәселелерді шешуге бағыттайды. Бұл білім беру жүйесі арқылы оқушылардың азаматтық сана-сезімін қалыптастыру, олардың жауапкершілігін арттыру, сондай-ақ қоғамдағы экологиялық мәселелерді шешуге бағытталған жаңа ұрпақты тәрбиелеу маңызды болып табылады. Осылайша, экологиялық білім беру мектеп жасындағы оқушылардың азаматтық санасын дамытуда маңызды құрал болып табылады, ол олардың табиғатқа деген құрметін арттырады және қоғамдағы экологиялық мәселелерді шешуге ұмтылысын күшейтеді.

Негізгі бөлім

Экологиялық білім берудің азаматтық сана қалыптастырудағы рөлі

Экологиялық білім беру қазіргі уақытта адамзат үшін аса маңызды болып

отыр. Оның мақсаты - оқушыларға табиғат пен қоршаған ортаны қорғау қажеттілігін түсіндіру және оларды жауапкершілікке баулу. Экологиялық тәрбие мектеп жасындағы оқушылардың азаматтық санасын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады, себебі ол балалардың табиғатқа деген көзқарасын өзгертеді және экологиялық мәселелерді шешуге белсенді араласуына ықпал етеді.

Экологиялық білімнің маңыздылығын атап өту үшін нақты мысалдар келтіруге болады. Мәселен, Финляндияда мектеп бағдарламасына экологиялық білім беру элементтері енгізілген, нәтижесінде оқушылардың табиғатқа деген қызығушылығы артып, олар экологиялық жобаларға белсенді қатысады. Мұндай тәжірибе оқушылардың азаматтық санасын нығайтуға және олардың қоғамдағы рөлін арттыруға үлес қосады.

Экологиялық тәрбиенің әсері

Экологиялық тәрбие оқушылардың табиғатқа деген қызығушылығын арттырады. Бұл, өз кезегінде, олардың жауапкершілік сезімін қалыптастырып, табиғатты қорғауға деген ұмтылысын күшейтеді. Мұндай тәрбие арқылы оқушылар экологиялық мәселелерді шешуге белсенді қатыса бастайды, бұл олардың азаматтық ұстанымдарын нығайтуға мүмкіндік береді.

Мысалы, Жапонияда мектеп оқушылары табиғатты қорғау шараларына белсенді қатысып, қалдықтарды қайта өңдеу сияқты экологиялық жобаларға атсалысады. Бұл тәжірибе оқушылардың жауапкершілігін арттырып, олардың экологиялық мәселелерге деген саналы көзқарасын қалыптастырады.

Мектеп бағдарламаларына экологиялық тәрбие элементтерін енгізу

Мектеп бағдарламаларына экологиялық тәрбие элементтерін енгізу арқылы оқушылардың азаматтық сана-сезімін қалыптастыруға болады. Бұл әдіс оқушылардың табиғатқа деген қызығушылығын арттырып, оларды қоршаған ортаны қорғауға белсенді қатысуға ынталандырады. Сонымен қатар, экологиялық білім беру оқушылардың экологиялық мәселелерді шешуге деген белсенділігін арттырып, олардың қоғамдағы экологиялық мәдениетті қалыптастыруға үлес қосуына мүмкіндік береді.

Қорытынды

Экологиялық білім беру қазіргі таңда мектеп жасындағы оқушылардың азаматтық санасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Ол оқушыларға табиғат пен қоршаған ортаға деген құрметті арттырып, олардың экологиялық мәселелерді шешуге деген белсенділігін оятады. Финляндия мен Жапонияның тәжірибесі көрсеткендей, мектеп бағдарламаларына экологиялық тәрбие элементтерін енгізу арқылы оқушылардың жауапкершілік сезімі мен табиғатқа деген қызығушылығы арта түседі. Бұл олардың азаматтық ұстанымдарына оң әсерін тигізіп, қоғамдағы рөлін нығайтады.

Экологиялық тәрбие қоғамдағы көптеген экологиялық мәселелерді шешуге бағытталған қадамдар жасау үшін жаңа ұрпақты даярлауға мүмкіндік береді. Болашақта оқушыларды экологиялық біліммен қамту арқылы, олардың қоршаған ортаға саналы қарауын және қоғамдағы экологиялық мәдениетті қалыптастыруын қамтамасыз ету қажет. Оқырмандарға ұсыныс ретінде, әрбір мектепте экологиялық жобалар мен шараларға қатысу арқылы оқушылардың белсенділігін арттыру ұсынылады. Бұл тек қана білім беру мекемелерінде емес, сонымен қатар отбасы мен қоғамда да іске асырылуы тиіс.

Осылайша, экологиялық білім беру арқылы біз жауапты және саналы азаматтар тәрбиелей аламыз. Бұл тек қана білім беру саласының ғана емес, бүкіл қоғамның міндеті болып табылады. Қоршаған ортаны қорғауға белсенді қатысу арқылы біз болашақ ұрпаққа таза және қауіпсіз әлем қалдыра аламыз.

Пайдаланылған дереккөздер:
1. Тоқаев Қ.-Ж. Экологиялық сауаттылықты қосымша білім арттырады. – Алматы: Egemen Qazaqstan, 2021. – (газет мақала, бірақ толық дереккөз ретінде пайдаланылды) (ar.egemen.kz)
2. Мамбеталина А.С., Карагулакова С.В., Длимбетова Г.К., Абенова С.У., Акимиш Д.Е. Студенттердің экологиялық санасын психологиялық зерттеу // Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы. Педагогика. Психология. Социология сериясы. – 2023. – №145 (4). – 297–311 б. (bulpedps.enu.kz)
3. «Экологиялық сауаттылық мектеп жасында қалыптасады» // Egemen Qazaqstan. – 2021. – 12 ақпан. (egemen.kz)
4. Қазақстандағы экологиялық тәрбие: мақсаттары, әдістері және ұлттық бағдарламалар // Stud.kz. – (презентация) (stud.kz)
5. Мектептегі экологиялық тәрбиенің мазмұны, міндеттері және әдістемесі // Stud.kz. – (презентация, Қизат Жадыра) (stud.kz)
6. «Экологиялық тәрбие – болашақ кепілі» // DataLife Engine (Kitapkhana.kz). – 2019. – 5 маусым. (kitapkhana.kz)

І. ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ САБАҚ ЖОСПАРЫ (ҚМЖ)

Бөлімі	Механикалық қозғалыс
Сыныбы / Қатысушылар саны	7 «__» / __ оқушы
Сабақтың тақырыбы	Жылдамдық және орташа жылдамдықты есептеу
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу мақсаты (ОМ)	7.2.1.4 – қозғалыстағы дененің жылдамдығы мен орташа жылдамдығын есептеу
Сабақтың мақсаты	Оқушылар жылдамдық ұғымын, оның бірліктерін және орташа жылдамдықты есептеу тәсілдерін меңгереді; v = s / t, $\bar{v} = \Sigma s / \Sigma t$ формулаларын өмірлік жағдаяттарда қолданады; өлшем бірліктерін түрлендіріп, шешімін негіздейді.
Құндылықтарды дарыту	Тәуелсіздік және отаншылдық айы, Жол қауіпсіздігі мәдениеті, еңбекті құрметтеу (жедел жәрдем жүргізушісі, пошта курьеры, құрылысшы-геодезист).
Апта дәйексөзі:	«Тәуелсіз елдің ұрпағы еркін ойлайды»

Сабақ барысы (45 минут)

Кезең (уақыты)	Мұғалімнің іс-әрекеті	Оқушының іс-әрекеті	Бағалау	Ресурстар
1. Ұйымдастыру (3 мин)	Амандасады, мақсат, табыс критерийлерін таныстырады: «Сабақ соңында сіз… 1) $v = \frac{s}{t}$ және $\vec{v}$ формулаларын қолданасыз; 2) өмірлік деректерден жылдамдықты	Мақсатты дауыстап қайталайды, жұмысқа дайындық жүргізеді.	Ауызша мадақтау, стикер. 	Слайд 1

	есептейсіз; 3) ұлттық құндылыққа қатысты тұжырым жасайсыз». Қауіпсіздік: есептерде бірліктерді шатастырмау, жол қозғалысы мысалдарында сақтық.			
2. Білімді жаңарту (5 мин)	«Жылдамдық не?» қысқа викторина (ауызша): 1) Жылдамдықтың формуласы? 2) SI бірлігі? 3) 36 км/сағ — м/с-ке айналдыр. Дұрыс жауап үлгісін көрсетеді.	Жауап береді; 36 км/сағ = 10 м/с екенін дәлелдейді.	Дұрыс/бұрыс карталары.	Карточкалар, Слайд 2
3. Жаңа білім (10 мин)	Қысқа конспект түсіндіру: **а)** Жылдамдық $v = \frac{s}{t}$ (векторлық бағыт ескерілсе – жылдамдық векторы, бұл сабақта скаляр шамамен жұмыс). **ә)** Орташа жылдамдық $\vec{v} = \frac{\sum s}{\sum t}$ **б)** Бірліктер: м/с, км/сағ; түрлендіру: 1 м/с=3,6 км/сағ. **в)** Ерекше жағдай (қосымша): жолдың екі жартысын v_1, v_2 жылдамдықпен жүрсе және қашықтықтары тең болса, $v = \frac{2v_1v_2}{v_1+v_2}$. **г)** Графикалық түсінік: s–t графигінің еңісі – v; еңіс тұрақты болса – бірқалыпты қозғалыс.	Конспект жазады, үлгі есеп шығарады.	Қысқа тексеру сұрағы: s екі есе артса, t тұрақты болса v қалай өзгереді?	Слайдтар, тақта Физика 7 сынып Жылдамдық және орташа жылдамдықты есептеу 13 10

	д) Өмірмен байланыс: Түркістан–Алма-ата бағытындағы автобус/такси кестелері, ауыл ішіндегі қашықтықтар.			
4. Тапсырма 1 — Мақсатқа жету (10 мин)	**Әдіс:** «Think–Pair–Share». **Шарты:** Бір оқушының велосипедпен жүруі: 1-кезең 1,2 км-ді 6 минта; 2-кезең 800 м-ді 4 минта; 3-кезең 2 км-ді 10 минта жүрді. **Талап:** Әр кезеңдегі v_i және жалпы $\vec{v}$ есепте, нәтижені м/с және км/сағ-пен жаз; қай кезең ең жылдам?	Жеке есептейді, жұпта салыстырады, ортақ шешім жазады.	Критерий (4 б): v_i (1), $\bar{v}$ (1), бірлік (1), қорытынды (1). Дескриптор: уақытты сек-ке аударады; фор қолданады; дөңгелектейді.	Жұмыс парағы №1, калькулятор
5. Тапсырма 2 — Функционалдық сауаттылық (10 мин)	**Әдіс:** Кейс-стади. **Кейс:** «Ауылдан аудан орталығына автобус» кестесі берілген (тоқтау уақытымен). Мәлемет: Ара қашықтық 42 км. Жүру уақыты: 08:00–08:55; 2 аялдамаға тоқтайды (әрқайсысы 3 мин). **Талап:** а) Шынайы қозғалыс уақыты $t_{қозғ}$ табу; ә) Орташа жылдамдық $\vec{v}$ (км/сағ) есептеу; б) «Неліктен аялдамалар орташа жылдамдықты азайтады?» дегенге 2 сөйлем дәлел жазыңдар.	Жұпта кестеден дерек шығарып, есеп жүргізеді, дәлел жазады.	Критерий (4 б): tқозғ (1), $\bar{v}$ (1), арифметика/бірлік (1), дәлел (1).	Жұмыс парағы №2, маркерлер
6. Тапсырма 3 — Құндылық/еңбек	**Әдіс:** «Құндылық шеңбері». **Тақырып:** «Жедел жәрдем	Топта 3–4 оқушы бірігіп постер	Критерий (2 б): формуламен байланыс (1),	А3, стикерлер, маркерлер

(5 мин)	жүргізушісінің орташа жылдамдығын есептегенде қауіпсіздік неге бірінші орында?» **Талап:** 3–4 адамнан топ болып, 1 қысқа постер жазыңдар: v мен $\vec{v}$ формулаларын қолдана отырып, «жылдам бару» мен «қауіпсіз жету» арасындағы теңгерім туралы 3 тезис.	толтырады.	құндылық (1). 	
7. Рефлексия (2 мин)	«Екі жұлдыз, бір тілек» стикерлері: бүгін не жақсы шықты? нені жетілдіреміз?	Стикерге 2 жақсы жақ, 1 тілек жазады.	Ауызша/жазбаша кері байланыс.	Стикерлер
8. Үй тапсырмасы (0–1 мин)	**Зерттеу + ИИ:** «Менің мектепке жолым» шағын зерттеу жаса: апта ішінде 3 күн бойы үй–мектеп ара қашықтығын және жолға кеткен уақытты өлше. **ИИ құралы:** ChatGPT. Промпт үлгісі: «Менің деректерім: 1күн — 2,4 км, 18 мин; 2күн — 2,4 км, 16 мин; 3күн — 2,4 км, 20 мин. Орташа жылдамдықты есепте, бірліктерін тексер, жақсарту жолдарын ұсын». Нәтижені кестемен әкел.	Дерек жинайды, қысқа есеп дайындайды.	Бағалану жоқ.	Үлгі кесте, ChatGPT

«ЖЫЛДАМДЫҚ ЖӘНЕ ОРТАША ЖЫЛДАМДЫҚҚА ЕСЕПТЕР ШЫҒАРУ» (7-сынып)

Жубатырова Райхан Шоқановна
Ақтөбе қаласы №57 жалпы білім беретін орта мектебінің физика пәні мұғалімі

📓 ОҚУШЫ ЖҰМЫС ПАРАҒЫ

Оқушының аты-жөні:	_____	Сынып:	7 _____
Күні:	___/___/20___	Бағасы:	__ / 10

□ Жылдамдықты еске түсіру (5 мин) — Міндетті мини-викторина

1) Жылдамдықтың формуласы:
2) SI бірлігі:
3) 36 км/сағ → м/с түрлендір (ескертпе: 1 м/с = 3,6 км/сағ).

Жауап 1: _____
Жауап 2: _____
Жауап 3: _____

⚡ Тапсырма 1 — Мақсатқа жету: «Think–Pair–Share» (10 мин) — 4 балл

Шарты: Велосипедші үш кезеңмен жүрді:
1-кезең: 1,2 км — 6 мин; 2-кезең: 800 м — 4 мин; 3-кезең: 2 км — 10 мин.
Талап: Әр кезеңнің v_i мәнін және жалпы орташа жылдамдықты $\bar{v}$ есептеңдер. Нәтижені м/с және км/сағ-пен жазыңдар. Қай кезең ең жылдам екенін анықтаңдар.
Еске салу: 1 м/с = 3,6 км/сағ; $v = s / t$; $\bar{v} = \Sigma s / \Sigma t$.

□ Есеп кестесі:

Кезең	s (м)	t (с)	v (м/с)	v (км/сағ)	Ескертпе
1					
2					
3					
ЖИЫНТЫҚ	Σs = _____	Σt = _____	$\bar{v}$ (м/с) = _____	$\bar{v}$ (км/сағ) = _____	

✓ Бағалау критерийлері мен дескрипторлар (4 б): Әр кезеңнің v_i дұрыс есептелді- 1б. Жалпы $\bar{v}$ дұрыс есептелді- 1б. Бірліктерді дұрыс көрсетті- 1б. Қорытынды жасады- 1б.

🚌 Тапсырма 2 — Функционалдық сауаттылық: Кейс-стади (10 мин) — 4 балл

Кейс: «Ауылдан аудан орталығына автобус». Мәлімет: Ара қашықтық 42 км. Жүру уақыты: 08:00–08:55. 2 аялдама (әрқайсысы 3 мин). Талап: а) Шынайы қозғалыс уақытын $t_{қозғ}$ табыңдар; ә) Орташа жылдамдықты $\bar{v}$ (км/сағ) есептеңдер; б) «Неліктен аялдамалар орташа жылдамдықты азайтады?» — 2 сөйлем дәлел жазыңдар.

📊 Есеп алаңы:

Көрсеткіш	Мәні	Түсіндірме	Нәтиже
Жалпы уақыт (мин)	08:00–08:55	Барлығы 55 минут	_____ мин
Аялдама уақыты (мин)	2 × 3 мин	Екі аялдама	_____ мин
Қозғалыс уақыты $t_{қозғ}$ (мин)	Жалпы − аялдама	$t_{қозғ}$ = 55 − 6	_____ мин

Орташа жылдамдық $\bar{v}$ (км/сағ)	$\bar{v} = s / t$	t сағатқа айналдыру керек	_____ км/сағ

✍ Дәлел (2 сөйлем):

_____

_____

✓ Бағалау критерийлері мен дескрипторлар (4 б): tқозғ дұрыс табылды- 1б. $\bar{v}$ дұрыс есептелді- 1б. Арифметика/бірлік қателіксіз- 1б. Дәлел нақты- 1б.

🚑 Тапсырма 3 — Құндылық/еңбек: «Құндылық шеңбері» (5 мин) — 2 балл

Тақырып: «Жедел жәрдем жүргізушісінің орташа жылдамдығын есептегенде қауіпсіздік неге бірінші орында?»

Талап: 3–4 адамнан топ болып, 1 қысқа постерге v және $\bar{v}$ формулаларын байланыстырып, «жылдам бару» мен «қауіпсіз жету» арасындағы теңгерім туралы 3 тезис жазыңдар.

Тезис 1:
Тезис 2:
Тезис 3:

✓ Бағалау критерийлері мен дескрипторлар (2 б): Формуламен байланыс бар- 1б. Құндылық анық көрінеді- 1б.

🎈 Рефлексия — «Екі жұлдыз, бір тілек» (2 мин)

Жұлдыз ⭐:
Жұлдыз ⭐:
Тілек 🎈:

🏠🤖 Үй тапсырмасы — Зерттеу + ИИ (0–1 мин)

Тақырып: «Менің мектепке жолым». Апта ішінде 3 күн дерек жина: қашықтық (км) және уақыт (мин).

ИИ құралы: ChatGPT. Промпт үлгісі: «Менің деректерім: 1күн — 2,4 км, 18 мин; 2күн — 2,4 км, 16 мин; 3күн — 2,4 км, 20 мин. Орташа жылдамдықты есепте, бірліктерін тексер, жақсарту жолдарын ұсын»

Күн	s (км)	t (мин)	Ескертпе
1-күн			
2-күн			
3-күн			
ЖИЫНТЫҚ	Σs = _____ км	Σt = _____ мин	$\bar{v}$ = _____ км/сағ

Ескерту: қозғалыс кезінде телефон қолданба! Қауіпсіздік әрдайым бірінші орында.

«АУТИЗМ СПЕКТРІНІҢ БҰЗЫЛУЫ БАР БАЛАЛАРДЫҢ БАЙЛАНЫСТЫРЫП СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМЫТУ»

Закария Сағыныш Есетқызы
Ақтөбе облысы Ақтөбе қаласы
«Ақтөбе облыстық арнайы мектебі» КММ-нің дефектологы,
педагогика ғылымдарының магистры

Аңдатпа
Мақалада аутизм спектрі бұзылған балаларда байланыстырып сөйлеу ұғымының ерекшеліктері қарастырылады. Байланыстырып сөйлеу формаларының дамуы сөйлеу қызметінің жалпы қалыптасуында маңызды рөл атқарып, сөйлеуді дамыту жүйесінде ерекше орын алады. Біртұтас сөйлеуді оқыту баланың ана тілін тәжірибелік тұрғыда меңгеру құралы әрі мақсаты болып табылады. Сөйлеу әрекетінің барлық құрамдас бөліктерін толық меңгеру балаларға тілдік бірліктерді өздігінен қолдануға мүмкіндік беріп қана қоймай, олардың сөйлеуін логикалық түрде байланыстырып, мазмұнды және толық жеткізу қабілетін дамытуға негізгі жағдай жасайды және байланыстырып сөйлеуді жетілдірудің маңызды факторы болып табылады.
Түйінді сөздер: байланыстырып сөйлеу, аутизм, аутизм спектрі бұзылыстары, коммуникативтік функция.

РАЗВИТИЕ СВЯЗНОЙ РЕЧИ У ДЕТЕЙ С РАССТРОЙСТВАМИ АУТИСТИЧЕСКОГО СПЕКТРА

Аннотация
В статье рассматриваются особенности формирования связной речи у детей с расстройствами аутистического спектра. Развитие структур связной речи является значимым компонентом речевого онтогенеза и занимает особое место в системе работы по развитию речи. Обучение связной речи выступает средством и целью практического овладения родным языком. Полное освоение всех компонентов речевой деятельности не только позволяет детям самостоятельно использовать языковые единицы, но и создает основные условия для развития способности логически связывать речь, передавать содержание полно и осмысленно, а также является важным фактором совершенствования связной речи.
Ключевые слова: связная речь, аутизм, расстройства аутистического спектра, коммуникативная функция.

Ерте балалық аутизмнің айқын белгілерінің бірі – сөйлеу әрекетінің бұзылуы. Бұл ерекшелік аутизмге тән коммуникативтік өзара әрекет пен әлеуметтік мінез-құлықтың қалыптаспауымен тығыз байланысты. Психология және арнайы педагогика саласындағы көптеген зерттеушілер (Исаев Д.Н., Каган В.Е., Лебединская К.С., Никольская О.С., Мастюкова Е.М. және басқалары) АСБ бар балаларда коммуникативтік функциялар жүйелі түрде бұзылатынын атап өтеді.

Зерттеулерде психикалық белсенділіктің төмендігі, акустикалық және семантикалық сөйлеу компоненттерінің бір-біріне сәйкес келмеуі жиі сипатталады (Лебединская К.С., Никольская О.С.) [1]. Мұндай балаларда сөйлеудің пайда болу уақыты олардың қарым-қатынас мақсатына сөйлеуді қаншалықты пайдалануымен байланысты болмайды. Олар сирек сұрақ қояды, ересектердің сұрақтарына жауап бермейді, алайда автономды сөздік қоры кей жағдайда жоғары болуы мүмкін.

Авторлар аутизмге тән сөйлеу ерекшеліктерін былай жіктейді:

1. еріксіз эхолалия;
2. дыбыстар мен буындардың орынсыз қайталануы;
3. интонацияның ерекше сипаты;
4. фонетикалық қателердің

тұрақтылығы;

5. сөз соңында жоғары тональдылыққа бейім дауыс;

6. өзін 2–3 жақта атау әдеті;

7. жақын адамдарды атайтын сөздердің белсенді сөздікте болмауы.

Кейбір балаларда сөйлеу қалыпты немесе тіпті жеделдетілген қарқынмен дамуы мүмкін, алайда үш жасқа таман сөйлеудің баяу және біртіндеп жойылуы байқалады (Ладыженская Т.А.) [2].

Көбінесе аутистикалық бұзылулары бар бала айналасындағы адамдармен сөйлесуді мүлдем тоқтатуы мүмкін, бірақ баланың ұйқы кезеңінде өзімен сөйлесе алатынын байқауға болады. Сондықтан сөйлеу функциясы коммуникативті ретінде дамымайды. Ауызша қарым- қатынастың бұзылуы сөйлеудің жоғалуымен және имитациялар мен қимылдар санының төмендеуімен тығыз байланысты. Аутизм спектрінің бұзылуы бар балалар қарым-қатынаста толыққанды сөйлеуді сирек қолдана алады. Үлкен мектепке дейінгі жаста аутизммен ауыратын балалар бейтаныс ортада нашар сөйлей алады. Көбінесе оларда тұрақты аграмматизмдер және жеке есімдіктер мен "иә" деген мақал-мәтелдер қолданылмауы мүмкін [3].

Сөйлеу бұзылыстары және олардың аутизмдегі көріністері өте алуан түрлі және олардың ауырлық дәрежесінде күрт ерекшеленеді. Аутизм саласындағы зерттеулер үш бағытта жүргізілді:

- клиникалық;
- клиникалық-психологиялық;
- педагогикалық.

Аутизм спектрі бұзылыстары бар балалар көп жағдайда қарым-қатынасты мүлдем бастамайды, ал ұйқы алдында өзімен-өзі сыбырлап сөйлесуі мүмкін. Сондықтан сөйлеудің коммуникативтік қызметі толық дамымайды. Сөйлеу дағдысының шектелуі имитацияның, қимылдық жауаптардың әлсіреуімен қатар жүреді. Үлкен жаста аграмматизмдер, есімдіктерді қолданбау, «иә/жоқ» сияқты қарапайым тілдік үлгілердің болмауы жиі кездеседі [3].

Сөйлеу бұзылыстарының алуан түрлілігі аутизм бойынша жүргізілген клиникалық, клиникалық-психологиялық және педагогикалық зерттеулерде жан-жақты сипатталады. Ф.А. Сохиннің пікірінше, байланыстырып сөйлеу – баланың тілдік жүйені меңгеру деңгейін көрсететін маңызды көрсеткіш. Диалог пен монолог сөйлеудің негізгі формалары ретінде байланыстылықтың әртүрлі механизмдерін іске қосады. Диалог репликалардың алмасуына сүйенсе, монолог құрылымдалған, жүйелі мәтінді талап етеді.

Аутизм спектрінің бұзылуы кезінде тән белгілер-сөйлеудің тұрақты бұзылуы, онда сөйлеу байланысы күрт шектеледі, кейде толық мутизмге дейін, фонетиканың өзіндік бұзылыстары, сөйлеудің лексикалық-грамматикалық жағының толық дамуы және сөйлемнің немесе сөйлемнің соңына дейін жоғары кілттің болуымен дауыстың өзгеруі, екінші және үшінші тұлғада өзін ұзақ уақыт атау және т. б.

Сөйлеу-бұл баланың дамуындағы, оның білімі мен дағдыларын игеруіндегі, басқа адамдармен ауызша қарым-қатынас жасау мүмкіндігі үшін өте маңызды фактор.

Сөйлеу-бұл мидың барлық психикалық процестерінің үйлесімді әрекетінің нәтижесі.

Сөйлеу қабілеті бұзылған аутизм спектрінің бұзылуы бар балалар ең терең аффективті бұзылулармен, психикалық тонустың күрт төмендеуімен, ерікті іс-әрекеттің, фокустың ауыр бұзылуларымен ерекшеленеді, олар сыртқы әлеммен қарым-қатынас жасау қажеттілігін сезінбейді.

Л.С. Выготский еңбектерінде ұсынылған психологиялық периодизация, А.К. Маркова толықтырған жүйеге сүйеніп, сөйлеудің даму заңдылықтарын төмендегідей көрсетеді [4]:

1. Қарым-қатынас әлеуметтік міндеттерді шешудің негізгі құралы болып

табылады;

2. Әр даму кезеңі міндетті түрде алдыңғы және кейінгі кезеңдермен байланыста болуы тиіс;

3. Баланың физикалық және психикалық дамуының әр сатысында сөйлеу әрекетінің дамуы жетекші қызмет түрімен анықталады;

4. Жалпы психорелевтік даму фактілері кезеңдерге сәйкес бағаланады;

5. Сөйлеу іс-әрекетінің дамуы әр кезеңде оның құрылымдық бөліктерін саралау арқылы жүзеге асады.

Дамудың негізгі кезеңдері

Нәрестелік кезең (0–1 жас)

- Жақын және таныс адамдардың дауыстарына реакция білдіру.
- Күлімсіреу, сыбыр, күлу, жест-ишара арқылы экспрессивті қарым-қатынас көрсету.
- Сөйлеудің экспрессивті функцияларының алғашқы көрінісі пайда болады.

Ерте жас (1–3 жас)

- Сөздің жалпыламалы функциясы қалыптасады (номинация), заттарды тиісті атаулармен атай бастайды.
- Сөздік қоры кеңейеді; сөйлеу мен ойлау процестері өзара байланысады.
- Қарым-қатынас пен жалпылау біртұтас формада іске асады; сөздер индикативті қызмет атқарады.

Мектепке дейінгі жас (3–6/7 жас)

- Жетекші іс-әрекет – ойын.
- Сөйлеу әрекеті ойын арқылы көрінеді; сөйлеу функциясы реттеуші, жоспарлаушы және коммуникативтік болады.
- Диалогтық және монологиялық сөйлеу қалыптасады, тілдік құралдардың қарапайым таңдалуы байқалады.
- Балалар оқуды және кейбір жағдайларда жазуды меңгереді, көркем әдебиетпен таныса бастайды.

Сөйлеудің психологиялық периодизациясы әлеуметтік контекстке сәйкес жүргізілуі қажет. Бұл балаларға қоршаған шындықты түсіндіруді, жаңа білімді меңгеруді және сөйлеу дағдыларын ерте бастан қалыптастыруды қамтамасыз етеді.

Сөйлеу дамуының психологиялық периодизациясы осы процестің әлеуметтік фонын қамтуы керек, бірақ лингвистикалық периодизациялар бар, онда олар әлеуметтік өмірмен аз байланысады, бұл тілдің барлық жаңа құрылымдары мен құралдарын, сондай-ақ басқа да маңызды жүйелерді сөйлеу қызметіне енгізуді нақтылайды.

Жоғарыда сипатталған мерзімдерге сүйене отырып, баланы қоршаған шындықпен таныстыру өте ерте басталады және тікелей сөзбен жүреді деген қорытынды шығады. Сөздердің көмегімен балалар ересектерден жаңа білім алады. Алдымен бұл білім қарапайым, бірақ содан кейін тереңдей түседі. Сондықтан баланың сөйлеуін дамыту үшін, қалыпты дамып келе жатқан дамумен, өмірдің алғашқы күндерінен бастап қарым-қатынас пен сөйлеу ортасы қажет болады [5]. Мұндай даму барысы бар балалардағы сөйлеу бұзылыстарын түзету мүмкіндігінше ертерек басталуы керек, өйткені мамандардың бүкіл тобының (психолог, логопед) жүйелі жұмысының өте ұзақ кезеңі қажет. Кешенді, мақсатты жұмыс жағдайында да аутизм спектрінің бұзылуы бар оқушыда дамыған коммуникативті сөйлеуді қалыптастыру өте қиын.

Аутизм спектрінің бұзылуы бар балалармен түзету жұмысының бағдарламасы балалардың ерекше білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, арнайы оқу жағдайларын құруды қарастырады, мысалы:

- көрнекі кестені пайдалану;
- көрнекі белгілер;
- қадамдық әрекет алгоритмі;
- ынталандыру және ынталандыру.

Түзету жұмыстарын іске асырудың негізгі тетіктерінің бірі-мүмкіндігі шектеулі балаларды жүйелі сүйемелдеуді қамтамасыз ететін әртүрлі бейіндегі мамандардың оңтайлы құрылған өзара іс-қимылы. Аутизм спектрінің бұзылуы бар оқушылар мамандардың кәсіби командасынан (бастауыш сынып мұғалімі, логопед мұғалімі, педагог психолог)

кешенді психологиялық-педагогикалық көмек алуы тиіс. Түзету жұмыстары оқу жоспарының пәндерін, арнайы курстарды және жеке/кіші топтық сабақтарды зерделеу кезінде бүкіл оқу- тәрбие процесі барысында жүзеге асырылады.

Түзету жұмысының бағдарламасын қалыптастыру принциптері

Баланың мүдделерін сақтау. Принцип баланың мәселесін барынша тиімді және баланың мүддесі үшін шешуге арналған маманның ұстанымын анықтайды.

Білім беру бағдарламасын құруға сараланған тәсілді қолдану аутизм спектрінің бұзылуы бар білім алушыларға жеке даму әлеуетін іске асыруға мүмкіндік бере отырып, білім беру мазмұнының өзгергіштігін қамтамасыз етеді.

Белсенділік тәсілі отандық психологиялық ғылымның теориялық ережелеріне негізделеді, ол аутизм спектрінің бұзылуы бар оқушының жеке басының даму ерекшеліктерін ескере отырып, білім берудің негізгі заңдылықтары мен құрылымын ашады.

Білім берудегі белсенділік тәсілі мектеп жасындағы аутизм спектрінің бұзылуынан бастап білім алушылардың жеке басының дамуы олардың қол жетімді қызметін (пәндік- практикалық және оқу) ұйымдастыру сипатымен анықталатындығын мойындауға негізделген.

Аутизм спектрінің бұзылуы мен ауыратын балалардың түзету-дамыту бағыты міндетті болып табылады және дамудың кемшіліктерін түзетуге және қазіргі өмір жағдайында жеке тұлғаны бейімдеу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған фронтальды және жеке түзету-дамыту сабақтарымен ұсынылған.

Түзету жұмыстарының принциптері:

Білім алушының мүдделеріне басымдық беру қағидаты әрбір білім алушының жеке білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, оның дамуына көмек көрсету процесінде ұйым қызметкерлерінің көзқарасын айқындайды[6].

Жүйелілік принципі-түзету-тәрбие жұмысының барлық элементтерінің бірлігін қамтамасыз етеді: мақсаттар мен міндеттер, іске асыру бағыттары мен мазмұны, ұйымдастыру формалары, әдістері мен әдістері, қатысушылардың өзара әрекеттесуі.

Үздіксіздік принципі оқушының жеке дамуындағы өзгерістерді ескере отырып, бүкіл оқу барысында түзету жұмыстарын жүргізуді қамтамасыз етеді.

Вариация принципі білім алушылармен олардың ерекше білім беру қажеттіліктері мен психофизикалық даму мүмкіндіктерін ескере отырып, түзету жұмыстарының вариативті бағдарламаларын құруды қамтиды.

Түзету-тәрбие жұмысының міндеттерін кешенді шешу жөніндегі қызметтегі психологиялық-педагогикалық және медициналық блок мамандарының өзара іс-қимылын қамтамасыз ететін психологиялық-педагогикалық және медициналық құралдардың бірлігі қағидаты.

Отбасымен ынтымақтастық принципі отбасын түзету жұмыстарының маңызды қатысушысы ретінде тануға негізделген, ол баланың даму процесіне және оның қоғамға интеграциялануының сәттілігіне айтарлықтай әсер етеді.

Түзету жұмыстарының мазмұны:

- байланыстырып сөйлеуді дамытуға бағытталған арнайы жаттығулар мен тапсырмалар жүйесін анықтау және сынақтан өткізу мыналарды қамтиды:
- жұмсақ режимді ұйымдастыру;
- ритақ сезімін дамыту;
- пассивті сөздікті арттыру;
- экспрессивті сөйлеуді белсендіру.

Аутизм спектрінің бұзылуы бар балаларда үйлесімді сөйлеуді қалыптастыру мәселесі бойынша ғылыми-әдістемелік әдебиеттерді талдай отырып, сонымен қатар жүргізілген зерттеу нәтижелері бірқатар тұжырымдар жасауға мүмкіндік береді.

Біріншіден, сөйлеу баланың

дамуында, оның білімі мен дағдыларын игеруінде, басқа адамдармен қарым-қатынас жасау мүмкіндігі үшін өте маңызды фактор болып табылады. Жалпы сөйлеудің де, біртұтас сөйлеудің де дамуы аутизмі бар балаларда қалыпты дамып келе жатқан балалардан күрт ерекшеленеді.

Екіншіден, аутизм спектрінің бұзылуы сөйлеудің бұзылуы тән белгілер болып табылады, мұнда сөйлеу байланысы күрт шектелген, фонетиканың өзіндік бұзылыстары, сөйлеудің лексикалық-грамматикалық жағының толық дамуы емес. Аутизм спектрінің бұзылуы бар балалар жағдайдың жалпы бейнесін қабылдауда, нұсқауларды түсінуде қиындықтарға тап болады;

- аграмматизмдер;
- сөйлеудің прозодикалық жағының кемшіліктері: қарқын, интонация;
- негізгі оқиғаларды өткізіп жіберу, жеке эпизодтарды қайталау;
- бір-бірімен байланысты емес аяқталмаған сөйлемдерді қолдану;
- сөйлеудің үзіндісі және ассоциациялардың бұзылуы;
- диалогта бастаманың болмауы, диалогтық қарым-қатынастан аулақ болу;
- қарым-қатынастың қиындықтары.

Үшіншіден, аутизм спектрінің бұзылуы бар балаларда үйлесімді сөйлеуді қалыптастыру бойынша логопедиялық жұмыстың түзету жаттығуларының кешені әзірленді және сыналды. Жұмысқа Т.П. Бессонова, О. Е. Грибова, Р. И. Лалаева, Л. Г. Нуриева, С. С. Морозова әдістемелері енгізілді[7].

Аутизм спектрінің бұзылуы бар балаларда сөйлеуді қалыптастыру бойынша жұмыс жеке және баланың даму деңгейіне сәйкес болуы керек. Сонымен бірге сөйлеуді қалыптастыру бойынша жұмыс күрделі және ұзақ уақытқа созылуы мүмкін.

Аутизмде сөйлеу, жеке функция ретінде, қалыпты және тіпті жеделдетілген қарқынмен дами алады. Оның даму қарқыны қалыпты дамып келе жатқан құрдастарынан асып түсуі мүмкін. Алайда, көп ұзамай кері процесс байқалады, үш жасында мұндай балалардың сөйлеуі баяу жоғалады, содан кейін мүлдем жоғалып кетуі мүмкін.

Осылайша, зерттеуден жалпы сөйлеудің де, байланыстырып сөйлеудің де дамуы аутизм спектрінің бұзылуы бар балаларда қалыпты дамып келе жатқан балалардан күрт ерекшеленетінін көруге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Лебединская К. С., Никольская О. С. Диагностика раннего детского аутизма: Нач. проявления. - М.: Просвещение, 1991. - 53 с.

2. Ладыженская Т.А. Система работы по развитию связной речи. / Т.А. Ладыженская. - М., 1975

3. Нуриева Л.Г. Развитие речи у аутичных детей: метод.разр/ Л.Г. Нуриева – Изд.2-е. – М.: Теревинф, 2006 – 112 с.Бардышевская М.К., Лебединский В.В. Диагностика эмоциональных нарушений у детей: Учеб. пособие. М., 2003. - 221 с.

4. Выготский, Л.С. Основы дефектологии. [Текст] / Л.С. Выготский // Учебник для вузов. Специальная литература. // - СПб.: Лань., 2003. - 656с.

5. Воробьева В.К. Методика развития связной речи у детей с системным недоразвитием речи: учеб. пособие / В.К. Воробьева. - М.: АСТ: Астрель: Транзиткнига, 2006. — 158с.

6. Глухов В.П. Формирование связной монологической речи у детей с ОНР в процессе обучения пересказу [Текст] / В.П. Глухов // Дефектология. - 1989. - № 1. - 69-76 с.

7. Морозова С.С.Аутизм: коррекционная работа при тяжелых и осложненных формах:пособие для учителя-дефектолога / С.С. Морозова. — М.: Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2007. — 176 с.: ил. — (Коррекционная.педагогика)

«МАМАНДЫҚТЫ ДҰРЫС ТАҢДАУ – ӨМІРДІҢ КІЛТІ»

Каймолдина Майя Есетовна
Хромтау қаласы №7Хромтау мектеп-гимназиясы
(мектеп жанындағы интернатымен) КММ-нің педагог -психологі

Мақсаты: Оқушылардың кәсіби бағдарын айқындау, қызығушылығы мен бейімділігіне сай болашақ мамандықты дұрыс таңдауға бағыт беру.
Міндеттері:
- Оқушылардың өз қабілеттерін тануына көмектесу;
- Мамандық түрлері туралы мағлұмат беру;
- Мамандық таңдауда ата-ана, қоғам, ортаның ықпалы жайлы ой қозғау;
- Жауапкершілік пен саналы таңдау жасауға үйрету.
Қатысушылар:
9–11 сынып оқушылары
Тренинг құрылымы:
1. Танысу жаттығуы: «Мен кім болғым келеді?»
2. Топтық жұмыс: «Мамандықтар әлемі» (әр топ мамандықты жарнамалайды)
Мақсаты:
Мамандықтардың қоғамдағы маңызын түсіндіру, оқушылардың коммуникативтік және шығармашылық дағдыларын дамыту.
Өткізу барысы:
1. Қатысушылар топқа бөлінеді.
2. Әр топқа бір мамандық ұсынылады (мысалы: дәрігер, мұғалім, инженер, заңгер, бағдарламашы, т.б.).
3. Тапсырма: Топ 7–10 минут ішінде өздеріне берілген мамандықты жарнамалайды. - Ол мамандық не үшін маңызды?
- Қандай қасиеттер керек?
- Неліктен бұл мамандықты таңдау керек?
- Қызықты бір ұран (слоган) ойлап табу.
4. Әр топ өз жарнамасын таныстырады (постер, шағын көрініс, сахналық элемент немесе сөздік презентация арқылы).
Қорытынды сұрақтар:
- Осы мамандық сізге ұнай ма?
- Өзіңізге қандай мамандық жақын деп ойлайсыз?

2. **Ой қозғау: «Мамандық – табыстың бастауы» (пікірталас)**
Мақсаты: Оқушылардың болашақ мамандыққа көзқарасын анықтау, өз ойын ашық жеткізуге, талдауға, пікір алмасуға дағдыландыру.
Өткізу барысы:
1. Психолог сұрақ қояды:
– «Мамандық – табыстың бастауы» дегенді қалай түсінесіңдер?
– Адам тек жақсы табыс үшін мамандық таңдай ма, әлде қызығушылық маңызды ма?
2. Оқушылар екі топқа бөлінеді:
- Бір топ «Иә, табыс – басты фактор» деп қорғайды.
- Екінші топ «Жоқ, бастысы – қызығушылық пен қабілет» деп дәлел келтіреді. 3. Әр топ өз көзқарасын дәлелдеп, нақты мысалдар келтіреді.
Уақыт: 3–5 минут.
4. Қорытынды:
– Пікір алмасу арқылы әр оқушы өз ұстанымын негіздеп айтып шығады.
– Жетекші (психолог/мұғалім) соңында қорытындылап:
"Табысты болудың негізі – сүйікті ісіңді дұрыс таңдауда. Тек ақша үшін емес, өзіңнің мүмкіндігің мен қызығушылығың тоғысқан мамандық қана өмірлік бақыт пен жетістікке жеткізеді."

4. «Бес қадам» жаттығуы: Мамандыққа жету жолдары
Мақсаты: Оқушылардың болашаққа жоспар құра білуін дамыту, мамандыққа жетудің нақты қадамдарын ойластыру.
1. Оқушыларға бос шаблон таратылады немесе тақтаға сызба түсіріледі:

- 1-қадам: Қызығушылығым қандай?
- 2-қадам: Қабілетім мен күшті тұстарым?
- 3-қадам: Қай оқу орнына түсем?
- 4-қадам: Қандай қиындықтар болуы мүмкін?
- 5-қадам: Қалай жетем? Қандай әрекет жасаймын?

2. Әр оқушы осы 5 қадамға өз жауаптарын жазып толтырады.
3. Кейбір оқушылар өз жоспарларын ортаға салып таныстырады.
Қорытынды:
– Әр оқушы болашақ мамандығына жету үшін қандай нақты қадамдар жасау керектігін түсінеді.
– Мақсат қою мен жоспарлау дағдысы дамиды.

6. Рефлексия: «Менің бүгінгі түсінгенім…»
Қорытынды:
Оқушылар өз қызығушылықтарын саралап, болашақ мамандық таңдауына бір қадам жақындай түседі.

ФОСФОР И ЕГО СОЕДИНЕНИЯ

Киреева Айслу Таупазеевна
учитель химии КГУ Средней школы №35 имени Х.Досмухамедулы город Актобе

Раздел:	9.3А Элементы 17 (VII), 16 (VI), 15 (V), 14 (VI) групп и их соединения	
Класс: 9	Количество присутствующих:	Количество отсутствующих:
Тема урока	Фосфор и его соединения	
Цели обучения в соответствии с учебной программой	9.2.1.22-сравнивать аллотропные модификации фосфора 9.4.2.2 -называть месторождения соединений фосфора в Казахстане 9.2.1.23 -объяснять общие химические свойства фосфора и его соединений	
Цели урока	- сравнивать аллотропные модификации фосфора - называть месторождения соединений фосфора в Казахстане - объяснять общие химические свойства фосфора и его соединений **Цель для учащихся с ООП:** -определять химические свойства фосфора -определять год открытия фосфора	

Ход урока

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 5мин	Организационный момент Добрый день, уважаемые гости и ребята! Если день начинать с улыбки, то можно надеяться, что он пройдет удачно. Давайте сегодняшнее занятие проведем с улыбкой. Главная задача – быть внимательными, активными, находчивыми, а главное – трудолюбивыми Вспомним пройденный материал «Азот и его соединения» **игра Quizizz**		2 балла	Презентация карточки

	Посмотрите фрагмент фильма «Приключения Шерлока Холмса. Собака Баскервиллей». Вспомним рассказ «Собака Баскервиллей» Конан Дойла. Вот что увидел доктор Ватсон: “Это была собака, огромная, чёрная как смоль. Ее пасть светилась голубоватым пламенем, глубоко сидящие дикие глаза метали искры, по загривку вырывался мерцающий огонь. Я дотронулся до этой светящейся головы и, отняв руку, увидел, что мои пальцы тоже засветились в темноте. - В этом рассказе о каком элементе говорится? Определяют тему и цель урока. на слайде	Учащиеся анализируют фрагмент фильма выполняют задания, выходят к названию темы урока и целям урока.		
Середина урока 25 мин	**Ребята ,охарактеризуйте фосфор как химический элемент в ПСХЭ Д.И. Менделеева** **в рабочие листы запишите эту информацию** Прежде **чем вести разговор о фосфоре как о простом веществе, сначала совершим экскурс в 17 век. Из всех древних элементов только фосфор имеет точную дату открытия.1669 год** **Внимание на доску нейросеть** **Х.Брандт** Обратите внимание Брандт получил из мочи . Он основа нервных ,мышечных мозговых и костных тканей т.е. Элемент жизни и мысли. **Фосфор один из элементов самых богатых аллотропными модификациями: белый, красный.черный,розовый, фиолетовый, алый.** Каждой группе даётся задание ознакомиться со своей частью темы, страница47 таблица 26 обсудить в группе, поделиться прочитанным, затем спикеры выступают	**Раздать рабочие листы** Учащиеся работают в группах. ответы на карточках : о модифика	4 балла	Карточки, А3, маркеры, учебник, таблица Менделеева

	1 группе указать, все о красном фосфоре 2 группе указать, все о белом фосфоре 3 группе указать, все о черном фосфоре **1 группе** необходимо рассмотреть распространение фосфора в природе. **2 группе** зафиксировать физические и химические свойства элемента. **3 группе** рассмотреть основные соединения фосфора. Дескриптор: -определить распространение фосфора в природе -объяснить физические и химические свойства элемента -определить основные соединения фосфора **Опыт : Качественная реакция на фосфат ион :** H3 PO4 +AgNO3=Ag3PO4+ 3HNO3 Фосфор реагирует и со сложными веществами, например, с бертолетовой солью $KCLO_3$ $5KCLO_3 + 6P = 3P_2O_5 + 5KCL$ Такая реакция происходит, когда мы зажигаем спички. В головке спичек содержится бертолетова соль, в намазке шкурки – красный фосфор **Задача:** Вычислите массу фосфора, который надо сжечь в кислороде для получения оксида фосфора(V) массой 3,55 г?	циях фосфора учащиеся записывают на рабочих листах Демонстрация опыта Учащиеся решают задачу		
Конец урока 10 мин	Wordwallnet. play/ Уровень А (задания для учащихся с ООП) Выполните тест: 1. В каком из перечисленных соединениях степень окисления фосфора равны +3 А. P_2O_5 Б. $NaPO_3$ В. Na_3PO_4 Г. PCl_3 2. Какое из перечисленных веществ взаимодействует с оксидом фосфора (V) А. оксид серы (IV) Б. гидроксид натрия В. Кислород Г. серная кислота	Выполняют задания для ФО	4 балла	карточки

	3. В каком году был открыт фосфор А. 1996 Б. 1969 В. 1669 Г. 1696 4. Составьте уравнение реакции горения фосфора. Коэффициент перед формулой восстановителя равен А. 1 Б. 2 В. 5 Г. 4 5. Определите число протонов и нейтронов в ядре атома фосфора А. p15 и n16 Б. p31 и n15 В. p16 и n31 Г. p16 и n6 Дескриптор: -выбирают один правильный ответ Уровень В **Такой разный фосфор** Фосфор – один из распространённых элементов земной коры, он входит в первую двадцатку. Содержится фосфор и в тканях живых организмов – входит в состав белков и других важнейших органических соединений (АТФ, ДНК). Фосфор называют элементом жизни. История его получения относится ещё к временам алхимии. Разорившийся купец и при этом алхимик – самоучка Бранд – в поисках философского камня получил красное «уринное масло». При его дальнейшей дистилляции алхимик заметил образовавшуюся на дне реторты белую пыль. Алхимик решил, что ему удалось извлечь «элементарный огонь». Но не получив желаемого золота, Бранд стал продавать свой секрет по цене, во много раз превосходящей золото, и обогатился на этом. 1. В переводе с греческого название фосфора означает «светоносный». Сегодня известно несколько аллотропных модификаций фосфора – белый, красный, чёрный.			

Какая из этих модификаций стала причиной такого названия химического элемента?

Пожалуй, первое свойство фосфора, которое человек поставил себе на службу, – это горючесть. Горючесть фосфора очень велика и зависит от аллотропной модификации. Фосфор вместе с другими веществами наносится на спичечный коробок и при трении загорается.

1) Какая аллотропная модификация фосфора применяется при производстве спичек?

2) Какое вещество можно увидеть в виде белого дымка в момент зажигания спички? Запишите название и химическую формулу этого вещества.

Уровень С Учитель: теперь вы знаете, что фосфор многоликий. Вспомните, с чего начинался наш урок: с описания события в произведении

«Собака Баскервилей». Теперь вы знаете о химических свойствах фосфора. Так могло ли быть такое в действительности, имеет ли фосфор такие свойства, прав ли был А.Конан Дойль?

Артур Конан Дойль не учел химические Артур Конан Дойль не учел химические свойства фосфора. Да в темноте светится только белый фосфор, но он очень ядовит: 0,1 г. вещества – смертельная доза, и наносить его на морду собаки нельзя, т.к. облизав морду, собака может умереть. Еще белый фосфор на воздухе легко окисляется, переходя при этом в оксид фосфора(V). Как только процесс окисления заканчивается морда собаки перестала бы светится. Оксид фосфора(V) очень гигроскопичное вещество, оно притягивает к себе воду. Помните, что на болотах стоял туман, из которого выскочило «чудовище». Туман – это сконденсированные пары воды. Тогда

	оксид фосфора(V) под действием влаги превращается в фосфорную кислоту. Вот и представьте себе, может ли что-либо сделать собака, обмазанная ядовитым веществом и кислотой? Белый фосфор можно было бы нанести на шерсть собаки, не допустив ее гибели, если смешать его малое количество с вазелином или воском. А может быть использовалось светящее вещество, без запаха в виде пасты, которое называется люминофор, или фосфоры. Он имеет сложный состав и используется как фотолюминисцентный пигмент.	Д.З.параграф 40упр1-5		
Рефлексия 5 мин		Обратная связь, комментарии учащихся и учителя		карточки, маркёры
Здоровье и соблюдение техники безопасности	Соблюдение техники безопасности в кабинете химии			

«БАЛАЛАРДАҒЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ»

Кайрашева Аглен Асхаткызы
Ақтөбе қаласы ЖШС «Жайна» балабақшасының тәрбиешісі

Аннотация. Мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың шығармашылық ойлау қабілетін дамыту мәселесі қарастырылған. Теориялық негіздер мен психологиялық ерекшеліктер сипатталып, шығармашылық ойлауды жетілдірудің практикалық тәсілдері ұсынылған. Мақала балалардың қиялын, логикалық және образдық ойлауын дамытуға бағытталған педагогикалық әдістерді қамтиды.

Кілт сөздер:шығармашылық ойлау, мектепке дейінгі балалар, қиял, ойын әдісі, педагогикалық технологиялар

Кіріспе. Шығармашылық ойлау – бұл жаңа идеялар ойлап табу, проблемаларды шешу, қиял мен логиканы үйлестіру қабілеті. Мектепке дейінгі кезеңде балалардың ойлау қабілеті қарқынды дамиды, сондықтан осы кезеңде шығармашылық дағдыларын қалыптастыру маңызды болып табылады. Шығармашылық ойлау тек өнер саласында ғана емес, өмірдің әр түрлі саласында да қажет.

Теориялық бөлім. Балалардың шығармашылық ойлауын дамыту психология және педагогика ғылымдарында кеңінен зерттелген.

Шығармашылық ойлау – Ж. Пиаже мен Л. Выготскийдің зерттеулері бойынша балалардың когнитивті дамуының маңызды көрсеткіші болып табылады. Пиаже балалардың ойлау қабілеті кезеңдік сипатқа ие екенін көрсетсе, Выготский әлеуметтік орта мен педагогикалық ықпалдың шығармашылық дамудағы рөлін айқындаған.

1. Қиял мен образдық ойлау.

- Ж. Пиаже (1964) бойынша, балалардың қиялы мен ойын әрекеттері олардың когнитивті дамуының негізі болып табылады. Образдық ойлау балаларға жаңа идеяларды елестету және проблемаларды шешу жолдарын табуға мүмкіндік береді.

2. Логикалық ойлау және проблемалық шешім.

- Л. Выготский (1978) зерттеулері балалардың логикалық ойлауын дамытуда әлеуметтік өзара әрекеттестік пен педагогикалық бағыттаудың маңыздылығын көрсетеді. Мысалы, топтық ойындар мен тәжірибелер балалардың ойлау дағдыларын жетілдіреді.

3. Эмоциялық сезімталдық.

- С. Т. Шевченко (2010) шығармашылық дамудың эмоционалды компонентін атап көрсеткен. Баланың эмоциялық тәжірибесі қиял мен идеяларды туындатуға әсер етеді.

4. Зерттеушілік қызығушылық.

- Н. В. Смирнова (2016) балалардың эксперименттік әрекеттер арқылы жаңа білім мен дағдыларды меңгеруі шығармашылық ойлаудың негізгі көрсеткіші екенін дәлелдеді.

5. Мотивациялық-еріктік факторлар.

- А. М. Жұмаханова (2015) зерттеуінде балалардың шығармашылық әрекетке ынтасы, қызығушылығы және еріктілік қасиеттерінің қалыптасуы олардың шығармашылық ойлауын дамытуда шешуші рөл атқаратынын көрсетті.

Педагогикалық тұрғыдан шығармашылық ойлауды дамытуда негізгі әдістер мен тәсілдер ретінде: ойын әдісі, жобалық қызмет, көркем-эстетикалық және музыкалық әрекеттер, драматизация мен эксперименттік тәжірибелер қолданылады. Бұл әдістер балалардың қиялы мен логикалық ойлауын үйлестіріп, өздігінен шешім қабылдау қабілетін дамытады.

Практикалық бөлім. Балалардың шығармашылық ойлауын дамытуға арналған практикалық тәсілдер және автордың тәжірибесі:

1. Ойын арқылы дамыту.

- Рөлдік ойындар: «Дүкенші», «Дәрігер», «Үлкен отбасы» сияқты сценарийлер балалардың қиялын дамытады.
- Жұптық және топтық ойындар: балалар өзара әрекеттесіп, идеяларымен бөліседі.
- Нәтижесі: Бұл әдісті жүйелі қолдану нәтижесінде балалар өздігінен шешім қабылдауды үйреніп, жаңа идеялар ұсынуда белсенділік көрсетті.

2. Көркем-эстетикалық әрекеттер.

- Сурет салу, коллаж жасау, мүсіндеу, аралас техника қолдану – баланың қиялы мен көркем ойлауын дамытады.
- Нәтижесі: Балалар өз жұмыстарында жаңа образдар жасап, шығармашылық фантазиясын еркін қолдана бастады.

3. Музыкалық және ырғақтық әрекеттер.

- Ән айту, би билеу, импровизация – балалардың эмоциялық және логикалық ойлауын үйлестіреді.
- Нәтижесі: Музыкалық іс-әрекеттер балалардың эмоциялық белсенділігін арттырып, топтық ынтымақтастыққа ынталандырды.

4. Драматизация және әңгіме құрастыру.

- Қысқа ертегілерді сахналау, рөлдік ойындар балалардың шығармашылық логикасын дамытуға мүмкіндік береді.
- Нәтижесі: Балалар мәтінді өз сөздерімен толықтырып, қиялын еркін қолданды, әрқайсысы жеке рөлін шығармашылық тұрғыда ойнады.

5. Зерттеушілік тәжірибелер.

- Қарапайым тәжірибелер, табиғат құбылыстарын бақылау балалардың аналитикалық ойлау қабілетін жетілдіреді.
- Нәтижесі: Эксперименттер балалардың сұрақ қою, жаңа болжам жасау және бақылау дағдыларын арттырды, шығармашылық шешім қабылдау қабілетін нығайтты.

Жалпы нәтиже: Тәжірибе көрсеткендей, шығармашылық ойлауды дамытуға бағытталған кешенді әдістемелік тәсілдерді қолдану балалардың қиялын, логикалық және образдық ойлауын жетілдіріп, топтық және жеке жұмыстарда белсенділігін арттырды. Бұл әдістер педагогикалық практикада тиімді және қолданысқа жарамды.

Қорытынды. Балалардың шығармашылық ойлауын дамыту кешенді педагогикалық үдеріс болып табылады. Ғылыми зерттеулер мен практикалық тәжірибелер көрсеткендей, ойын, көркем-эстетикалық, музыкалық, драмалық және зерттеушілік әрекеттер балалардың қиялын, логикалық және образдық ойлауын дамытуға тиімді. Педагогтардың кәсіби шеберлігі мен ата-аналардың қолдауы балалардың шығармашылық әлеуетін толық ашуға мүмкіндік береді. Мұндай жүйелі тәсіл балаларды болашақтағы шығармашылық және интеллектуалды дамуға дайындайды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Аманжолова, Г. К. (2018). *Балалар шығармашылығын дамыту әдістері*. Алматы: КазПедагогика.
2. Бақытжанова, Ж. Т. (2016). *Мектепке дейінгі тәрбие мен шығармашылық.* Алматы: Білім.
3. Есболатова, Л. К. (2017). *Баланың қиялы мен ойлау қабілетін дамыту*. Алматы: КазҰУ.

«ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДА ПСИХОЛОГТЫҢ ҚОЛДАНАТЫН АРТ-ТЕРАПИЯ ТҮРЛЕРІ»

Кулекеева Айсана Ергалиқызы
«Шалқар ауданындағы психологиялық-педагогикалық түзеу кабинеті» КММ-нің мұғалім-психологы,
психология ғылымдарының магистрі

Инклюзивті білім беру – мүмкіндігі шектеулі балалар мен ерекше білім беруді қажет ететін оқушылардың жалпы білім беру ортасына тең дәрежеде қатысуын қамтамасыз ететін жүйе. Мұндай ортада балаға психологиялық қолдау көрсету маңызды, себебі оқушылардың танымдық, эмоциялық және әлеуметтік даму ерекшеліктері әртүрлі. Осы тұрғыдан арт-терапия – баланың ішкі әлемін білдіруге, күш-жігерін дамытуға, бейімделуін жеңілдетуге мүмкіндік беретін тиімді әдіс.Психологтардың тәжірибесінде арт-терапия құралдары мүгедектігі бар балалардың, аутизм спектрі бұзылыстары бар, сөйлеу және эмоционалдық дамуында қиындықтары бар оқушылардың әлеуметтенуін арттыруда ерекше орын алады.

Арт-терапияның инклюзивті ортадағы рөлі:

Инклюзивті білім беру жағдайында арт-терапияның негізгі міндеттері:

- эмоционалдық шиеленісті төмендету;
- өзін-өзі тану мен өз сезімін білдіру дағдысын дамыту;
- қарым-қатынас қиындықтарын жеңілдету;
- ұсақ мотериканы, сенсорлық интеграцияны дамыту;
- өзін-өзі реттеу, мінез-құлықты басқару қабілеттерін қалыптастыру;
- оқу үдерісіне қызығушылығын арттыру.

Арт-терапия балаға вербалды емес жолмен өз ойын жеткізуге мүмкіндік береді, сондықтан тілі толық дамымаған немесе сөйлеуде қиындықтары бар оқушылар үшін өте қолайлы.Инклюзивті білім беру саласындағы арт-терапияның негізгі түрлері

1. Сурет терапиясы (изотерапия)

Сурет салу арқылы бала өзінің эмоцияларын, қорқынышын, тілегін бейнелей алады.

Психолог қолданатын әдістер:

- саусақпен сурет салу;
- гуашь, акварель, пастельмен жұмыс;
- «Менің көңіл күйім», «Бақытты күн», «Менің отбасым» сияқты тақырыптық сурет салу;
- түрлі-түсті тестерді қолдану.

Артықшылықтары: қол моторикасын дамытады, ішкі шиеленісті азайтады, визуалды ойлауды күшейтеді. Кімдерге тиімді: аутизм спектрі бар оқушыларға, сөйлеуі кешігіп дамыған балаларға, эмоционалдық тұрақсыздығы бар балаларға.

2. Музыкалық терапия

Музыка баланың эмоционалдық жай-күйіне тікелей әсер етеді.

Психолог қолданатын формалар:

- тыныштандыратын немесе белсендіретін музыканы тыңдату;
- музыкалық импровизация (шағын аспаптармен: барабан, ксилофон, үшбұрыш);
- ырғақтық қозғалыстар мен би элементтері.

Артықшылықтары: көңіл-күйді реттейді, коммуникацияға ынталандырады, сенсорлық процестерді қалыпқа келтіреді.Кімдерге тиімді: ЗПР, СӨС, есту-сөйлеу бұзылыстары, эмоционалдық-еріктік реттеу қиындықтары бар балаларға.

3. Құм терапиясы

Құммен жұмыс арнайы науада жүргізіледі. Бала құмды ұстап, оның қасиетін сезіне отырып, әртүрлі бейнелер жасайды.

Мақсаттары:

- тактильді сезімталдықты дамыту;
- ішкі уайымдарын сыртқа шығару;
- оқушының ішкі әлемін бейнелеу.

Артықшылығы: қауіпсіздік сезімін береді, агрессияны төмендетеді, ұсақ мотериканы дамытады.Кімдерге тиімді: сенсорлық интеграция бұзылысы бар оқушыларға, алаңдаушылығы жоғары балаларға.

4. Ертегі терапиясы (сказкотерапия)

Ертегі арқылы бала өмірлік жағдайларды символдық түрде түсінуге үйренеді.

Психолог қолданатын әдістер:

- дайын ертегіні оқу және талқылау;
- балаға өз ертегісін ойлап тапқызу;
- ертегіні кейіпкерлер арқылы сахналау.

Пайдасы: қиялды дамытады, мінез-құлық модельдерін дұрыс қалыптастырады, қорқыныштарды өңдейді.

5. Драма-терапия

Рөлдік ойындар, мимика, пантомима элементтері қолданылады.

Мақсаты:

- баланың әлеуметтік дағдыларын дамыту;
- қарым-қатынасқа түсу қабілетін арттыру;
- өз эмоциясын тану және басқару.

Қолданысы: әсіресе аутизм спектрі бар балалар үшін тиімді, өйткені олар әлеуметтік сигналдарды еліктеу арқылы жақсы меңгереді.

6. Коллаж және аппликация терапиясы

Түрлі материалдармен жұмыс істей отырып (қағаз, мата, журнал қиындысы), бала өзін шығармашылық арқылы білдіреді.Артықшылықтары: сенсорлық тәжірибені байытады, қол моторикасын жақсартады, өзін-өзі бағалауды көтереді.

Қорытынды:

Инклюзивті білім беру жағдайында арт-терапия – баланың психологиялық саулығын сақтауға, оның мектепке бейімделуіне, тұлғалық және әлеуметтік дамуына ықпал ететін маңызды құрал. Психологтың арт-терапиялық әдістерді кешенді түрде қолдануы ерекше білім беруді қажет ететін балалардың өз мүмкіндігін толық ашуына, өзін-өзі тануына және өз ортасымен үйлесімді қарым-қатынас орнатуына мүмкіндік береді

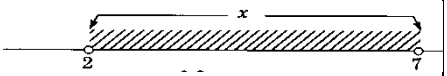
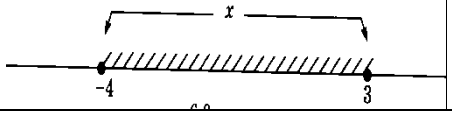
«САН АРАЛЫҚТАРЫ»

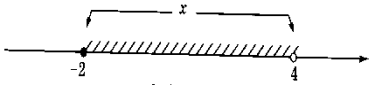
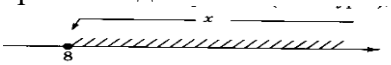
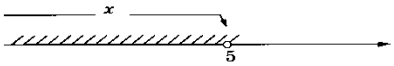
Қалдығарина Гүлдана Қайырғалиқызы
Ақтөбе қаласы "Халел Досмұхамедұлы атындағы №35 орта мектебі" КММ-нің математика пәні мұғалімі

Бөлім:	6.3В Бір айнымалысы бар сызықтық теңсіздіктер	
Күні:	31.01.2025ж.	
Пән/Сынып: 6 «А»	Қатысушылар саны: 23	Қатыспағандар саны: 0
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары:	6.2.2.7 сан аралықтарын жазу үшін белгілеулерді пайдалану; 6.2.2.8 сан аралықтарды кескіндеу;	
Сабақтың мақсаты:	• сан аралықтарын жазу үшін белгілеулерді пайдалану; • сан аралықтарды кескіндеу.	

Сабақтың барысы

Уақыты	Кезеңдері	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
5 минут	Ұйым дастыру	1.Оқушылармен амандасу, түгендеу. Сабақтың тақырыбымен, мақсатымен таныстыру. 2. Психологиялық ахуал туғызу **Үй тапсырмасын тексеру.** №883, №884. Өткен сабақты бекіту және жаңа сабақтың тақырыбын ашу мақсатында сұрақтарға жауап береміз. Әр сұрақтың	Амандасады, үй тапсырмасына жауап береді.	 	Оқулық, жұмыс дәптері Тақта слайд

		артында әріптер бар. Сол әріптерді құрастыру арқылы **«Сан аралықтары»** деген жаңа тақырып ашылады: 1.Санды теңсіздік дегеніміз не? 2. Қандай теңсіздік белгілерін білесіздер? 3. Санды теңсіздіктің неше қасиеті бар? 4. Қатаң теңсіздіктер деген қандай теңсіздіктер? 5. Қатаң емес теңсіздіктер деген қандай теңсіздіктер? 6. санды теңсіздіктің бірінші қасиетін атаңыз 7. Санды теңсіздіктің екінші қасиеті қандай? 8. Егер а-в айырмасының мәні оң болса, онда қай сан үлкен болады? 9. Егер а-в айырмасының мәні теріс болса, онда қай сан үлкен болады?	Сұрақтарға жауап береді		
10 мин	Жаңа сабақ	Координаталық түзуде а және в сандарына сәйкес нүктелерді белгілейік. **Сан аралықтары.** Координаталық түзудегі а және в сандарына сәйкес нүктелердің аралығы а және в сандарының аралығын кескіндейді. **Интервал.** Мысал: 2< x <7 теңсіздігінің шешімдерін сан аралығында белгілейік. Белгіленуі: (2; 7). Оқылуы: 2 -ден 7-ге дейінгі аралық. **Кесінді.** Мысал: -4≤ x ≤3 қатаң емес қос теңсіздігінің шешімдерін сан аралығында белгілейік. 	Жаңа тақырыпты тыңдайды, түсінбеген жеріне сұрақтар қояды.		Оқулық, жұмыс дәптері Тақта слайд

		Белгіленуі: [-4; 3]. Оқылуы: -4 саны мен 3 саны қоса алынған -4 тен 3-ке дейінгі аралық. **Жартылай интервал.** Мысал: -2≤ x <4 теңсіздігінің шешімдерін сан аралығында белгілейік. Белгіленуі: [-2; 4). Оқылуы: -2 саны қоса алынған -2 ден 4-ке дейінгі аралық. **Сәуле.** Мысал: x ≥ 8 теңсіздігі шешімдерінің жиынын сан аралығында белгілейік. Белгіленуі: [8; +∞). Оқылуы: 8 саны қоса алынған 8- ден плюс шексіздікке дейінгі аралық. **Ашық сәуле.** Мысал: x < 5 теңсіздігінің шешімдерін сан аралығында белгілейік. Белгіленуі: (-∞; 5). Оқылуы: минус шексіздіктен 5-ке дейінгі аралық.			
25 минут	Бекіту тапсырмасы	**Тапсырма 1** Координаталық түзуде белгілеңіз: 1) (0; 9); 2) [-8;9); 3) [-2; 2]; 4) (-∞;9]; 5) (11;+ ∞); 6) [-8;+ ∞). Дискриптор: - координаталық түзуге нүктелерді белгілейді; - нүктелердің боялатынын, боялмайтынын анықтайды; - сан аралығын белгілейді.	Тақтаға шығып координаталық түзуге аралықтарды белгілейді.		Интернет ресурстары Жалпы білім беретін мектептің 6–сыныбына арналған оқулық. Оқулық авторлары: Т.А.Алдамұратова, Қ.С.Байшо

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>Тапсырма 2
«Lumio» онлайн платформасы арқылы берілген аралықтарды белгіленуімен сәйкестендіру:
<table>
<tr><td>-12≤x≤8</td><td>[-12; 8]</td></tr>
<tr><td>-12<x<8</td><td>(-12; 8)</td></tr>
<tr><td>-4≤x≤11</td><td>[-4; 11]</td></tr>
<tr><td>-4<x<11</td><td>(-4;11)</td></tr>
<tr><td>-1≤x<5</td><td>[-1; 15)</td></tr>
<tr><td>-1<x≤5</td><td>(-1; 5]</td></tr>
<tr><td>x>-4</td><td>(-4; ∞)</td></tr>
<tr><td>x≥13</td><td>[13; ∞)</td></tr>
<tr><td>x≤-15</td><td>(-∞; -15]</td></tr>
<tr><td>x<-4</td><td>(-∞; -4)</td></tr>
</table>
Дискриптор:
- бір оқушыдан шығып берілген аралықты белгіленуімен сәйкестендіреді;
- әрбір дұрыс жауап үшін стикер беріледі.</td>
<td>Тақтаға шығып берілген аралықтарды белгіленуімен сәйкестендіреді.</td>
<td></td>
<td>ланова, Е.С.Байшоланов Алматы «Атамұра» баспасы 2018 жыл</td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td>Оқулық пен жұмыс</td>
<td>№907
№908
№910</td>
<td>Тақтаға шығып, есептерді шығарады</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td>Топтық жұмыс</td>
<td>Топпен орындалатын тапсырма. Кестені толтыр:
1-топ:
<table>
<tr><td>Сан аралығының белгіленуі</td><td>(-∞;4]</td><td>(-2;7]</td><td>[-1;6]</td></tr>
<tr><td>Сан аралығының аты</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Сан аралығының коор.түзудегі кескіні</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Теңсіздікпен жазылуы</td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table></td>
<td>Тапсырманы орындайды</td>
<td>Мониторинг</td>
<td></td>
</tr>
</table>

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>
2-топ
<table>
<tr><td>Сан аралығының белгіленуі</td><td>(-∞;-3]</td><td></td><td>(5;11]</td><td></td><td>[-2;7]</td></tr>
<tr><td>Сан аралығының аты</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Сан аралығының коор.түзудегі кескіні</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Теңсіздікпен жазылуы</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>
3-топ
<table>
<tr><td>Сан аралығының белгіленуі</td><td>(-∞;8]</td><td></td><td>(-4;9]</td><td></td><td>[3;9]</td></tr>
<tr><td>Сан аралығының аты</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Сан аралығының коор.түзудегі кескіні</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td>Теңсіздікпен жазылуы</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>
Дискриптор:
- сан аралығының белгіленуі бойынша аралықтың атын жазады;
- координаталық түзудегі кескінін салады;
- теңсіздікпен жазады
</td>
<td></td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>5 минут</td>
<td></td>
<td>Кері байланыс
«Бағдаршам» әдісі бойынша оқушылар кезекпен тақтаға шығып, «Барлығы түсінікті» - жасыл, «Орташа түсінікті» - сары, «Түсінбедім» - қызыл батырмаларды басады

Үйге тапсырма. №914, №915.</td>
<td>Тақырыпты меңгергенін анықтау</td>
<td>Кері байланыс</td>
<td>Интерактивті тақта</td>
</tr>
</table>

«БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРІ»

Қахан Ақмарал Нұрғазықызы
Мұғалжар ауданы, Ембі қаласы,
№4 Ембі қалалық жалпы білім беретін орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

Андатпа. Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларын оқытудың белсенді әдістерінің маңызы мен тиімділігі қарастырылады. Белсенді әдістер оқушылардың оқу мотивациясын арттырып, танымдық қызығушылығын дамытып, білімді саналы меңгеруіне ықпал ететіні ғылыми тұрғыдан айқындалады. Мақалада отандық және шетелдік ғалымдардың зерттеулеріне талдау жасалып, практикалық тәжірибе негізінде жүргізілген зерттеу нәтижелері ұсынылады. Белсенді әдістердің ішінде ойын технологиялары, топтық жұмыстар, жобалау әдісі, проблемалық оқыту және интерактивті тәсілдер бастауыш мектепте оқушылардың оқу жетістігін арттыруда маңызды рөл атқаратыны көрсетіледі.

Түйін сөздер: белсенді әдістер, бастауыш сынып, оқыту, интерактивті оқыту, ойын технологиясы.

Кіріспе. Қазіргі білім беру жүйесінде бастауыш мектеп – оқушылардың оқу әрекеті қалыптасатын, тұлғалық дамуы басталатын маңызды кезең. Сондықтан бастауыш сыныпта тиімді әдістерді қолдану – білім сапасын арттырудың негізгі шарты.

Педагогика ғылымында белсенді оқыту әдістері оқушыларды оқу процесінің белсенді субъектісіне айналдыруға бағытталған. Л. С. Выготскийдің «жақын арадағы даму аймағы» теориясы оқушылардың даму қарқыны мұғалімнің дұрыс ұйымдастырылған іс-әрекетіне байланысты екенін дәлелдейді. Дж. Дьюи белсенді оқытуды «оқушының тәжірибе арқылы үйренуі» деп сипаттайды. Ал қазақстандық ғалымдар – Ә. Табылдиев, Ж. Қоянбаев, Қ. Бержанов – бастауыш мектепте оқу әрекетін ұйымдастыруда ойын мен практикалық әрекеттің маңызын атап өтеді.

Белсенді әдістердің ерекшелігі – оқушы білімді дайын күйінде алмайды, оны оқу процесіне өзі белсенді араласа отырып меңгереді. Бұл әдістер бастауыш жастағы балалардың табиғи белсенділігіне, қызығушылығына, қимыл-қозғалысқа бейімділігіне сәйкес келеді.

Осы мақалада белсенді әдістердің бастауыш мектептегі тиімділігі теориялық және практикалық тұрғыдан қарастырылады.

Негізгі бөлім.

1. Белсенді оқыту әдістерінің теориялық негіздері. Белсенді әдістер – оқушылардың танымдық іс-әрекетін арттырып, өз бетінше ойлауын дамытатын оқыту тәсілдерінің жиынтығы. Оларға мыналар жатады:

- ойын әдістері,
- топтық және жұптық жұмыс,
- диалогтік оқыту,
- жобалау әдісі,
- проблемалық оқыту,
- сын тұрғысынан ойлау стратегиялары,
- интерактивті тапсырмалар.

Белсенді әдістердің басты ерекшеліктері:

1. Оқушының белсенді позициясы – білімді өзі іздеп табу, талдау, салыстыру, қолдану.
2. Қарым-қатынасқа негізделуі – оқушы мен мұғалім, оқушы мен оқушы арасындағы тілдік әрекетті күшейту.
3. Тәжірибеге бағытталуы – теорияны практикамен байланыстыру.
4. Қызығушылықты ояту – эмоционалдық және ойын элементтерін қолдану.

2. Жүргізілген зерттеу жұмысының сипаттамасы. Зерттеу жұмысы мектептің 3-сыныптарында жүргізілді. Екі сынып қатыстырылды:

- эксперименттік топ (ЭТ) – сабақтар белсенді әдістер негізінде жүргізілді;
- бақылау тобы (БТ) – дәстүрлі әдістер қолданылды.

Зерттеу 3 ай бойы төмендегі бағыттар бойынша жүзеге асты:

1. Оқу мотивациясын анықтау (сауалнама).
2. Оқушылардың танымдық белсенділігін бақылау (сабақтағы әрекет саны).
3. Оқу жетістіктерін бағалау (тоқсандық тест жұмыстары).
4. Қарым-қатынас дағдыларын талдау (жұптық жұмыс нәтижелері).

Эксперименттік топта қолданылған белсенді әдістер:

- «Ой қозғау», «INSERT», «Венн диаграммасы»;
- рөлдік ойындар, сюжетті-дидактикалық ойындар;
- mini-project (мини-жоба);
- пікірталас элементтері;
- топтық зерттеу тапсырмалары;
- интерактивті карталар, пазлдар, логикалық тапсырмалар.

3. Зерттеу нәтижелері

Зерттеу қорытындылары төмендегідей болды:

1) Танымдық белсенділік.

- ЭТ оқушыларының белсенділік көрсеткіші 48%-дан 83%-ға өсті.
- БТ оқушыларының көрсеткіші 52%-дан 60%-ға ғана көтерілді.

2) Оқу мотивациясы.

- ЭТ оқушыларының 76%-ы сабаққа «қызығушылық жоғары» деп жауап берді.
- БТ оқушыларында бұл көрсеткіш – 42%.

3) Оқу жетістіктері.

- ЭТ оқу үлгерімі 19%–ға жақсарды.
- БТ – 7% ғана өсім көрсетті.

4) Қарым-қатынас дағдылары.

- ЭТ оқушылары жұптық және топтық жұмыста өз ойын еркін жеткізе алды (71%).
- БТ оқушыларында бұл көрсеткіш небәрі 38%.

Тиімділігі дәлелденген әдістер:

- дидактикалық ойындар – лексикалық дағдыны дамытуда;
- топтық жұмыс – сөйлеу дағдыларын арттыруда;
- жобалау әдісі – шығармашылық қабілетті дамытуда;
- интерактивті тапсырмалар – логикалық ойлауды дамытуда.

Нәтижелерді талқылау. Зерттеу нәтижелері белсенді әдістердің бастауыш мектептегі тиімділігін айқын көрсетеді. Белсенді әдістер оқушылардың пәнге деген қызығушылығын күшейтуге, танымдық әрекетін арттыруға және оқу жетістіктерін жақсартуға мүмкіндік береді.

Нәтижелер педагог-ғалымдардың тұжырымдарымен үндес:

- Ә. Табылдиев ойынның баланың психологиялық дамуындағы рөлін ерекше атап өтеді;
- Ж. Қоянбаев жеке және топтық оқу әрекетінің дамуына жағдай жасаудың маңызды екенін көрсетеді;
- Дж. Дьюи мен В. Окон белсенді оқытуды «тәжірибе арқылы үйрену» деп қарастырады.

Эксперимент барысында оқушылар белсенді тапсырмаларға оң әсер білдіріп, өз күшіне сенімі артқаны байқалды. Бұл бастауыш сынып оқушылары үшін эмоционалдық қолайлы орта қалыптастырудың маңыздылығын дәлелдейді.

Қорытынды

1. Белсенді әдістер бастауыш сынып оқушылары үшін ең тиімді оқыту тәсілі болып табылады.
2. Белсенді әдістер оқу мотивациясын арттырып, сабаққа қызығушылық пен жауапкершілікті күшейтеді.
3. Оқушылардың ойлау, сөйлеу, талдау, салыстыру сияқты танымдық дағдыларын дамытады.

4. Эксперимент нәтижелері белсенді әдістердің оқу жетістігін айтарлықтай арттыратынын көрсетті.

5. Ойын, топтық жұмыс, жобалау және интерактивті әдістер бастауыш сыныптағы педагогикалық процестің негізгі құралына айналуы тиіс.

Бастауыш сыныпта белсенді оқыту әдістерін қолдану – қазіргі білім берудің маңызды талабы. Бұл әдістер оқушыны тек білім тұтынушы емес, білім жасаушы тұлға ретінде қалыптастырады.

Танымдық қызығушылығы жоғары, өз ойын еркін жеткізе алатын, шығармашыл оқушыны тәрбиелеу үшін мұғалімдер белсенді әдістерді жүйелі түрде қолдануы қажет.

Зерттеу нәтижелері бастауыш мектептегі белсенді әдістердің тиімділігін дәлелдеп, олардың оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал ететінін көрсетті.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қоянбаев Ж. Бастауыш білім берудің педагогикасы. – Алматы: Рауан, 2018.
2. Tabylidiev A. Pedagogical Basics of Primary Education. – Almaty: KazNPU Press, 2017.
3. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 2016.

«ДЫБЫСТАР ҚАНДАЙ БОЛАДЫ?»

Марат Гүлназ Маратқызы
Ақтөбе облысы Хромтау ауданы
№1 Хромтау орта мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

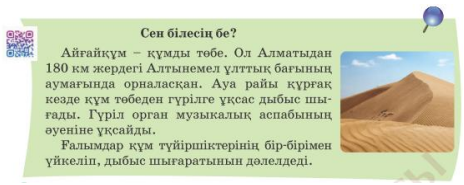
Пәні:	Жаратылыстану Алматыкітап	
Бөлім:	Табиғат физикасы	
Күні:	29.10.25ж	
Сынып: 2 А	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Сабақтың тақырыбы:	№ 29 сабақ. Дыбыстар қандай болады?	
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	2.5.3.1 - дыбыс қаттылығы бойынша дыбыс көздерін жіктеу 2.1.1.1 - қоршаған әлем құбылыстары, үрдістері мен нысандарын зерделеуге қажетті жағдайларды және зерттеушінің тұлғалық қасиеттерін анықтау;	
Сабақтың мақсаты	дыбыс қаттылығы бойынша дыбыс көздерін жіктеу қоршаған әлем құбылыстары, үрдістері мен нысандарын зерделеуге қажетті жағдайларды және зерттеушінің тұлғалық қасиеттерін анықтау;	
Құндылықтар	Табиғатқа ұқыпты қарау, тыңдай білу мәдениетін дамыту	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңдері	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы	**Ұйымдастыру кезеңі** Сабаққа дайындық **Психологиялық дайындық жасау**	Оқушылардың		

10 мин	**Нейрожаттығу** **Қызығушылығын ояту** **«Жұмбақ дыбыс» ойыны;** Перден артында мұғалім; қағазды уату, қоңырау соғу, қасық қағу Сұрақтар: Балалар бұл не? Не естідіңдер?Бұл дыбыстардың айырмашылығы неде?Қайсысы қатты, қайсысы бәсең? **Қорытынды:** Бүгін біз дыбыс қаттылығы туралы зерттеу жасаймыз **Сабақ мақсаты:** Оқушылар дыбыс қаттылығы мен ақпарат көзін ажырата алады, тәжірибе арқылы дыбыстың қатты немесе бәсең шығуын бақылайды. **Бағалау критерийлері:** Дыбыс көздерін анықтайды; Дыбыс қаттылығын салыстырады; Ақпарат көзін атайды және мысал келтіреді.	назарын сабаққа аудару қоңырауды соғып дыбысты анықтайды. - Дыбыстың қаттылығын анықтайды. -сабақтың мақсатымен танысу	ҚБ: Өзін өзі бағалау парағы **Дискриптор:** Дыбысты табады. -1б Қатты не бәсең дыбысты анықтайды-1б	
Сабақтың ортасы 25мин	**Жаңа сабақ** **1 тапсырма** **Тәжірибе:** жеке жұмыс **Оқушылар:** - Цпецы мен болатты пластинаны партаға ұрады. Оқушылар не естідіңдер? Тербелісі күші деген не? Дыбыстың қаттылығы деген не? **Қорытынды: Дыбыс дегеніміз-** құлаққа естілетін энергияның бір түрі. Біз көбіне ауаның қозғалысынан пайда болған дыбысты естиміз. Бұл кезде ауа ілгерінді-кейінді қозғалады. Осы қозғалыс тербеліс деп аталады.	Дыбысқа анықтама береді.	ҚБ: Өзін өзі бағалау парағы **Дескриптор.** Тәжірибе жасайды-1б Қорытынды жасайды-1б	Суреттер Интернет желісі

	Ауада таралатын тербелістер дыбыс толқыны деп аталады. **Дыбыс қаттылығы** — тербеліс күшіне байланысты. Қатты соққанда дыбыс қатты, баяу соққанда бәсең естіледі. **Ақпарат көзі:** – Біз дыбысты есту арқылы ақпарат аламыз. Мысалы, сағат тықылы – уақытты, найзағай – ауа райын хабарлайды. **2-тапсырма** **«Тәжірибе» айдары** 1-топ тапсырмасы Пластик приборға үру арқылы қандай дыбыс шыққанын анықтау 2-топ тапсырмасы Камертонды балғамен ұру арқылы қандай дыбыс шыққанын анықтау 3-топ тапсырмасы Әр түрлі пластинаны тізіп үстінен балға ұрып дыбыс шығарады **Жұмыс парағына жаз** **Жалпы сұрақ:** Қай тәжірибеде дыбыс қаттырақ шықты? Дыбыстың шығуына не әсер етті деп ойлайсың? **Бағалау:** Топтар бір-бірінің жұмысын «Бас бармақ» әдісімен бағалайды 👍 **Сергіту сәті** ♪♫ «Детектив » ойыны: Мұғалім әртүрлі дыбыстар тыңдатады - балғамен соғу, домбыра тарту, барабан, қоңырау, микрофонмен сөйлеу, 3D жануарлар қасқыр жолбарыс мысық динозавр (жел, ит	Топтық жұмыс жасайды Тәжірибе жасайды Жұмыс парағына жазады.	ҚБ: Өзін өзі бағалау парағы **Дескриптор.** Дыбыстың шығуына не әсер ететінін табады-1б Қатты шыққан дыбысты анықтайды-1б	Суреттер оқулық Суреттер Оқулық

	үрген дыбыс). Оқушылар қай дыбыс екенін табады. **Дәптермен жұмыс.** **Жұмыс парағындағы тапсырмаларды орында** **3-тапсырма** Wordwallда Әріптерді ретімен қой. Жасырын сөзді оқы. Дыбыс туралы не білетініңді есіне түсір. Сұрақтарға жауап бер. Дыбыс деген не? Дыбыс қалай таралады? Дыбыс қайдан шығады? Қандай дыбыс көздері болады? **4-тапсырма** **🌲♀ Ойын: "Құлақтың досы мен жауы"** Мұғалім әртүрлі дыбыстарды қосады: Құс сайрауы 🕊 Гитара үні 🎸 Найзағай ⚡ Айқайлау 😲 Телефон шырылы ☎ Су ағып жатқан дыбыс 💧 **Балалар тапсырмасы:** Егер дыбыс жақсы, пайдалы болса — қол шапалақтайды 👏 Егер дыбыс зиянды, қатты болса — құлағын жауып, “ЖОҚ!” дейді 🙅 Топтық тапсырма «Өз дыбысынды жаса» 1-топ: Қоңырау дыбысы **Қажетті заттар:**	Сұрақтарға жауап береді Дыбыстарды есту бойынша жауап береді	ҚБ: Мұғалімнің бағалауы ҚБ: Өзін өзі бағалау парағы **Дескриптор.** Жасырын сөзді табады-1б Дыбыс туралы білетінімен бөліседі-1б ҚБ: Өзін өзі бағалау парағы **Дескриптор** Есту арқылы құлаққа жағымды не жағымсыз дыбыстарды ажырата алады-1б	Суреттер Суреттер Суреттер

	Шағын темір қасық немесе кішкентай металл қақпақ Жіп немесе таспа 2 топ: Қазанның қайнауы немесе ас пісу дыбысы **Қажетті заттар:** Пластик бөтелке (ішіне күріш, тары немесе макарон салу) Қақпағын жауып, шайқау 3 топ: Сағаттың тықылы Қажетті заттар: Екі қарындаш немесе таяқша Пластикалық қорап немесе кітап 		ҚБ: Өзін өзі бағалау парағы **Дескриптор.** Қатты дыбыстарды және бәсең дыбыстарды қайдан естуге болатынын айтады-1б	
Сабақтың соңы 10 мин	**Бекіту. Сұрақтар:** Дыбыс қаттылығы деген не? Қатты және бәсең дыбыстарға мысал келтір. Ақпарат көзі деген не? **Үй тапсырмасы:** «Менің үйімдегі дыбыстар» атты шағын зерттеу жұмысын орындау. (Кесте түрінде: дыбыс көзі – дыбыс қаттылығы – ақпарат көзі) **Рефлексия:** «Дыбыс термометрі» әдісі Дыбысты жақсы түсіндім – ☼ Біраз түсіндім – ⛅ Әлі де түсінгім келеді – 🌧 Мұғалімнің мадақтауы	Сұрақтарға жауап береді Үй тапсырмасын алады Кері байланыс жасайды	Дескриптор. Сұраққа жауап береді-1б «Дыбыс термометрі» әдісі	Кері байланыс

«БАЛАНЫ ТҮСІНУ –ДАМУҒА АПАРАР КӨПІР»

Маратова Гүлзат Мұратқызы
Ақтөбе облысы «Шалқар ауданындағы психологиялық-педагогикалық түзеу кабинеті» КММ-нің мұғалім-дефектологы.

Арнайы білім беру кеңістігінде әр баланың мүмкіндігі мен даму ерекшелігі – кәсіби жұмыстың өзегі. Дефектолог маман үшін баланы қабылдау, оның ішкі әлемін түсіну және даму жолын дұрыс құру – білім беру процесінің сапасын анықтайтын негізгі шарт. Сондықтан «баланы түсіну» – тек әдістемелік талап емес, ол баланың әлеуетін ашуға апаратын маңызды көпір.

1. Баланы түсіну – кәсіби құзыреттіліктің өзегі

Арнайы қажеттіліктері бар бала көбіне әлемді өзгеше қабылдайды, ақпаратты ерекше өңдейді, қарым-қатынаста өзінше әрекет етеді. Осындай ерекшеліктерді дұрыс түсіну үшін маман:

• баланың даму тарихын, медициналық және педагогикалық қорытындыларын саралайды;

• мінез-құлық ерекшеліктерін зерттейді;

• баланың эмоциясын, қызығушылықтарын, мотивациясын байқау арқылы жеке бейнесін қалыптастырады.

Бұл кезеңде маманның кәсіби бақылауы, эмпатиясы және талдау қабілеті баланы объективті түсінуге мүмкіндік береді.

2. Түсіну арқылы қолдау көрсету»

Баланы дұрыс түсінген маман оның даму бағыттарын нақтырақ анықтайды. Бұл:

• тиімді коррекциялық бағдарламаны құруға;

• оқытуда жеке тәсілдерді таңдауға;

• мінез-құлықты реттеу стратегияларын қалыптастыруға;

• ата-анамен бірлескен жұмысты жүйелеуге көмектеседі.

Мысалы, сенсорлық қабылдауы әлсіз балаларда визуалды тіректер тиімді болса, әлеуметтік қарым-қатынасы қиындаған балаларға бірізді сценарийлер мен модельдеу әдістері пайдалы.

3. Баланың эмоциялық әлемін түсіну – қауіпсіздік факторы.

Дамуында ерекшелігі бар балалар көбіне өз сезімін сөзбен жеткізе алмайды. Мұндай жағдайда маман:

• баланың дұрыс түсінілмеу қаупін азайтады;

• алаңдаушылық пен стресс деңгейін төмендетеді;

• эмоционалды қауіпсіз ортаны қалыптастырады.

Эмоциялық жайлылық – танымдық процестердің белсендірілуіне ықпал ететін негізгі шарт.

4. Түсіну мен дамыту арасындағы көпір – сенім

Бала маманға сенген кезде ғана:

• жаңа дағдыны меңгеруге белсенді қатысады;

• тапсырмаларды орындауда ынтасы артады;

• өз қателігінен қорықпай, даму тәжірибесін қабылдайды.

Сенім қарым-қатынасы – дамудың басты катализаторы. Ол баланың әлеуетін ашуға мүмкіндік береді.

5. Ата-анамен серіктестік: көпірді күшейту жолы

Баланы түсінудің маңызды бөлігі – оның отбасылық ортасын зерттеу. Дефектолог ата-анамен тығыз байланыс орнатқанда:

• үйдегі және мектептегі талаптар үйлесімді болады;

• түзету жұмысының тиімділігі артады;

• ата-ана бала дамуының белсенді қатысушысына айналады.

Бұл – баланың дамуын тұрақтандыратын маңызды фактор.

6. Қорытынды

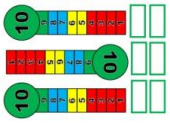
Баланы түсіну – тек мамандық міндет емес, ол адамның ішкі әлеміне құрметпен қарау мәдениеті. Түсінусіз даму болмайды, ал түсіну арқылы дамуға жетелейтін көпір салынады. Арнайы педагогикадағы әрбір жетістік – маманның баланың ерекшелігін шынайы қабылдап, оның даму жолын дәл әрі жан-жақты құруының нәтижесі.

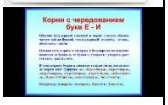
«КАК ОБРАЗУЮТСЯ ОСАДКИ»

Медеубаева Кемал Болатқызы
учитель русского языка и литературы
"КГУ Средней школы №35 имени Халела Досмухамедулы" г.Актобе

Раздел:	Климат: погода и времена года	
Дата:	**26.11.2025**	
Класс: 6	**Количество присутствующих:**	**Количество отсутствующих:**
Цели обучения в соответствии с учебной программой	6.1.1.1 – понимать основную информацию сообщения продолжительностью до 2–4 минут, определяя ключевые слова; 6.3.4.1-использовать виды чтения, включая изучающее и выборочное чтение.	
Учебные цели	Понимает основную информацию сообщения продолжительностью до 2–4 минут, определяя ключевые слова;использует виды чтения, включая изучающее и выборочное чтение.	

ХОД УРОКА

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 10мин.	**I.Организационный момент. Эмоциональный настрой на урок** Здравствуйте, ребята и учителя! Мы начинаем урок. Я хочу начать наш урок с психологического настроя. **Привитие ценности программы «Адал азамат»** **По пр№123(26.05.2025)-проект «Адал азамат»** «НЕЗАВИСИМОСТЬ И ПАТРИОТИЗМ»	Эмоциональный настрой учащихся.	ф/о 	

	Объединение в команды: Прием «Облоко» **Г р у п п ы:** ✓ № 1 группа. ✓ №2 группа. **II.Проверка домашнего задания.** **Актуализация знаний** Тучи небо затянули, Солнца в небе не найдешь. Люди зонтик распахнули И вот-вот начнется. Слышишь? Вьюги говорят: «У зимы – хозяйки нашей, – Для деревьев есть наряд Всех нарядов зимних краше». (Иней) Нахмурилось неб (Наверно, не в ду Летают, летают Белые мухи!.. И носятся слухи, Что белые мухи, Не только летают, Но даже - не тают Летят с небес непрошено Холодные горошины. (град) Каплями в траве сверкает Травку утром украшает. С переливами краса... Как зовут её? ... (Роса) -Ребята, перед вами несколько загадок. Прочитайте их внимательно и попробуйте отгадать, о каких природных явлениях идёт речь. -Отлично! Вы справились. Мы назвали разные явления природы: дождь, снег, роса, град, иней. Но задумайтесь: почему они появляются? Откуда берутся белые «мухи» снежинки? Как капли росы оказываются на траве, хотя ночью дождя не было? Почему иногда идёт дождь, а иногда град? Чтобы ответить на эти вопросы, нам сегодня предстоит открыть очень интересный природный процесс. Тема урока: Как образуются	Объединяются в команды Прогнозируют темы урока Записывают, слушают Подбирают и записывают однокоренные глаголы в той	 Презентация Учебник Презентация Презентация Учебник

Середина урока. 30 мин. 	осадки. **2.Изучение нового материала** Как образуются осадки Осадки это вода, которая выпадает из облаков на землю. Они бывают разными: дождь, снег, град. Чтобы появились осадки, в воздухе должен быть водяной пар- это вода в виде газа. Он образуется, когда вода испаряется с поверхности рек, морей, луж или с земли. Когда воздух становится влажным и насыщается водяным паром, дальше он уже не может удерживать больше влаги. Если воздух охлаждается, водяной пар превращается в маленькие капельки воды или кристаллики льда. Так формируются облака. Внутри облака капельки воды и кристаллики льда сталкиваются и соединяются, становятся крупнее. Когда они становятся слишком тяжёлыми, они выпадают на землю так появляются осадки. Виды осадков: Дождь - жидкие капли воды. Снег твёрдые осадки. Снежинки это льдинки, которые соединяются друг с другом. Град кусочки льда. Он появляется в грозовых облаках, когда капли воды быстро замерзают. Ледяной дождь дождевые капли, которые замерзают при падении на холодную землю. Отгадайте ребус -Что вы увидели на экране? – О чем мы будем говорить на уроке?. **Записываем число и тему сегодняшнего нашего урока:** Как образуются осадки	же форме, что и данные ниже слова. Обозначают изучаемую орфограмму. Списывают пословицы. Выполняют задания-1б Читают предложения из русских сказок. Работают в группах Выполняют задания	С любыми тремя глаголами составляет различные по цели высказывания предложения -1б. Обозначает изучаемую орфограмму-1б. Находит глаголы с чередующимися гласными. Объясняет их написание-2б. Отвечает на вопросы-1б	https://wordwall.net/ru/resource/99906440 Видеоролик Презентация Учебник Раздаточные листы

	III. Изучение нового материала -Ребята, сегодня мы не только узнали, как образуются осадки, но и разберём один важный грамматический момент. Когда мы образуем глаголы одного вида от других, то есть меняем их форму, в корне иногда происходит чередование звуков. Особенно важно помнить правило: Если после корня стоит суффикс -А-, то буква Е в корне часто меняется на И. Например: стереть — стирать (е → и). Но это происходит не всегда только в определённых корнях. Поэтому нам важно научиться видеть такие глаголы в тексте и правильно образовывать новые формы. Сейчас мы потренируемся на словах, которые вы уже встречали в тексте о создании осадков.		Списывает,вставляя пропущенные гласные в корне глаголов-2б	
	Упражнение №1 (на доске) Подберите и запишите однокоренные глаголы в той же форме, что и данные ниже слова. С любыми тремя глаголами составьте различные по цели высказывания предложения. Запереть (от-) – отпереть; сжигал (под-, за-, раз-, об-) – под- жигал, зажигал, разжигал, обжигал; протереть (вы-, под-, с-, по-, об-, рас-); отдираю (с-, раз-, про-). **Упражнение №2** **Работа в парах.** Задание «Е или И? Обозначьте орфограмму» Вставьте буквы Е или И в корень слова.		Читает предложения из русских сказок-1б Выполняет задания-1б Отвечает на вопросы-1б	

	Подчеркните орфограмму чередование Е–И перед суффиксом -А- (если встречается). Степь расст…лается. Бл…снула молния. Озеро бл…стает. Всё зам…рло. Зап…реть дверь. Нат…рать паркет. Пост…лить ковёр. Прот…реть стол. Приб…рать комнату. **Прием «Соотнеси»** **https://wordwall.net/ru/resource/83398213/жаратылыстану/осадки** **Самосатятельная работа.** Спишите, вставляя пропущенные гласные в корне глаголов. Обозначьте орфограммы. 1) По капле и море соб…рается. 2) Выб…рай книгу так, как выб…раешь друга. 3) Пролитую воду (не)соб…рёшь. 4) Герой ум…- рает раз, трус – тысячи раз. 5) Ржавое железо (не)бл…стит. 6) Де- рево на дерево оп…рается, а человек на человека **Физкультминутка.** **Упражнение №5** Прочитайте предложения из русских сказок. Сколько глаголов употреблено в каждом предложении? 1) Долго Иван-царевич по лесу пробирался. 2) Вывели молодцы коней, стали себе оружие выбирать. 3) Велел старик сыновьям настилать мосты кленовые. 4) Дошёл солдат до деревни, постучал в крайнюю избу, дверь отперла старуха. 5) Пока змей глаза протирал, Иван сбил ему три головы. 6) Молодой кузнец приставил одного брата угли разжигать. 7) К вечеру соберутся дед Кокованя, сиротка			

	Дарёнка, кошка Мурёнка, и весело им. 8) Стоит дуб, вершиной в облака упирается. **Работа в группах.** **1-группа.** 1. Найдите и выпишите из 1–4 предложений глаголы с чередующимися гласными в корне. 2. Определите их вид и обозначьте корни в данных глаголах. 3. Подберите к ним глаголы другого вида. **2-группа.** 1. Найдите и выпишите из 5–8 предложений глаголы с чередую- щимися гласными в корне. 2. Определите их вид и обозначьте корни в данных глаголах. 3. Подберите к ним глаголы другого вида. **Прием «Найди ответ»** **htt0 ps://wordwall.net/ru/resource/102901834/верно-неверно**			
Конец урока. 5мин.	**Итог урока.** **(К, Ф)** Вспомните, чему вы научились на этом уроке, что было для вас сложным, легким в исполнении **Рефлексия** **Домашнее задание:** **Упражнение №8**	Учащиеся оценивают свою работу на уроке. Учащиеся записывают домашнее задание .	Словесная оценка учителя	Презентация Учебник русского языка и литературы,
	Наш урок подошёл к концу. Желаю хорошего дня! До свидания!			

«РАСЧЕТ ПЛОТНОСТИ»

Миргалиева Галия Сайлыбаевна
учитель физики КШЯДС имени И.Билтабанова
Актюбинская области Кобдинского района

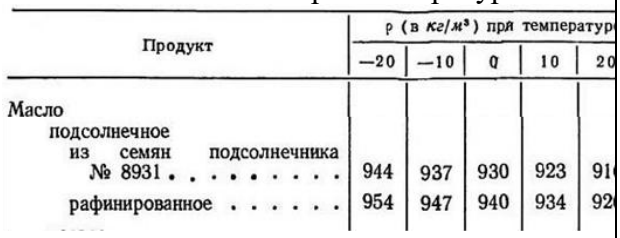
Раздел	Взаимодействие тел	
Класс: 7 «б»	Количество присутствующих:4	Количество отсутствующих:0
Тема урока:	Расчет плотности	
Цели обучения в соответствии с учебной программой	7.2.2.15-применять формулу плотности при решении задач	
Цели урока	**Все ученики**: знают формулу плотности; единицы измерения; обозначение **М** **н** **Некоторые ученики:** вычислять массу, объем, плотность; сравнивать полученные результаты с табличными значениями.	

Ход урока

Этап урока/время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 5-7 мин	I.Организационный момент. Психологический настрой Мотивационный момент Ребята, сегодня мы продолжим знакомство с понятием плотности и пополним наш багаж знаний об этом понятии, а девизом урока нам послужат слова великого Рене Декарта «Я мыслю, следовательно, я существую». Я предлагаю вам вспомнить, что мы уже знаем по нашей теме II.Актуализация знаний /проверка домашней работы **Задание 1** Физический диктант В бутылке с водой находятся термины, вы читаете термины и записываете определения: 1. Масса измеряется… 2. Плотность это …. 3. Формула расчета массы…	Взаимопр иветствие Слушают Вспомина ют, применяю т Читают термины в пластиков ой бутылке, записыва ют	Словесная оценка учителя Оцениван ие стикером-«плотност ь» 	Учебник 7 класса, презента ция Пластик овая бутылка с вопроса ми внутри

	4. Объем тела определяется… 5. Формула расчета объема параллелепипеда… 6. Формула расчета плотности… **ФО. Взаимопроверка по эталону.** **Задание 2** Работа в парах На рисунке изображены цилиндры из различных веществ, известного объема. Рассчитайте плотности данных веществ в г/см^3. Перечислите вещества в порядке возрастания их плотности. 1_____ 2_____ 3_____ 4_____ 5_____ 6_____ Дескриптор Обучающийся - использует формулу плотности; -определяет плотности всех цилиндров; -расставляет тела в порядке возрастания их плотности Критерии оценивания: Обучающийся решает задачи, используя формулу плотности ФО: учащиеся осуществляют проверку по эталону	Устно работая в паре, определяют плотность	Оценивание стикером-«плотность» 	 презентация
Середина урока 30-35 мин	**Решение задач** **Задание 3** (ИР) Разноуровневые задания 1.Рассчитайте объем оконного стекла, имеющего массу 2,5 кг 2.Какова масса оконного стекла длиной 60 см, высотой 50 см и толщиной 0,5 см. 3. Чугунная болванка имеет объем 1,8 м^3.	Решают задачи, сравнивают решение по эталону	Самооценивание Стикер-«плотность»	Карточки с заданиями

	Какой объем займет алюминиевое тело такой же массы? ФО Самооценивание по решению, предоставленному на эталоне Метод «светофор» Зеленый – выполнили задания без ошибок Желтый-допущены ошибки Красный-не справились с заданием **Физминутка:** игра «Квест» По кабинету (заранее) вывешены формулы, понятия, единицы измерения. Учитель называет физическую величину, термин учащиеся перемещаются в сторону названного термина. **Задание 4 «Подсолнечное масло»** (ГР), (К) Подсолнечное масло – один из лучших видов растительного жира. Оно широко применяется для непосредственного употребления в пищу. Оно является основным источником жирорастворимого витамина Е. Это прекрасный антиоксидант, который защищает от атеросклероза и других сердечных недугов, поддерживающий иммунную систему, препятствующий старению. Витамин Е влияет на функцию половых и других эндокринных желез, принимает участие в обмене белков и углеводов. Улучшает память. Витамин А отвечает за рост организма и зрение. Витамин В – влияет на минеральный обмен веществ и особенно необходим в юном возрасте, когда идет интенсивный рост организма. Его отсутствие или недостаток может стать причиной рахита. Еще один важнейший компонент подсолнечного масла – особые ненасыщенные жирные кислоты. Их называют витамином F, который необходим для работы клеток печени, сосудов и нервных волокон. У подсолнечного масла очень высокая усвояемость – 95 -98%. По данным таблицы	Выполняют физминутку согласно условиям Читают, коллективно определяют пути решения, решают	Оценивание учителем Стикер-«плотность» 	 Бутылка подсолнечного масла Формулы, понятия, табличные значения

	видно, что его плотность уменьшается. В таблице даны значения плотности растительных масел в зависимости от температуры в интервале от -20 до 40 ^{0}C. Самым легким маслом является нерафинированное подсолнечное масло – плотность 916 кг/см^3 при температуре 20^{0}C. Продукт — ρ (в кг/м³) при температур −20 | −10 | 0 | 10 | 20 Масло подсолнечное из семян подсолнечника № 8931 . . . . . 944 | 937 | 930 | 923 | 91 рафинированное . . . . . 954 | 947 | 940 | 934 | 92 Используя информацию из текста и рассмотрев этикетку бутылки с растительным маслом, определи, хорошего оно качества или нет? Цель исследования: определить плотность подсолнечного масла и выяснить, содержит ли оно примеси. ФО по эталону. Обратная связь (ученик-учитель) Возникли ли затруднения при решении данного задания? На что нужно обратить внимание, чтобы справиться с заданием?			
Конец урока 5 мин	**Рефлексия** Прием «Весы» На одной чаше весов «Что я узнал», на другой «Что нужно узнать» **Домашнее задание:** 1) Повторить термины и понятия; 2) Творческое задание: определить плотность яблока	Учащиеся пишут на стикерах и прикрепляют на чаши весов	На листе оценивания выставляется баллы	Рисунок весов, стикеры

«HUSKIES THE INUIT`S HELPER. SHORT TERM PLAN»

Mynzhasarkyzy Nazgul
Secondary school №8

Unit 2 Living things				
Date:	**Teacher:** Mynzhasarkyzy Nazgul			
CLASS: 5	**Number present:**	**absent:-**		
Lesson title	Huskies the Inuit`s helper.			
Learning objectives	5.4.2.1 understand with little support specific information and detail in short, simple texts on a limited range of general and curricular topics 5.3.6.1Communicate meaning clearly at sentence level during, pair, group and whole class exchanges.			
Lesson objectives	The learners will be able to: • Identify detailed information in a text with some support • communicate with each other delivering content correctly and clearly to others.			
Level of thinking skills	Knowledge and comprehension Application			
Planned timings	**Teacher's actions**	**Students` actions**	**Assessment**	**Resources**
Beginning (1 min)	**Organization moment** **Greeting** Teacher greets students and creates positive atmosphere in the class	Students respond to greeting		
4 min	**Lead in "Brainstorming"** Teacher ask students to look at the picture to answer the questions	Students look at the picture to answer the questions and predict the theme of the lesson	Verbal assessment	**Appendix 1**
5 min	**Cloud of words** Teacher provides the title of the text and students try to identify which one of these words will find in the text	Students work together to make guesses about the topic. Students find ones of these words	Self assessment	**Appendix 1**
Middle **4 min** **4 min**	**Pre reading stage** **Pre teaching vocabulary** **Matching** Teacher ask students to look at the active board and match the wordswith the definitions **Modelling**	Students match the words with the definition	Self assessment	Appendix 2

4 min **4 min**	Teacher demonstrate how to pronounce new words **Drilling** Teacher ask students to repeat new words	Students listen and repeat the words as a whole class, group, pair and individually	Verbal assessment	Appendix 2
5 min **5 min**	**While reading stage** **The teacher asks students to read the Text** " Huskies the Inuit's helper**" .** Reading for specific information(Scanning) Individual work Differentiation by the levels of tasks (A,B,C) **Task for low level students** Task 1 Complete the sentence Teacher asks students to complete the sentences with words. **Task for mid level students** Task 2. TRUE or FALSE Teacher ask students to read the text and identify is statements are TRUE or FALSE. **Task for high level students** **Pronominal question** **Task 3** Teacher asks students to answer pronominal question based on the information in text.	Students read the text Students complete the sentences with words Students read the text and answer TRUE or FALSE statements Students find the necessary information and answer to pronominal questions	**Verbal assessment** **Descriptors :** A learner -identify if they are true or false Descriptor: A learner -find necessary information -answer the questions using the details of the text	Appendix 3 Appendix 3 Appendix 3 Appendix 3
7 min	**Post reading** Task 4. Discussion. The teacher divides the class into small groups of 3-4 students each. Teacher asks questions and ask to answer the questions. The teacher sets a time limit and asks the students to share their answers with the group	Students discuss in groups and representatives from each group present their ideas	**Checklist**	**Appendix 4**

End 2 min	**Give me five** 2 things you have learned today 1 activity you liked most of all 1 activity you didn't really enjoy			

Appendix 1

https://clck.ru/35Du55

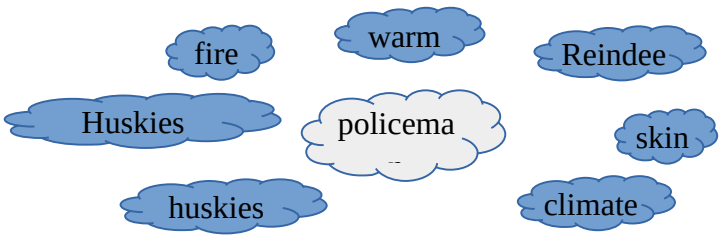

https://clck.ru/35EgaW

What do you know about huskies?
What can they do?
What is the weather like?
How do you think where do Huskies live?
Can you guess theme of our lesson?

Appendix 1

Cloud of words

Appendix 2

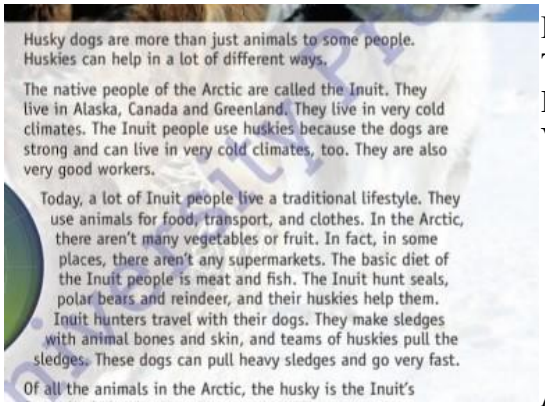
Match the words with definitions

climate	a region of the earth having specified climatic conditions
hunt	to chase and try to catch and kill an animal or bird for food
Lifestyle	way in which a person live
Reindeer	a type of deer with large horns that lives in the northern parts of Europe
sledge	an object used for travelling over snow
skin	the covering of an animal body

Drilling **Appendix 2**

Climate|ˈklaɪmət|
Hunt |hʌnt|
lifestyle |ˈlaɪfstaɪl
reindeer |ˈreɪndɪə|
sledge |sledʒ| skin |skɪn|

Appendix 3

Husky dogs are more than just animals to some people. Huskies can help in a lot of different ways.

The native people of the Arctic are called the Inuit. They live in Alaska, Canada and Greenland. They live in very cold climates. The Inuit people use huskies because the dogs are strong and can live in very cold climates, too. They are also very good workers.

Today, a lot of Inuit people live a traditional lifestyle. They use animals for food, transport, and clothes. In the Arctic, there aren't many vegetables or fruit. In fact, in some places, there aren't any supermarkets. The basic diet of the Inuit people is meat and fish. The Inuit hunt seals, polar bears and reindeer, and their huskies help them. Inuit hunters travel with their dogs. They make sledges with animal bones and skin, and teams of huskies pull the sledges. These dogs can pull heavy sledges and go very fast.

Of all the animals in the Arctic, the husky is the Inuit's

Eyes open Student's book for Kazakhstan Unit 2 p19
Title: Huskies the Inuit's helper
Ben Goldstein and Ceri Jones with David MC Keegan
Vickie Anderson and Meredith Levy

Appendix 3

Task for low level students

Task 1 Read the text and complete the sentence

1.The Native people of the Arctic are called_____
2.The Inuit people use huskies because the dogs are _____
3. They use _____for food, transport and clothes
4.Today,a lot of Inuit people live a traditional _____
5. The husky is the Inuit's _____

Task	Descriptor A learner	Mark
2	writes 'the Inuit' writes 'strong writes 'animal' writes 'lifestyle' writes 'helper'	1 1 1 1 1
Total mark		5

Appendix 3

Task for low level students

Task 2. Read the text and and find out if these sentences are TRUE or FALSE

1. The native people of the Arctic are called the Inuit

2.Huskies don't live in very cold climates
3. Inuit hunters do not travel with their dogs
4. The In the Arctic, there are many vegetables or fruit
5. The Inuit hunt seal, polar bears and reindeer and their huskies help them.

Task	Descriptor A learner	Mark
2	writes "True" writes "False" writes "False" writes "False" writes "True"	1 1 1 1 1
Total mark		5

Appendix 3

Task for high level students
Pronominal question
Task 3. Read the text and answer the questions.
What are the native people of the Arctic called?
Why do the Inuit people use huskies?
Why are the huskies the Inuit's helper?
What can you say about traditional lifestyle of Inuit people?

Task	Descriptor A learner	Mark
2	1. The native people of the Arctic are called the Inuit 2.The Inuit's people use huskies because the dogs are strong and can live in very cold climate 3.These dogs can pull heavy sledges and go very fast 4.A lot of Inuit's live a traditional lifestyle. They use animals for	1 1 1 1
Total mark	food	4

Appendix 4

Speaking. Discussion
Task 4. Answer the questions below.
Criteria for speaking
-Pronouns most of words correctly
-answers the questions;
-participates in the discussion;
-Give your opinion

1. What animals that people use for work in your country?
2. What work do they do?
3. Why Dogs Are the Most Useful Animal to Humans?

Task	Descriptor A learner	Mark
4	-Pronouns most of words correctly -answers the questions; -participates in the discussion; -Give your opinion	1 1 1 1

«АҚЫЛ-ОЙ БҰЗЫЛЫСТАРЫ БАР БАЛАЛАРДЫҢ ЖАЗБАША СӨЙЛЕУ ТІЛІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ»

Нұрдәулетова Гүлдана Мұратқызы
Ақтөбе қаласы Ә.Кекілбайұлы атындағы
ІТ мектеп лицейінің логопеды

Ақыл –ой бұзылыстары бар балалардың жазбаша сөйлеу тілін зерттеу олардың кейінгі дамуында маңызды орынды иеленеді. Қазіргі қоғамда жазбаша сөйлеудің рөлі ерекше: ол мемлекеттік қызметте, бұқаралық ақпарат құралдарында, оқу әрекетінде, мәдениетте, сонымен бірге адамның жеке өмірінде қолданысқа ие.

Қалыпты сөйлеу тілін меңгерудің маңыздылығы ең алдымен, қарым–қатынас құралы интеллектуалдық даму мен барлық оқу пәндерін меңгерумен шартталған. Сөз тек қана ойды жеткізудің құралы ғана емес, сонымен қатар оны қалыптастырудың құралы болып табылады. Сөйлеу тілінің дамуымен қатар ойлаудың дамуы қатар жүреді. Ойлауды дамыту баланы біліммен, дағдымен қаруландыруды білдіреді.

Жазбаша сөйлеу тілінің жеткілікті түрде дамымауы немесе оның мүлдем жоқ болуы кіші сынып оқушыларын оқытуда кедергі тудырады. Жазбаша сөйлеу тілі – адамның өмірдегі бағдарлануына жағдай жасайтын шарт. Яғни, жазбаша сөйлеу тілінің дамымауы баланың жалпы дамуының ең бір маңызды ерекшеліктеріне әсер ететін – оқу әрекеті.

Жазбаша сөйлеу тілі – жалпы қабылданған, сауатты адамдардың қарым–қатынас жасауының маңызды бір түрі. Ол жазбаша түрде адамның ойы мен сезімін жеткізуге, сонымен бірге өзге адамдардың жазуын түсінуге мүмкіндік береді. Адамның жазбаша сөйлеу тілін меңгеруі оның әлеуметтік ортаға бейімделуіне жағдай жасайды.

Ақыл – ой даму балалардың жазбаша сөйлеу тілінің дамуы мен құрылу процесін А.К.Аксенова, М.Р.Львов, Р.Л.Креймер, Ж.И. Симон, И.Е.Синица, С.П.Тищенко, М.Н.Шишкова және тағы басқа ғалымдар қарастырған[3].

И.Е.Синица мен С.П.Тищенко көмекші мектептің ақыл – ойы кем жоғарғы сынып оқушыларының жазбаша сөйлеу тілін дамытумен айналысқан және 7-8 сыныпта шығарма жазу әдістемесін ұсынған. Алайда ол нәтижесін бермеген, олар бұл жұмыстарды оқытудың бастапқы кезеңдерінде жүргізу керектігін сезінген.

А.К.Аксенова мен М.Н.Шишкина тәрізді ғалымдар ақыл–есі кем оқушылардың байланысты жазбаша сөйлеу тілінің жетіспеушілігін топтастыруды ұсынған. Р.Л.Креймер және Ж.И. Симон ақыл-ойы кем балалардың жазбаша сөйлеу тілінің құрылуын зерттеп, оның ерекшеліктері мен құрылымын анықтаған, сонымен бірге бұзылысты топтастырған[4].

Қазақстандық ғалым–дефектологтардың ішінде ақыл – ойы кем оқушылардың байланысты жазбаша сөйлеу тілінің мәселесімен К.К.Өмірбекова, К.Ж. Бектаева айналысты. Дамуында түрлі ауытқулары бар балалардың сөйлеу тілі дамуының ерекшеліктерін Г.Б. Ибатова., Г.М Коржова., Г.Н. Тулебиева, Г.С. Оразаева, З.А. Мовкебаева,И.А.Денисова,В.С. Балқыбекова қарастырған. К.К.Өмірбекованың ғылыми еңбектерінде жай және күрделі сөйлемдерді, сөзтіркестерін құрудың синтаксистік ережелерін меңгерудің қиындықтары қарастырылған[5]. Ақыл-ойы кем балаларда болатын байланысты жазбаша сөйлеу тілінің бұзылыстары көп кездесетін жағдай. Ақыл-ойы кем балалардағы байланысты жазбаша сөйлеу тілінің бұзылыстарын өз уақытысында жою мектеп

бағдарламасын меңгеруге, ойлау әрекетін дамытуға әсер етеді.

Сөз – тіл арқылы жүзеге асырылатын адамдардың арасындағы қарым-қатынас процесі. Тіл – адамдардың білімдерін тасымалдаушы қызметін атқарады. Тіл мен сөз шыңдықты бейнелейтін ерекше құрылым.

Сөйлем – ең басты тілдік бірліктердің бірі. Ол өзімен сырттай ұқсас тілдік басқа құбылыстардан ең алдымен коммуникативті қызметі, яғни шындық болмыстың әйтеуір бір бөлшегі жайында хабар беру қызметі жағынан ажыратылады. Демек, сөйлем – толық коммуникативті қызметі бар синтаксистік бірлік. Сөйлемнің бірдеме жайында хабарлау қызметі оны синтаксистік басқа құбылыстардан, мысалы, сөз тіркесінен ажыратын белгі ретінде қаралады.

Әр адамның сөзі өзіндік қасиеттермен ерекшеленеді, онда психиканың, темпераменттің ойлау әрекетінің ерекшеліктері көрініс табады.

Сөйлеу әрекетін әр түрлі таным процестерімен бірге қарастыру керек. Ойлау мен сөйлеу бір-бірімен тығыз байланысты.

Тіл ойлаумен тығыз байланыста, өзара қарым-қатынаста болады дегенде, әдетте, тілдік құбылыстар мен логикалық құбылыстардың, соның ішінде, әсіресе сөз бен ұғымның, сөйлем мен пайымдаудың бір-бірімен байланысы, өзара қатысы ескеріледі. Ойлау мен тілдің байланысы көбінесе ұғым мен сөздің, пайымдау мен сөйлемнің байланысы негізінде қарастырылады.

Сөйлем қатынас жасаудың негізгі формасы ретінде жұмсалады. Сөйлем ойды айтып берудің және хабарлаудың негізгі құралы ретінде пайымдаумен тығыз байланыста болады. Сөйлем – пайымдаудың тікелей шыңдығы, пайымдауды айтып берудің құралы болып табылады.

Ауызша сөйлеу – ол белгілі бір ақпараттық жақтармен сипатталады (сөйлеу темпі – баяу, жылдам, дауысты көтеру, бәсеңдету), ым – ишарамен бірге жүреді. Жазбаша сөйлеу ауызша сөйлеуден жазбаша белгілердің көмегімен бейнеленуімен ерекшеленеді. Ол сөйлеудің ең күрделі түрі болып есептеледі. Жазбаша сөйлеу ішкі сөйлеумен тығыз байланысты. Жазу тілі – ауызша сөйлеу тіліне қарама-қарсы, тілдің өмір сүруінің бір түрі. Тілдің өмір сүру кезеңіндегі соңғы уақытта пайда болған түрі.

Егер ауызша сөйлеу тілі адамдарды жануарлар әлемінен бөліп алса, онда жазу тілін одан да жоғары депсанаумызға болады. Жазу тілі сақтау (әдістемесі), тәсілі керекті білімді келесі ұрпаққа жеткізу, қайта жаңарту құралы. Сонымен қатар ол адамның ойлау қабілетін дамытады. Жазу тілінің ұғымына оқу мен жазу кіреді. Жазу бұл графикалық элементтердің көмегімен информацияны қашыққа жіберіп сөйлеу тілін белгілейтін таңбалар жүйесі.Яғни, жазбаша таңбалар жүйесі арқылы қатынас жасаудың ерекше түрі.Жазбаша сөйлеу тілі ауызша сөйлеу тілінің негізінде қалыптасады.Дегенмен екеуінің арасында айырмашылықтар болады:

-ауызша сөйлеу тілі 1 жаста,ал жазбаша сөйлеу тілі 5-6 жаста қалыптасады;

-ауызша сөйлеу тілі үлкендермен қатынас процесінде пайда болса,жазбаша сөйлеу тілі саналы түрде,оқыту процесінде қалыптасады;

-жазбаша сөйлеу тілінде күрделі пунктуациялық ережелер жүйесін қолданады;

-жазбаша сөйлеу тілінде эмоциональді қатынас түрлері (мимика,жест т.б) қолданбайды;

-оқушыға немесе тыңдаушыға түсінікті болуы үшін хабарланатын ақпарат толық, нақты болуы керек.

Қазақша жазу жазудың альфавиттік жүйесіне жатады. Алфавит символдерге көшіп, сөйлеу мен ойлауды тануға көмек беріп, ойлаудың дамуын көрсетеді. Сөздің жазу түрі екінші сигналды жүйенің уақытша байланысын көрсетеді, бірақ ауызша сөйлеу тіліне қарағанда жазу тілі мақсатталып бағытталған оқу жағдайында ғана қалыптасады. Яғни олардың механизмдері сауат ашу кезеңінен бастап қалыптасып, барлық оқу барысында іске асырылады. Рефлексті қайталаудың нәтижесінде

акустикалық, оптикалық, кинестетикалық тітіркенудің бірлестігімен сөздің динамикалық стериотипі қалыптасады (Л.С.Выготский.). Сөздің жазу тілін меңгеру өзімен жаңа байланыстарды көрсетеді (естілетін сөзбен, айталатын сөздің көрінетін сөзбен, жазылатын сөздің байланысы).

А.Р.Лурия жазуда – сөздің экспрессивті ерекше құрылымы бар деп анықтап, жазу (кез-келген түрінде) белгілі бір ойдан басталады деп белгілеген .

Жазу арнайы операциялар тізбегін құрайды:

- сөздің дыбыстық құрамын талдау. Жазудың бірінші шарты – сөзде дыбыстардың ретін анықтау. Екінші шарты – дыбыстарды анықтау, естілетін дыбыстарды фонемаға айналдыру. Басында бұл екі процесстер ойланылған түрде жүреді, кейін олар машықтандырылады. Акустикалық талдау мен жинақтау артикуляцияның қатысуымен жүреді;

- фонемалардың графемаға ауысуы (естілген дыбыстар), яғниграфикалық белгілердің көру схемасы олардың элементтерінің орналасуының кеңістіктік есебімен жүреді. Информацияның есте сақталуы мидың біртұтас жұмысымен атқарылады. А.Р.Лурияның белгілеуі бойынша жазып отырған адам бірінші кезеңде сөздің дыбыстық талдауына, кейде керекті графеманы іздеуге көңіл бөледі. Жазуды толық меңгергенде олар аяққы кезеңге түседі. Жақсы машықтандырылған сөздерді жазу кезінде жазу бір ырғақтылыққа кинестикалық стериотипке айналады[4].

Енді жазу тілінің құрылуына онтогенетикалық факторлардың әсерін қысқаша қарастырайық: Бірінші қатарда жазу тілі ауызша тілдің дайын механизмдерін пайдаланады. Екінші, оқу процесі графикалық белгілердің кеңістіктің ретінің дыбыстық комплекстердің уақытша ретіне ауысуын құрайды. Ал жазу процесі жазуды құру кезінде дыбыстың уақытша реттілігінің белгілерінің графикалық реттілігіне ауысуын талап етеді.

Л.С.Выготский жазу түрінің табиғатын зерттей келе, жазу тілі ауызша сөйлеу тілінен қызметі мен құрылуы жағынан ерекшелетіндігін айтты. Жазу тілінің өзгешелігі оның әңгімелесушінің қатысуынсыз қызмет етіп, абстрактілі жағдайға байланыссыз үлкен сезіну мен еркіндікке толы басқа мотивтен тууы болып табылады. Яғни жазу тілі саналалық пен көзделуінен байланысты. Жазу тілінде екі әңгімелесушінің алдын ала белгілілі жағдай мен ырғақтылық, ымдау қатыспайды. Сонымен қатар ауызша сөйлеудегі сөз қысқартулары, яғни сөйлемді қысқарту жұмысының ретімен байланысты. Алағшқы жазулар осыған негізделген. Жазуда ойлану кезі өте жақсы дамыған. Біз көбіне бірінші іштен айтып, содан кейін жазамыз, мұнда ойша алғашқы жазу өтеді, яғни ішкі сөйлеу жазу тілінде ғана маңызды орын алмай, ауызша сөйлеуге де қатысты. Л.С.Выготскийдің ойлауларының дамуы Д.Б.Эльконин зерттеу жұмыстарында жазу тілі ауызша тілдің және жай жазу белгілеріне ауысу ғана емес деген тұжырымдаманы дәледеді[5].

Көмекші мектепте бастауыш сыныптан бастап баланы сөзді саралап, талғап қолдануға үйретуден оның сөйлеу мәдениеті қалыптасады. «Сөздерді бір-бірімен дұрыс байланыстыра білу, дұрыс орналастыра білу де, дұрыс құрастыра білу де тіл, сөйлеу мәдениетіне қатысты жайттар» деген.

Көмекші мектепте бастауыш сыныпта оқушыларды жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйрету арқылы тек сөз бен сөзді немесе сөйлемдерді байланыстырып әңгіме құрауға дағдыландыру ғана емес, өз ойын өзгелермен қарым-қатыныс барысында түрлі жағдайға сәйкес жеткізу мүмкіндігі ашылады.

Таңбалардың белгілі бір мағыналық қасиетіне ие болуымен сипатталатын жазбаша сөйлеу әрекеті мәтін арқылы іске асып, жазбаша қарым-қатынасты

қамтамасыз етеді.

Байланыстырып сөйлеу ойлылығымен, бірізділігімен, жүйелілігімен ерекшеленетінін, сөйлеуші ойын айтқанда не жазғанда жеке сөйлемдер арқылы емес, тұтас мәтін ойластырып сөйлейтінін айтылған. Түпкі ойды, сөйлеу түрін анықтауды, тілдік материалды іріктеп алуды, жазылғанды жөндеуді үйрету арқылы мәтін құруға, мәтін арқылы баланы жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйретуге болады.

Ақыл-ой даму бұзылыстары бар балалардың байланысты жазбаша сөйлеу тілін зерттеу оның ары қарай дамуында маңызды орынды иеленеді. Ол баланың сөйлеу, психикалық және тұлғалық дамуына әсер етеді. Жазбаша сөйлеу тілінің дамымауы оқушылардың білім алуына кедергі келтіреді. Жазбаша сөйлеу тілінің дамымауы баланың жалпы дамуының ең маңызды ерекшелігі – оқу әрекетіне кері әсерін тигізеді. Байланысты жазбаша сөйлеу тілі – адамның ойы мен сезімін жазбаша түрде жеткізеді. Жазбаша сөйлеу тілі арқылы карым – қатынасқа түсу ол күнделікті қажеттілікке айналған құбылыс. Байланысты жазбаша сөйлеу тілін меңгеру адамдардың жалпы қоғамға бейімделуіне керек жағдай[6].

Байланысты жазбаша сөйлеу тілінің барлық бұл ерекшеліктері баланыңың дамуы мен тұлғасына кедергісін келтіреді. Кез келген кемшілік оқу әрекетінде, қатарластарымен қарым – қатынасқа түсуде, қоғамдық өмірге бейімделуде қиындық тудырады.

Ақыл-ой бұзылыстары бар балалардың байланысты жазбаша сөйлеу тілі жетілдіру мен дамытуды қажет етеді. Ол үшін алдын ала құрылған жоспар, мақсат қажет, әдіс – тәсілдер мен материалдар дұрыс іріктеліп алынуы тиіс. Қазақ тілін үйрету әдістемесі мен логопедияда осындай жұмысты өткізудің әр түрлі әдіс – тәсілдері көрсетілген, алайда солардың ішіндегі ең тиімдісі шығарма жазу болып табылады. А.К.Аксенова, Т.А.Ладыженская, М.В.Лопасова, М.Р.Львов оны түрліше қарастырған. Осылардың ішінде біз М.Р.Львовтың пікірін қолдадық. Ол шығарманы ауызша және жазбаша сөйлеу тілін дамытудың тәсілі ретінде қарастырған. Шығарма тақырыпты таңдаудан, ұзақ уақыт дайындалудан, жоспарды құрудан тұрады. Түзету-логопедиялық жұмысты шығарма жазудың оңай түрінен күрделісіне өтуден бастау қажет. Әрбір шығарманың өз міндеті, көмекші құралдары бар. Ол оқушылар мен педагогтардың жұмысын жеңілдетеді.

И.Е.Синица сөйлеудің жазба түріндегі байланыссыздық ауызша сөйлеудегі осы құралдардың жоқтығынан деп түсіндіреді. Бұдан жазбаша сөйлеуді дамыту үшін ауызша сөйлеуді де жазба түрдегідей етіп дамыту керек деген пікір шығады. Бір сөзбен айтқанда, ауызша сөйлеуді «кітап тілімен сөйлейтіндей» етіп үйрету қажет дегенге келтіреді. Алайда, бұлай ету мүмкін еместігі айдан анық. Өйткені, тіл білімінде әрбір сөйлеу тілінің өзіне тән стилі, заңдылықтары, сөйлеу талаптары болатыны белгілі. Біздің ойымызша, оқушының өз ойын байланыстырып жаза алмауының бір себебі, ауызша сөйлеуге үйрету құралдарының жоқтығынан емес, оқушыларға ерекше құрылым бойынша түзілетін мәтінді түзу әрекетін арнайы үйретпегендіктен деп ойлаймыз.

Жазбаша тілдік қатынас тұрғысынан жүзеге асатын байланыстырып сөйлеу әрекетінің ерекшеліктерін анықтап көрейік: біріншіден, жазбаша байланыстырып сөйлеу адамдардың өз көзқарасын, басқа біреуге айтайын деген ойын, пікірін түсінікті етіп жеткізуі арқылы жүзеге асады. Жазғанда оқитын, түсінетін, қабылдай алатын оқырман мен өз ойын оқырманға арнап жазатын автор арасында қарым-қатынас орнайды. Олай болса, жазбаша байланыстырып сөйлеу әрекеті адамдардың өмірдің барлық саласында жазба түрде бір-бірімен тілдік қарым-қатынас жасауына мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1 Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық педагогикалық түзету арқылы қолдау туралы заңы, №343, 11.07.2002.

2 Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары 25.06.2012 ж. № 832
3 Аксенова А.К. Методика обучения русскому языку в коррекционной школе, - Москва, 2010. – 321 б.
4 Өмірбекова Қ.Қ.,Рахимова М.М.Көмекші мектептің жоғары сынып оқушыларының жазуындағы қателері.ҚазҰПУ Хабаршы «Арнайы педагогика» сериясы,№2,2016,63-67б. .
5 Өмірбекова Қ.Қ. Жазбаша сөйлеу тілінің бұзылуы және түзету жолдары.Алматы, Абай атындағы ҚазҰПУ,2016-5 б.
6 Мовкебаева З.А. Обучение грамоте детей с различными отклонениями в развитии.Учебное пособие.Алматы.2017,45-48 б.

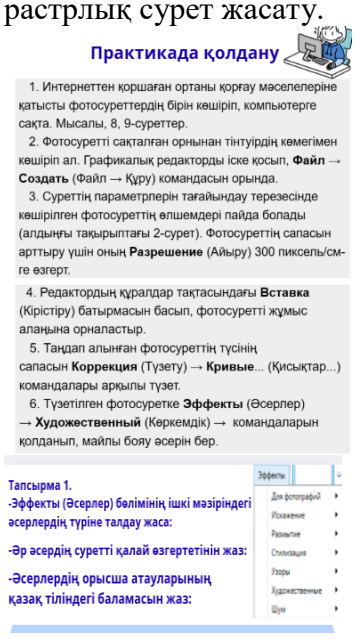
«РАСТРЛЫҚ СУРЕТТЕРДІ ӨҢДЕУ»

Нұрымбетова Гүлсамал Сағынғалиқызы
Шалқар ауданы «М.Тәжин атындағы ЖОББМ» КММ-нің информатика пәнінің мұғалімі

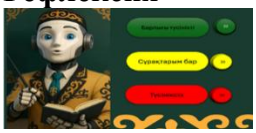
Бөлім:	**2-бөлім Компьютерлік графика**	
Сынып:5	**Қатысушылар саны:**	**Қатыспағандар саны:**
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаттары	**5.2.2.2 растрлық кескіндерді жасау және өңдеу;**	
Сабақтың мақсаты	**- графикалық редакторда жұмыс жасайды;** **- Paint редакторында сурет сала алады.**	
«Адал азамат» бағдарламасының құндылықтарын кіріктіру	**Оқушылар растрлық кескіндерді жасау және өңдеу барысында цифрлық сауаттылықтарын дамытып, шығармашылық ойларын іске асырады, тапсырманы орындауда жауапкершілік танытып, ынтымақтастықта жұмыс істей отырып сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін жетілдіреді.**	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	**Педагогтің әрекеті**	**Оқушының әрекеті**	**Бағалау**	**Ресурстар**
Сабақтың басы 1-5 мин	**Ұйымдастыру кезеңі.** Оқушылармен сәлемдесу, сабаққа қатысуды тексеру. **Сыныпта психологиялық ахуал орнату.** ЖИ мұғалім бүгінгі сабаққа сәттілік тілейді **Өткенді қайталау:**	Мұғаліммен амандасады, сабаққа қажетті құралдарын дайындайды.	10 баллдық жүйе Оқушыларды ң сабақ барысындағы белсенділігі мен практикалық жұмыстарын	Интербелс енді тақта Оқулық Жұмыс парағы Презентац ия

	Растрлық кескін дегеніміз не? Оның негізгі ерекшеліктері қандай? Растрлық және векторлық кескіндердің айырмашылығын ата. Растрлық кескіндер қандай жағдайларда қолданылады? Растрлық кескіндердің қандай файл форматтарын білесің? **Миға шабуыл:** • Қолмен салынған сурет қалай түзетіліп, өңделеді? Көркем еңбек сабағында алған тәжірибеңмен бөліс. • Қағазға салынған суретті қайта өңдеу қиын ба, әлде компьютердегі суретті өңдеген қиын ба? Ойынды ортаға сал.	Сұрақтарға жауап береді Сұрақтарға жауап береді	бақылау арқылы бағалау Бағалау критерийлері -Графикалық редакторда қарапайым растрлық кескінді жасайды - Бағдарламада кескінді ашып, өңдеу құралдарын қолданады.	
Сабақтың ортасы 6-16 мин 17-39 мин	**Жаңа сабақты меңгерту** **Мұғалім түсіндірмесі** Тақырыпқа байланысты видео тамашалайды. https://youtu.be/1nezSov0vNY **Сурет генерациялау жи құралын қолдану. Ghat gpt** Оқушыларға жасанды интеллект құралын пайдаланып, «Менің арман қалам» тақырыбында растрлық сурет жасату. Практикада қолдану 1. Интернеттен қоршаған ортаны қорғау мәселелеріне қатысты фотосуреттердің бірін көшіріп, компьютерге сақта. Мысалы, 8, 9-суреттер. 2. Фотосуретті сақталған орнынан тінтуірдің көмегімен көшіріп ал. Графикалық редакторды іске қосып, **Файл** → **Создать** (Файл → Құру) командасын орында. 3. Суреттің параметрлерін тағайындау терезесінде көшірілген фотосуреттің өлшемдері пайда болады (алдыңғы тақырыптағы 2-сурет). Фотосуреттің сапасын арттыру үшін оның **Разрешение** (Айыру) 300 пиксель/см-ге өзгерт. 4. Редактордың құралдар тақтасындағы **Вставка** (Кірістіру) батырмасын басып, фотосуретті жұмыс алаңына орналастыр. 5. Таңдап алынған фотосуреттің түсінің сапасын **Коррекция** (Түзету) → **Кривые**... (Қисықтар...) командалары арқылы түзет. 6. Түзетілген фотосуретке **Эффекты** (Әсерлер) → **Художественный** (Көркемдік) → командаларын қолданып, майлы бояу әсерін бер. Тапсырма 1. -Эффекты (Әсерлер) бөлімінің ішкі мәзіріндегі әсерлердің түріне талдау жаса: -Әр әсердің суретті қалай өзгертетінін жаз: -Әсерлердің орысша атауларының қазақ тіліндегі баламасын жаз:	Мұғалімді тыңдайды, жаңа ақпаратпен танысады. Практикалық тапсырмаларды орындайды Тапсырманы орындайды	Жаңа ақпаратпен танысады **Дескриптор:** -программаны іске қосады 1 балл; -Редактордың құралдарын (батырмаларды, мәзірлерді) дұрыс қолданады және қолдану мақсатын түсіндіреді 2 балл; **Дескриптор:**	Жұмыс парағы Презентация Интерактивті тақта Программа Жұмыс парағы Презентация Интерактивті тақта

	Функционалдық сауаттылық тапсырмасы. **Қорытынды сұрақтар:** 1. Суретті түзету дегеніміз не? 2. Суретке әсерлерді қолданудан көзделген мақсат қандай? 3. Сен өзің графикалық редактордың әсерлер тізімінде жоқ қандай әсерді ұсынар едің? 4. Суреттің сапасы қандай жағдайда төмендеуі мүмкін?	Тапсырманы орындайды Интерактивті тапсырмаларды орындайды Еббқ мұғалім көмегімен -сұрақтарға жауап береді; -құралдардың қызметін атайды; Сұрақтарға жауап береді	- Құралдарды талдайды 1балл; -әсері туралы айтады 1балл; -Тілдік баламасын атайды 2 балл; **Дескриптор:** - тапсырмаларды орындайды 1 балл; **Дескриптор:** -сұрақтарға жауап береді 1балл; **Дескриптор:** -сұрақтарға жауап береді 1 балл;	Жұмыс парағы Презентация Интерактивті тақта
Сабақтың соңы 40-45 мин	**Үй тапсырмасы** Өзің тұратын аймақтағы экологиялық мәселелерді шешуге қолдау көрсет. Ол үшін сол аймақтағы ең басты экологиялық мәселені анықтап, төмендегі тапсырмаларды орында: • Таңдап алған мәселе бойынша «Біздің аймақтың экологиялық мәселесі» тақырыбында 3 слайдтан тұратын презентация жасауды жоспарла. • Презентацияның слайдында мәселенің	Үй тапсырмасын жазып алады ЕБҚ:Рефлексияныауызша немесе **смайликтерді** көрсету арқылы береді. Өз жұмыстарын бағалайды	**Ауызша мадақтау:** Мұғалім оқушылардың әрбір дұрыс және шығармашылық әрекетін "Тамаша!", "Жақсы идея!", қолдап отырады.	Интерактивті тақта Презентация

	тақырыбы мен сол мәселені сипаттайтын мәтін тер. • Презентацияға қажетті сурет немесе фотосуретті интернеттен ал. • Таңдаған суреттеріңнің сапасын Paint.NET графикалық редакторында түзет. Суретке әсерлер беріп, презентацияға кірістір. **Сабақты қорытындылау: Рефлексия** 			

«БАЛА ТӘРБИЕСІ – БАРШАҒА ОРТАҚ ІС»

Отаралина Орынгул Мухиядиновна
Ақтөбе қаласы №10 жалпы білім беретін орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Бала тәрбиесі – адамзат қоғамының ең өзекті, маңызды мәселелерінің бірі. Халық даналығындағы «Баланың жасынан» деген сөз тегін айтылмаған. Себебі баланың болмысы, мінезі, көзқарасы – барлығы ерте жастан қалыптасады. Сондықтан бала тәрбиесіне тек ата-ана ғана емес, мектеп, қоғам, барлық орта жауапты болуы тиіс. Әрбір адамның ұлт алдындағы міндеті де – келешек ұрпақты дұрыс тәрбиелеп өсіру. Қазіргі заманда бала тәрбиелеу бұрынғыдан да күрделі процесс. Ақпараттық технологияның дамуы балаларға тез әсерленгіштік, еліктегіштік қасиеттер береді, кейде шынайы өмірден алшақтатып жіберуі мүмкін. Осындай кезеңде балаға дұрыс бағыт-бағдар беру – ата-ананың басты міндеті. Дегенмен, мектеп те, ұстаз да, тәрбиеші де бұл істен шет қалмауы керек. Үйдегі тәрбие мен мектептегі тәрбие бір-бірін толықтырып отырғанда ғана бала тұлғалық тұрғыда үйлесімді дамиды.

Бала – елдің болашағы. Ертеңгі ел тізгінін ұстайтын ұрпақтың саналы, білімді, тәрбиелі болып өсуі – бәрімізге ортақ міндет. Мектеп қабырғасындағы тәрбие, сынып жетекшісінің бағыт-бағдары, құрдастарының ортасы да балаға әсер ететін маңызды факторлар. Әрбір бала өзін қоршаған ортадан өнеге алады, соған еліктейді. Сондықтан қоғамда жақсы атмосфера, мәдениетті қарым-қатынас, адамгершілік құндылықтар басым болуы қажет.

Бала – таза парақ. Оған не жазсақ, соны оқимыз. Бұл – тәрбие жайлы ең дәл айтылған ойлардың бірі. Сондықтан әрбір ересек адам, әрбір ата-ана, мұғалім, қоғам мүшесі балаға үлгі болуы тиіс. Балаға қатты сөз айтып, өзіміз теріс әрекет жасап тұрып, одан дұрыс болуды талап ету – орынсыз. Баланың жан дүниесіне оң ықпал етудің ең үлкен жолы – дұрыс өнеге көрсету.

Бүгінгі күнде тәрбие жұмысында отбасы мен мектептің тығыз байланысы өте маңызды. Ата-аналар жиналысы, тәрбие сағаттары, үйірме жұмыстары – барлығы баланың жан-жақты дамуына мүмкіндік береді. Сонымен қатар ұлттық

құндылықтар, салт-дәстүр, мәдени нормаларды бала бойына сіңіру арқылы олардың адамгершілік, рухани тұрғыдан тұлға болып қалыптасуына жол ашамыз. Халқымыздың «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» деген нақылы тәрбиенің мәнін айқын көрсетеді.

Қазіргі қоғамда бала тәрбиесі тек бақылау немесе тыйым салу емес, керісінше баламен түсінісу, тіл табысу, оның ішкі әлемін сезіне білу арқылы жүзеге асады. Бала өз ойын ашық айтып, сұрақтарына жауап ала алатын ортада өссе, ол еркін ойлайтын, жауапкершілігі жоғары азамат болып қалыптасады. Тәрбие беруде ата-ананың жылы сөзі, қолдауы, баланың жетістігіне қуанып, қателігін түзетуге көмектесуі өте маңызды. Балаға сенім арту – ең мықты тәрбие құралдарының бірі.

Қорыта айтқанда, бала тәрбиесі – тек ата-ананың емес, бүкіл қоғамның міндеті. Әрбіріміз өз орнымызда бала тәрбиесіне бей-жай қарамай, үлгі бола білсек, саналы ұрпақ өсіп, ел болашағы жарқын болады. Тәрбиелі бала – елдің ертеңгі тірегі, ұлттың рухани капиталы.

«ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ»

Петрова Валентина Николаевна
педагог-исследователь
КГУ «Средняя общеобразовательная школа №53», г.Актобе

План урока

Раздел:	В контексте сквозной темы «Время».	
Класс: 3	Количество присутствующих:	Количество отсутствующих:
Тема урока	В.Голышкин «Солнечные часы». Измерение времени	
Цели обучения в соответствии с учебной программой	3.1.5.1. строить высказывания для объяснения своих идей, чувств, мыслей, используя художественно – выразительные средства; 3.2.7.2 сравнивать эпизод художественного произведения с его отображением в иллюстрациях/ мультфильмах/ музыке с помощью учителя;	
Цели урока	строить высказывания для объяснения своих идей, чувств, мыслей, используя художественно – выразительные средства	
Ценности	«Справедливость и ответственность»	

Ход урока

Этап урока/ Время	Действия педагога	Действия ученика	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 0-2 мин	Создание положительного эмоционального настроя: Прозвенел звонок для нас Все зашли спокойно в класс Поздоровались учтиво Тихо сели, спинки	Приветствуют учителя. Организуют свое рабочее место, проверяют наличие индивидуальных учебных принадлежностей Приветствуют партнера «по		

	ровно Поприветствуйте партнера по плечу, по лицу	плечу» (дают пять); «по лицу» (кулачок)		
Середина урока 3-35 мин	Целеполагание - сегодня вы узнаете, как построить высказывания для объяснения своих мыслей -научитесь сравнивать эпизод художественного произведения с его отображением в иллюстрациях. Работа над сквозной темой раздела урока «Измерение времени» <u>Работа в парах</u> <u>«Мозговой штурм»</u> -Демонстрация фото часов на экране. Обсудите в парах, что это, для чего оно предназначено, как работает (каждый ученик в паре по 15 сек рассказывает, что знает о предмете на экране) - Чтение информации о солнечных часах по приёму :Таймер https://onlinealarmkur.com/timer/ru/#30 <u>Индивидуальная работа</u> 1 ряд работа по учебнику «Инсёрт» с .21 в рамке. (30 сек) Приложение Задание № 1 Прочитайте информацию 2 ряд Задание прочитать информацию по QR-коду 3 ряд Представьте, что вы — солнечные часы! Сейчас	Слушают учителя Обсуждают в парах Дескриптор оценивания: -читает про себя -делает пометки Читают с пометкой информацию, отмечают обозначения: «√» - я это знал «+» - новое для меня «-» - думал иначе «?» - интересно. непонятно, нужно разобраться читают информацию по	Ф.О. учитель просит поднять правую руку, если удалось выполнить задание. Смайлик - похвала за хорошую работу 	 QR-код по ссылке

	полдень, и солнце светит прямо сверху. Покажите, куда падает ваша тень! Теперь представьте, что утро — солнце встаёт на востоке. Куда упадёт тень? (Полдень: Солнце находится почти прямо над головой, поэтому тень будет очень короткой и упадёт прямо под тебя или немного с севера (в зависимости от местности). Утро (солнце на востоке): Тень будет длинной и упадёт на запад - в противоположную сторону от солнца. Отвечают на 3 вопроса -О чём вы знали? -Что было новым для вас? -Что хотели бы узнать? А сейчас давайте посмотрим небольшое видео и узнаем останутся ли у нас вопросы после его просмотра «Кинематограф» видео о солнечных часах (34 сек) (К) Продолжение лексической темы, обсуждение вопросов: -Что нового для себя узнали? На уроке мы познакомимся с произведением В. С. Голышкина, прочитайте самостоятельно в учебнике краткую	QR-коду выполняют задание, показывают куда падает тень Участвуют в диалоге	Похвала за правильный ответ «Умница»	 https://youtu.be/lAC2GzLh3us

	биографию писателя Приложение Задание № 2 Проверка восприятия нового. Приём (ВЗЛЁТ – ПОСАДКА) + Василий Семенович Голышкин – русский писатель, участник Великой Отечественной войны - Одной из главных тем в творчестве Василия Семеновича была тема взрослых + Писатель окончил Московский педагогический институт, награжден многими медалями и орденами -Обратите внимание на произведения автора. Работа над литературным произведением В. Голышкина «Солнечные часы» Словарная работа (картинки) Групповая работа Чтение текста в четвёрках с прогнозированием, что было дальше (текст заранее разделён на 1-4, каждый читает по очереди свою часть, остальные члены группы следят) Проверка восприятия текста -Понравилось ли вам произведение? - Что особенно понравилось? - От чьего имени идёт повествование текста? Дифференцированное	Читают краткую биографию писателя Отвечают на вопросы Встают, если утверждение верное, Садятся – если неверное Рассматривают картинки, задают вопрос если что-то непонятно Повторяют правила работы: СЛУШАЙ ВНИМАТЕЛЬНО. НЕ ПЕРЕБИВАЙ. ВЫПОЛНЯЙ СВОЮ ЧАСТЬ РАБОТЫ ОТВЕТСТВЕННО Читают текст в группах Участвуют в диалоге	ФО «тёрочка-отлично» Словесная похвала «Молодец»	Учебник с. 85 Учебник

	задание Базовый уровень (для всех): Задание: Напиши 3–4 предложения, почему мальчики решили «починить» солнечные часы. Цель: Проверить понимание сюжета и мотивации героев. Средний уровень (для всех): Задание: Объясни, почему действия мальчиков привели к проблеме. Что бы ты сделал на их месте? Цель: Развитие умения анализировать последствия поступков и предлагать альтернативы. Продвинутый уровень (для желающих углубиться): Задание: Представь, что ты -один из мальчиков. Напиши внутренний монолог после разговора со старшеклассниками. Цель: Показать понимание психологического состояния героя и раскрытие темы взросления через размышления. <u>Работа в парах</u> Обсуди с партнёром по плечу (30 сек) -Какому эпизоду соответствует иллюстрация в учебнике? **Коллективная работа.** <u>Ценности:</u>	Критерии и дескрипторы Критерии к дифференцированному заданию Работают в парах, высказывают свои предположения соответствует смыслу рассказа:	ФО Нашел эпизод Затруднялся	

Конец урока 35- 43 мин	«Справедливость и ответственность». Объясни смысл пословицы: «За свои поступки каждый отвечает сам». Физминутка А теперь я предлагаю Вам встать в 2 круга. По моей команде начинаем движение и останавливаемся. После остановки отвечаем на заданный вопрос 1. Назовите главных героев произведения (автор, Павка)– отвечают, кто выше ростом 2.Где происходили события в произведении? (На географической площадке) отвечают, кто ниже ростом 3.Ради чего мальчики сделали стрелки? Отвечает тот , у кого больше пуговиц 4.Чему учит произведение? Отвечает тот , у кого длиннее волосы Закрепление изученного Работа в группах Задание на функциональную грамотность (направлено на умение применять знания из текста в жизненной ситуации.) Прочитай задание и выполни его, используя информацию из рассказа «Солнечные часы». Ситуация:	герой понимает, что несёт ответственность за сделанное. Движутся по кругу, после остановки образуют пары и отвечают на вопрос . Выполняют задание Критерии и дескрипторы: Критерии и дескрипторы № | Критерий | Описание ответа | Баллы 1 | Понимание сути работы солнечных часов | 2 балла — ученик правильно объяснил, что в солнечных часах вместо стрелки используется тень. 1 балл — частично верный ответ. 0 баллов — неправильный ответ или его нет. | 0–2 2 | Осознание логики героя | 1 балл — выбран правильный вариант: А. 0 баллов — выбран другой вариант. | 0–1 3 | Умение делать выводы | 1 балл — выбран правильный вариант: А. 0 баллов — выбран другой вариант. | 0–1 Общий итог | | Максимум: 4 балла	Самооценивание «Фейерверк» Похвала

	В школе на дворе установили солнечные часы. Учитель попросил тебя объяснить младшим школьникам, как они работают и зачем нужны. Но ты вспомнил, что главные герои рассказа однажды сделали ошибку, добавив стрелки к солнечным часам. Вопрос 1. Объясни, почему нельзя добавлять обычные стрелки к солнечным часам? (Напиши короткий ответ — 1–2 предложения) Вопрос 2. Представь, что ты — Юра. Что бы ты сказал учителю, если бы он тебя спросил, почему ты решил «помочь» часам? (Выбери подходящий вариант ответа) A) «Мне показалось, что со стрелками будет понятнее». B) «Я хотел испортить часы». C) «Я не знал, что это важно». Вопрос 3. Что ты теперь посоветуешь другим детям, если они захотят что-то изменить в школьной поделке или проекте? A) Сначала всё хорошо узнать и подумать. B) Делать, как хочется, не спрашивая. C) Не участвовать вообще.	Дескрипторы и критерии (приложение к тесту) **Ключ к тесту:** 1 — B 2 — C 3 — B 4 — B 5 — B 6 — C	Похвала Супер-класс	Сигналь

43-45 минут	Тестирование Google Форма: 1. Кто автор произведения «Солнечные часы»? A) Е.Шварц B) В. Голышкин C) А. Введенский 2. Определи жанр произведения «Солнечные часы» A) сказка B) стихотворение C) рассказ 3. Посередине солнечных часов были A) стрелки B) колышек C) цветы 4. В какое время суток мальчики «ремонтировали» часы? A) ночью B) днем C) утром 5. Что обсуждали старшеклассники возле учительской? A) Каникулы B) Солнечные часы C) Контрольную 6. Чему научились главные герои? A) Делать поделки B) Не вмешиваться C) Думать прежде, чем делать Итог урока. Продолжи предложение Сегодня я узнал …. У меня появилось желание … Урок дал мне для жизни Рефлексия Обучающиеся оценивают свои работу на уроке: Лестница достижений Д/з 1.Прочитайте текст ,	Приложение к тесту: **Дескрипторы** Выполняют задание, при проверке учащиеся поднимают соответствующую сигнальную карточку Продолжают фразу Проводят самооценку работы на уроке. Записывают д/з	ФО «Верно-ошибка» отвечают на вопросы по содержанию текста КО учитель проверит работы детей по дескрипторам ФО «Лестница	ные карточки «Верно» «Ошибка»

Уровень	Баллы	Описание
Высокий	6	Ученик дал правильные ответы на 9–10 вопросов. Показывает полное понимание текста.
Средний	4–5	Ученик дал правильные ответы на 6–8 вопросов. Есть небольшие недочеты, но общий смысл ясен.
Низкий	0–3	Ученик дал правильные ответы на 5 и менее вопросов. Требуется повторное чтение и обсуждение текста.

№	Критерий оценивания	Максимум баллов
1	Определяет автора произведения	1
2	Определяет жанр произведения	1
3	Находит деталь в описании солнечных часов	1
4	Определяет время действия	1
5	Понимает содержание услышанного героями	1
6	Понимает мораль рассказа	1
	ИТОГО	6 баллов

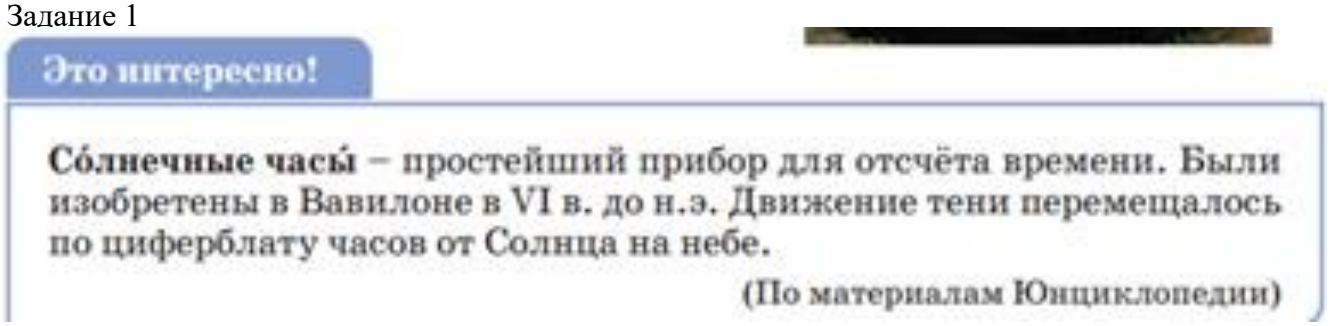
	ответьте на вопросы к тексту 2. Представьте, что вам надо написать письмо герою произведения. Пользуясь предложенным планом выполните задание План письма герою рассказа 1. Приветствие Начни письмо с вежливого приветствия. Пример: «Здравствуйте, герой рассказа!» или «Привет, Павка!» 2. Кто ты такой(ая) Коротко расскажи о себе: как тебя зовут, сколько тебе лет, где ты учишься. 3. Что тебе понравилось в рассказе Напиши, что тебе было интересно, смешно или поучительно. Пример: «Мне понравилось, как вы старались починить часы». 4. Твои мысли о поступке героев Согласен ли ты с тем, что они сделали? Что бы ты сделал на их месте? Приём «SMS» «SMS»-письмо герою	напишут письмо герою на заранее приготовленных шаблонах (критерии и дескрипторы прилагаются)	достижений»	

Приложение:
Ссылки на картинки:
«Солнечные часы» https://static.insales-cdn.com/files/1/1803/9807627/original/DSC_6102.jpg
Географическая площадка https://encrypted-tbn1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTD_6nlZ87PNDt8q294sVOPEDu15Zp3oExoY3kOnvu4V57UU5X3
Колышек https://www.s-light.ru/img/work/nomencl/a_32792_73591.jpg
Холст https://tent-e.com.ua/image/cache/catalog/demo/product/130/images%2017-550x550.jpg
Приложение

https://avatars.dzeninfra.ru/get-zen_doc/5159028/pub_62d7f25ea355d37b6c283739_62d7f2f8a355d37b6c2944b7/scale_1200
Учебник «Литературное чтение»
Класс: 3 класс
Авторы: Регель Н., Труханова О., Богатырева Е., Бучина Р., Штукина Е.
Издательство: Алматыкітап
Год: 2019 / 2023
https://okulyk.kz/download-pdf/908-12411/

Задание 1

Это интересно!

Со́лнечные часы́ – простейший прибор для отсчёта времени. Были изобретены в Вавилоне в VI в. до н.э. Движение тени перемещалось по циферблату часов от Солнца на небе.

(По материалам Юнциклопедии)

Задание 2

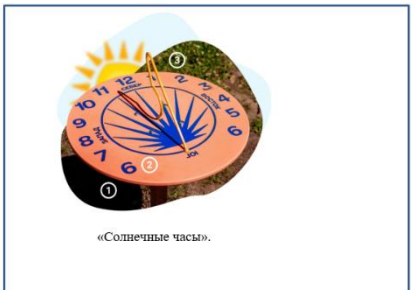
Голышкин Василий Семёнович (1915–1996) – русский писатель. Участник Великой Отечественной войны, лейтенант. Окончил Московский педагогический институт им. В.И. Ленина. Награждён многими орденами и медалями. С 1950-х печатал сказки, в 1973 году опубликовал сказку «НирТваз». Одной из главных тем в творчестве В.С. Голышкина была тема детства. Ей посвящены такие книги, как «Улица становится нашей», «У самого синего моря», сборников «Большая починка», «Журавли» и «цапли», сказки «Весёлый улей» и др.

85

Задание для учащихся

Смайлик https://st.depositphotos.com/1001911/1554/v/450/depositphotos_15540341-stock-illustration-thumb-up-emoticon.jpg

Приложение (картинки)

«Солнечные часы».

Колышек

Приложение к тесту:

Дескрипторы

Уровень	Баллы	Описание
Высокий	6	Ученик дал правильные ответы на 9–10 вопросов. Показывает полное понимание текста.
Средний	4–5	Ученик дал правильные ответы на 6–8 вопросов. Есть небольшие недочёты, но общий смысл понят.
Низкий	0–3	Ученик дал правильные ответы на 5 и менее вопросов. Требуется повторное чтение и обсуждение текста.

№	Критерий оценивания	Максимум баллов
1	Определяет автора произведения	1
2	Определяет жанр произведения	1
3	Находит деталь в описании солнечных часов	1
4	Определяет время действия	1
5	Понимает содержание услышанного героями	1
6	Понимает мораль рассказа	1
	ИТОГО	**6 баллов**

Задание на функциональную грамотность по рассказу В. Голышкина
«Солнечные часы»

Прочитай задание и выполни его, используя информацию из рассказа «Солнечные часы».
Ситуация:
В школе на дворе установили солнечные часы. Учитель попросил тебя объяснить младшим школьникам, как они работают и зачем нужны. Но ты вспомнил, что главные герои рассказа однажды сделали ошибку, добавив стрелки к солнечным часам.

1. Вопрос 1.

Объясни, почему нельзя добавлять обычные стрелки к солнечным часам?
(Напиши короткий ответ — 1–2 предложения)

2. Вопрос 2.

Представь, что ты —главный герой . Что бы ты сказал учителю, если бы он тебя спросил, почему ты решил «помочь» часам?
A) «Мне показалось, что со стрелками будет понятнее».
B) «Я хотел испортить часы».
C) «Я не знал, что это важно».

3. Вопрос 3.

Что ты теперь посоветуешь другим детям, если они захотят что-то изменить в школьной поделке или проекте?
A) Сначала всё хорошо узнать и подумать.
B) Делать, как хочется, не спрашивая.
C) Не участвовать вообще.

Критерии и дескрипторы

№	Критерий	Описание ответа	Баллы
1	Понимание сути работы солнечных часов	2 балла — ученик правильно объяснил, что в солнечных часах вместо стрелки используется тень. 1 балл — частично верный ответ. 0 баллов — неправильный ответ или его нет.	0–2
2	Осознание мотива героя	1 балл — выбран правильный вариант: А. 0 баллов — выбран другой вариант.	0–1
3	Умение делать выводы	1 балл — выбран правильный вариант: А. 0 баллов — выбран другой вариант.	0–1
	Общий итог		Максимум: 4 балла

Уровни достижения:
Высокий (4 балла): Полностью понял содержание и мораль рассказа, сделал верные выводы.
Средний (2–3 балла): Частично понял смысл текста, допустил одну или две ошибки.
Низкий (0–1 балл): Понимание текста недостаточное, выводы не соответствуют содержанию.

Критерии к дифференцированному заданию

Уровень	Критерий	3 балла (высокий уровень)	2 балла (средний уровень)	1 балл (низкий уровень)
Базовый	Ученик объясняет, почему мальчики решили «починить» часы	Ответ содержит 3–4 логичных, связанных предложения, отражающих мотивы героев	Есть 2–3 предложения, но с неполным или частичным пониманием мотивации	Менее 2 предложений, ответ не отражает смысл действий героев
Средний	Ученик объясняет последствия поступков мальчиков и предлагает альтернативу	Дано логичное объяснение причин проблемы и предложен реалистичный, уместный вариант действий	Есть объяснение, но альтернатива слабая или неполная	Нет анализа или предложенной альтернативы
Продвинутый	Ученик пишет внутренний монолог, раскрывая мысли и чувства героя	Монолог логичен, содержит эмоциональные переживания, размышления героя	Имеется монолог, но чувства героя выражены слабо или неубедительно	Монолог отсутствует или не раскрывает внутренний мир героя

Д/З

Критерии к «SMS»-письму

Критерии: пишет письмо герою

Дескриптор	балл
Логически последовательно раскрыта тема	1
Демонстрирует достаточный словарный запас	1
Слова в предложениях связаны по смыслу и грамматически (не менее 3 предложений)	3
Пишет рекомендацию герою	1
Верно оформляет запись предложения (начало с заглавной буквы, в конце предложения - знак) (не менее 3 предложений)	3
Пишет текст аккуратно в соответствии с требованиями каллиграфии ,соблюдает правило орфографии при записи слов	1

Приложение -телефон

«ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ТРЕНИНГ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ 5 КЛАССА: РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ ОБЩЕНИЯ И ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА»

Салыкбаева Гульжан Амангельдиевна
педагог-психолог международной школы«Акбобек»

В разработке представлен сценарий психологического тренинга для учащихся 5 класса, направленного на развитие навыков общения, эмоционального интеллекта и сплочение коллектива. Описаны цели, задачи, структура занятия и игровые упражнения, способствующие формированию позитивного отношения к себе и другим.

Ключевые слова
психологический тренинг, эмоциональный интеллект, навыки общения, сплочение коллектива, школьники.

Современные школьники сталкиваются с необходимостью развивать навыки общения и эмоциональную устойчивость. Психологические тренинги являются эффективным инструментом для формирования этих компетенций.

Цель: развитие навыков общения и эмоционального интеллекта у учащихся 5 класса.

Задачи:

- Формировать позитивное отношение к себе и окружающим.
- Развивать навыки саморегуляции и эмпатии.
- Способствовать сплочению коллектива.

Продолжительность: 45–60 минут

Ход тренинга:

1. Вводная часть (5–7 минут)

Задача: создать доверительную атмосферу.

Приветствие участников и объяснение цели занятия.

Игра «Комплимент по кругу»: каждый участник говорит соседу слева один комплимент.

Раздаточный материал: карточки с примерами комплиментов.

2. Основная часть (30–35 минут)

Упражнение 1: «Эмоции на лице» (10 минут)

Ведущий показывает карточки с эмоциями: радость, грусть, удивление, злость, страх.

Дети изображают эмоцию и обсуждают, когда они её испытывают.

Раздаточный материал: карточки с изображением эмоций.

Упражнение 2: «Я – уникальный» (10 минут)

Каждый получает лист с шаблоном: «Мои 3 сильные стороны: _____».

После заполнения дети делятся одним качеством с группой.

Раздаточный материал: шаблон «Я – уникальный».

Упражнение 3: «Командный рисунок» (10–15 минут)

Делим класс на команды по 4–5 человек.

Задача: нарисовать «Дерево дружбы», где каждый добавляет свою деталь.

Обсуждение: что помогло нам работать вместе? Почему важно слушать друг друга?

Раздаточный материал: листы А3, цветные карандаши.

3. Заключительное упражнение «Волшебная бутылочка» (10 минут)

Упражнение позволяет участникам задуматься о тех изменениях, которые они хотели бы видеть в своем классе.

Раздаточный материал: бумага для заметок (стикеры), карандаши, листы А3, цветные карандаши.

Психолог дает группе, следующие инструкции: «Представьте себе, что вы и ваш класс находят старую лампу, кто-то берет ее в руки, потирает и из нее появляется волшебный джин. Теперь вы можете загадать три желания. Но есть маленький нюанс, так как лампу вы нашли вместе со своей командой, то и желания должны касаться учебы. Вы можете изменить своих одноклассников, сделать больше перерывы между парами, изменить расписание занятий и т.д. Каждый может загадать свои три желания.

Далее, каждый пишет свои три желания, которые направлены на изменение рабочей обстановки. И следом формируется общий список пожеланий. Лучше это делать на бумаге с липкой лентой, для того, чтобы потом повесить на доску для ознакомления (желания можно подписать, если хотят дети).

Обсуждение: Можно ли что-то сделать, чтобы эти перемены произошли в реальности? Если нет, то, что можно сделать для улучшения волнующего вопроса?

Рефлексия тренинга

– Кому, что понравилось, что не понравилось? – Какие выводы сделали для себя. (Высказывания каждого участника.)

«МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРДЫ ӘЗІРЛЕУ ӘДІСТЕРІ: ТҮРЛЕРІ, АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ ЖӘНЕ ТАҢДАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ»

Сарсембекова Гульжанат Сабитовна
Абай ауданы Аягөз қаласы «Аягөз қаласының политехникалық колледжі» КМҚК арнайы пәндер оқытушысы

Мобильді қосымшаны (МҚ) жасауды бастамас бұрын, ең маңызды шешімдердің бірі – **әзірлеу әдісін** таңдау. Бұл таңдау жобаның бюджетіне, уақытына, өнімділігіне және пайдаланушы тәжірибесіне (UX) тікелей әсер етеді. Қазіргі таңда негізгі үш әзірлеу тәсілі бар: **Нативті, Кросс-платформалық** және **Гибридті (PWA)**.

Негізгі сипаттамалары:

Платформа	Бағдарламалау тілдері
iOS (Apple)	Swift, Objective-C
Android (Google)	Kotlin, Java

1. Нативті әзірлеу (Native Development)

Нативті (Native) әзірлеу – қосымшаны тек бір ғана операциялық жүйеге (ОЖ) арнап, сол ОЖ-ның ресми және негізгі бағдарламалау тілдерінде жазу.

Артықшылықтары:

Жоғары өнімділік: Қосымша ОЖ-ға толық оңтайландырылғандықтан, ол ең жоғары жылдамдықпен және тегіс жұмыс істейді.

Толық қолжетімділік: Құрылғының барлық функцияларына (камера, GPS, микрофон, FaceID, сенсорлар) шектеусіз және оңай қол жеткізу.

Жақсы UX: Дизайн және навигация (UI/UX) платформаның стандарттарына толық сәйкес келеді, бұл пайдаланушыға таныс әрі ыңғайлы.

Кемшіліктері:

Қос код базасы: Екі платформаға (iOS және Android) арнап, екі бөлек код жазу қажет. Бұл әзірлеу уақытын ұзартады және шығынды арттырады.

Қымбаттығы: Екі бөлек әзірлеуші команданы немесе білікті маманды қажет етеді.

2. Кросс-платформалық әзірлеу (Cross-Platform Development)

Кросс-платформалық әзірлеу – **бір ғана код базасын** пайдаланып, оны арнайы фреймворктер арқылы бір мезгілде екі платформаға (iOS және Android) бейімдеу.

Негізгі құралдары:

Құрал	Бағдарламалау тілі	Сипаттамасы
Flutter	**Dart**	Google жасаған. Өте жылдам, әдемі және біркелкі интерфейс жасауға мүмкіндік береді.
React Native	**JavaScript/TypeScript**	Facebook жасаған. Веб-әзірлеушілерге жеңіл, Native-ке ұқсас компоненттерді қолданады.

Артықшылықтары:
Уақыт пен бюджет: Бір код базасы уақытты 30-50% үнемдейді, әзірлеу құнын төмендетеді.
Жылдам нарыққа шығару (Time-to-Market): Қосымшаны екі дүкенге бір мезгілде тез шығару мүмкіндігі.
Қарапайым қолдау: Бір код базасын жаңарту оңайырақ.
Кемшіліктері:
Өнімділік шектеулері: Өте күрделі графикалық немесе есептеуді қажет ететін қосымшаларда жылдамдық Native-тен төмен болуы мүмкін.
Жаңа функцияларға кешігіп қол жеткізу: Платформалардың жаңа функциялары (мысалы, iOS-тың соңғы API-ы) фреймворкке бірден қосылмауы мүмкін.

3. Гибридті әзірлеу және PWA (Hybrid / PWA)
Бұл тәсілде қосымша негізінен **веб-технологиялармен** (HTML, CSS, JavaScript
) жасалады, содан кейін арнайы контейнерлер арқылы мобильді қосымшаға оралады.
Негізгі құралдары:

Тәсіл	Сипаттамасы
Гибридті	**Ionic** немесе **Cordova** сияқты фреймворктер арқылы веб-мазмұнды қосымшаға орау.
PWA (Progressive Web App)	Қосымша дүкеннен жүктелмейді, браузер арқылы қолданылады, бірақ оффлайн жұмыс істей алады және құрылғыға "орнатылады".

Артықшылықтары:
Веб-тілдер: Веб-әзірлеушілерге қолжетімді, дағдыларды қайта үйрену қажет емес.
Ең арзан және жылдам: Ең аз бюджетпен және қысқа мерзімде іске асыруға болады.
Кемшіліктері:
Ең төмен өнімділік: Жоғары жылдамдықты немесе көп ресурс қажет ететін тапсырмаларда жиі баяулайды.
Шектеулі қолжетімділік: Нативті функцияларға (мысалы, Bluetooth, кейбір хабарландырулар) қол жеткізу шектеулі.

4. Дұрыс әдісті таңдау критерийлері
Әдісті таңдау кезінде келесі факторларды ескеріңіз:

Критерий	**Егер қажет болса, таңдаңыз:**	**Себебі**
Жоғары өнімділік/Күрделі есептеу	**Нативті**	ОЖ ресурстарын тікелей және ең тиімді пайдаланады.
Құрылғының ерекшеліктерін қолдану	**Нативті**	Егер қосымша FaceID, арнайы сенсорлар немесе AR/VR қолдануды қажет етсе.
Бюджет/Уақыт	**Кросс-платформалық (Flutter/React Native)**	Бір код базасы әзірлеу уақытын қысқартады.
Қарапайым ақпараттық қосымша	**PWA немесе Кросс-платформалық**	Өйткені мұндай қосымшаларға жоғары өнімділік талап етілмейді.
Кең ауқымды аудитория	**Кросс-платформалық**	Екі платформаны бірден қамту оңай.

Қорытындылай келе, егер сіздің басымдығыңыз жылдамдық, сенімділік және UX сапасы болса – Нативті әзірлеуді таңдаңыз. Ал егер жылдамдық пен шығынды азайту маңызды болса – Flutter немесе React Native сияқты Кросс-платформалық шешімдер тиімді.

«РЕФЛЕКСИЯ. ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ВИДЫ И ПРИЕМЫ РЕФЛЕКСИИ»

Сердалиева Мирамгуль Аманбаевна
учитель начальных классов КГУ СШ №3 г.Актобе

“Жил мудрец, который знал всё. Один человек захотел доказать, что мудрец знает не всё. Зажав в ладонях бабочку, он спросил: “Скажи, мудрец, какая бабочка у меня в руках: мёртвая или живая?” А сам думает: “Скажет живая – я ее умерщвлю, скажет мёртвая – выпущу”. Мудрец, подумав, ответил: “Всё в твоих руках”.

В наших руках, чтобы ребенок чувствовал себя любимым, нужным, а главное, успешным. Психологи особо подчёркивают, что становление и развитие духовной жизни связано, прежде всего, с рефлексией.

А что же такое рефлексия?

Слово рефлексия происходит от латинского reflexio – обращение назад.

Словарь иностранных слов определяет рефлексию как размышление о своём внутреннем состоянии, самопознание.

Толковый словарь русского языка трактует рефлексию как самоанализ.

В современной педагогике под рефлексией понимают самоанализ деятельности и её результатов.

Рефлексия - размышление человека, направленное на анализ самого себя (самоанализ) – собственных состояний, своих поступков и прошедших событий.

Этап рефлексии является обязательным условием создания развивающей среды на уроке. Она помогает ученикам сформулировать получаемые результаты, определить цели дальнейшей работы, скорректировать свои последующие действия.

Рефлексия связана с очень важным действием - целеполаганием.

Постановка учеником целей своего образования предполагает их выполнение и последующее осмысление способов достижения поставленных целей.

Современная педагогическая наука считает, что если человек не рефлексирует, он не выполняет роли субъекта образовательного процесса. В данном случае нельзя говорить о личностно ориентированном обучении. Отсутствие рефлексии – это показатель направленности только на процесс деятельности, а не на те изменения, которые происходят в развитии человека.

Рефлексия бывает:

Индивидуальная – формирование реальной самооценки (-за что ты можешь оценить свою работу, - беседа с ребенком по результатам самооценки – почему выбран тот или иной уровень)

Групповая – акцентирование ценности деятельности каждого члена группы для достижения максимального результата в решении поставленной задачи. («Смогли бы сделать, если бы с нами не работал ….(имя)» «Какую помощь в работе оказал… (имя)»)

Алгоритм групповой рефлексии

Как общение в ходе работы влияло на выполнение задания?

делало её более эффективной

тормозило выполнение задания

не позволило точно выполнить задачу, испортило отношения в группе

На каком уровне в большей степени осуществлялось общение в группе?

обмен информацией

взаимодействие

взаимопонимание

были равномерно задействованы все уровни

Какого уровня коммуникативные трудности испытывали участники группы при выполнении задания?

недостаток информации

недостаток средств коммуникации (речевых образцов, текстов и др.)

трудности в общении

Какой стиль общения преобладал в работе?

ориентированный на человека

ориентированный на выполнение задания

Сохранилось ли единство группы в ходе выполнения задания?

в группе сохранилось единство и партнерские отношения

единство группы в ходе работы было нарушено

Кто или что сыграло решающую роль в том, что произошло в группе?

лидер, выдвинувшийся в ходе работы

нежелание наладить контакт большинства участников группы

непонимание задачи, поставленной для совместной работы

сама задача оказалась неинтересной, трудной

Традиционно в психологии различают несколько видов рефлексии:

Коммуникативная - ее объектом являются представления о внутреннем мире другого человека и причинах его поступков. Здесь рефлексия выступает механизмом познания другого человека.

Личностная - объектом познания является сама познающая личность, ее свойства и качества, поведенческие характеристики, система отношений к другим.

Интеллектуальная - проявляется в ходе решения различного рода задач, в способности анализировать различные способы решения, находить более рациональные, неоднократно возвращаться к условиям задачи.

Рефлексия направлена на осознание пройденного пути, на сбор в общую копилку замеченного обдуманного, понятого каждым. Её цель не просто уйти с урока с зафиксированным результатом, а выстроить смысловую цепочку, сравнить способы и методы, применяемые другими со своими.

Исходя из функций рефлексии предлагается следующая классификация

Рефлексия настроения и эмоционального состояния

Рефлексия деятельности

Рефлексия содержания учебного материала

Приемы рефлексии эмоционального состояния.

Карточки с изображением лица (грустного, веселого); показ большого пальца вверх или вниз.

«Солнышко» – мне всё удалось, «солнышко и тучка» – мне не всё удалось, «тучка» – у меня ничего не получилось.

«Радостный гномик» – всё хорошо, «грустный гномик» – грустно.

Рефлексия деятельности.

Этот вид приемлем на этапе проверки домашнего задания, защите проектных работ; он даёт возможность осмысления способов и приёмов работы с учебным материалом, поиска наиболее рациональных способов, а применение в конце урока покажет активность каждого ученика.

«Лесенка успеха» – нижняя ступенька, у «человечка» руки опущены – у меня ничего не получилось; средняя ступенька, у «человечка» руки разведены в стороны – у меня были проблемы; верхняя ступенька, у «человечка» руки подняты вверх – мне всё удалось.

«Наряди ёлку» – успешно выполнил задание – повесил шарик, были ошибки – шарик остался возле ёлки.

«Дерево успеха» – зелёный лист – нет ошибок, жёлтый лист – 1 ошибка, красный лист – 2-3 ошибки.

«Поезд» На доске поезд с вагончиками, на которых обозначены этапы урока. Детям предлагают опустить «веселое личико» в тот вагончик, который указывает на то задание, которое было интересно выполнять, а «грустное личико» в тот, который символизирует задание, которое показалось неинтересным. Можно использовать только один жетон усмотрению ученика

«Поляна». На доске – поляна из цветов, над каждым цветком – этап урока – (работа с текстом, фонетическая зарядка и т. д.). Перед каждым ребенком – бабочка. Вы предлагаете детям прикрепить свою бабочку на тот цветок, какой вид деятельности ему понравился больше всего.

Рефлексия содержания учебного материала

Используется для выявления уровня осознания содержания пройденного.

Обычно в конце урока подводятся его итоги, обсуждение того, что узнали, и того, как работали – т.е. каждый оценивает свой вклад в достижение поставленных в начале урока целей, свою активность, эффективность работы класса, увлекательность и полезность выбранных форм работы.

Ребята по кругу высказываются одним предложением, выбирая начало фразы из рефлексивного экрана на доске:

сегодня я узнал…

было интересно…

было трудно…

я выполнял задания…

я понял, что…

теперь я могу…

я почувствовал, что…

я приобрел…

я научился…

у меня получилось …

я смог…

я попробую…

меня удивило…

урок дал мне для жизни…

мне захотелось…

«Плюс-минус-интересно». (авт. Эдвард де Боно)

Это упражнение позволяет учителю взглянуть на урок глазами учеников, проанализировать его с точки зрения ценности для каждого ученика.

Можно выполнять как устно, так и письменно, в зависимости от наличия времени. Для письменного выполнения

предлагается заполнить таблицу из трех граф.

В графу «П» – «плюс» записывается все, что понравилось на уроке, информация и формы работы, которые вызвали положительные эмоции, либо по мнению ученика могут быть ему полезны для достижения каких-то целей.

В графу «М» – «минус» записывается все, что не понравилось на уроке, показалось скучным, вызвало неприязнь, осталось непонятным, или информация, которая, по мнению ученика, оказалась для него не нужной, бесполезной с точки зрения решения жизненных ситуаций.

В графу «И» – «интересно» учащиеся вписывают все любопытные факты, о которых узнали на уроке и что бы еще хотелось узнать по данной проблеме, вопросы к учителю.

Синквейн разработала американская поэтесса Аделаида Крэпси под влиянием японских миниатюр хайку и танка. Может применяться как заключительное задание по пройденному материалу.

первая строка – название темы (одно существительное);

вторая – описание темы в двух словах, два прилагательных;

третья – строка описание действия в рамках этой темы тремя словами;

четвёртая строка – это фраза из четырёх слов, показывает отношение к теме (целое предложение);

последняя строка – синоним, который повторяет суть темы.

В этом выводе каждый ученик соединяет и обобщает свои впечатления, знания, воображение.

Пометки на полях (инсерт, маркировка) – обозначение с помощью знаков на полях возле текста или в самом тексте:

«+» – знал, «!» – новый материал (узнал), «?» – хочу узнать

Восстановление деформированного высказывания, правила, текста или дополнение пропущенными словами (например, когда каждое третье или пятое слово пропущены).

Табличка – фиксация знания и незнания о каком-либо понятии Понятие Знал Узнал Хочу узнать

Информационный блок 2. Приемы рефлексии.

Рефлексия осуществляется на протяжении всего учебного процесса, выполняя на разных его этапах различные функции. При этом важно, что в процесс рефлексии вовлечены и учащиеся, и учитель. Как показывает опыт, в случае неучастия кого-либо из субъектов процесса обучения в процессе рефлексии, весь механизм рефлексии оказывается неэффективным.

Рефлексия может быть осуществлена в устной или письменной форме. При этом она имеет разное смысловое назначение.

Устная рефлексия:

Устная рефлексия имеет своей целью обнародование собственной позиции, ее соотнесение с мнениями других людей. Часто студенты или школьники говорят о том, что выражение своих мыслей в форме повествования, диалога или вопросов помогает прояснить некоторые значимые проблемы.

К приемам устной рефлексии можно отнести диалог, перекрестную дискуссию или дискуссию "Совместный поиск"

Письменная рефлексия:

Большинство ученых-психологов и педагогов отмечают, что наиболее важной для развития личности является письменная рефлексия. Можно выделить несколько наиболее известных форм письменной рефлексии:

Эссе - как произведение небольшого объема, раскрывающее конкретную тему и имеющее подчеркнуто субъективную трактовку, свободную композицию, ориентацию на разговорную речь. Написание эссе призвано обратить учащегося к своему опыту во всех его противоречиях по определенному вопросу.

Бортовой журнал" (англ. Log) - форма фиксации информации с помощью ключевых слов, графических моделей, кратких предложений и умозаключений, вопросов. В качестве задаваемых преподавателем частей "бортового

журнала", которые будут заполняться учащимися, могут быть: ключевые понятия темы, связи, которые может установить ученик, важные вопросы.

Различные виды дневников: обычный, дневник - художественный альбом, двухчастный дневник (в одной графе - наблюдаемые факты, цитаты из высказываний, в другой - комментарии) и другие. В отличие от эссе и "бортового журнала", дневник ведется в течение длительного промежутка времени и позволяет ученику осуществить более вдумчивую рефлексию, отслеживая как непосредственный процесс, так и сравнивая свои действия во времени ("отложенная" рефлексия).

Письменное интервью - вариант групповой письменной рефлексии в форме вопросов и ответов участников группы. Данный способ позволяет в достаточно короткий промежуток времени провести письменную рефлексию с целью взаимообмена мнениями.

Стихотворные формы (например, синквейн - пятистишье) - это способ творческой рефлексии, который позволяет в художественной форме оценить изученное понятие, процесс или явление.

Различные варианты портфолио, которые представляют собой набор работ учащихся, связывают отдельные аспекты их деятельности в более полную картину.

Портфолио может включать набор оценочных листов, листов наблюдений, фрагменты дневников, "бортовых журналов", видеофрагменты, проекты и планы выступлений.

Приемы:

Закончи предложение (Письменное интервью)

Цель: подведение итогов урока, обсуждение того, что узнали, и того, как работали – т.е. каждый оценивает свой вклад в достижение поставленных в начале урока целей, свою активность, эффективность работы класса, увлекательность и полезность выбранных форм работы.

Содержание: Ребята по кругу высказываются одним предложением, выбирая начало фразы из рефлексивного экрана на доске:

сегодня я узнал…	теперь я могу…	я смог…
было интересно…	я почувствовал, что…	я попробую…
было трудно…	я приобрел…	меня удивило…
я выполнял задания…	я научился…	урок дал мне для жизни…
я понял, что…	у меня получилось …	мне захотелось…

Анкета самоанализа

Цель: самоанализ, качественную и количественную оценку уроку. Некоторые пункты можно варьировать, дополнять, это зависит от того, на какие элементы урока обращается особое внимание. Можно попросить учащихся аргументировать свой ответ.

Вариант 1.

На уроке я работал	активно / пассивно
Своей работой на уроке я	доволен / не доволен
Урок для меня показался	коротким / длинным
За урок я	не устал / устал
Мое настроение	стало лучше / стало хуже
Материал урока мне был	понятен / не понятен
Домашнее задание	полезен / бесполезен
	интересен / скучен
	легким / трудным
	интересно / не интересно

Для оценивания учащимися своей активности и качества своей работы на уроке на листочке условно отмечать свои ответы:
«V» - ответил по просьбе учителя, но ответ не правильный
«W» - ответил по просьбе учителя, ответ правильный
«| » - ответил по своей инициативе, но ответ не правильный
«+» - ответил по своей инициативе, ответ правильный
Наш день (урок, мероприятие, игра) подошел к концу, и я хочу сказать…
Мне больше всего удалось…
За что ты можешь себя похвалить?
За что ты можешь похвалить одноклассников?
Что приобрёл?
Что меня удивило?
Для меня было открытием то, что…
Что на ваш взгляд удалось?
Что на ваш взгляд не удалось? Почему? Что учесть на будущее?
Мои достижения на уроке…
Сегодня на уроке я:
- научился
- было интересно
- было трудно
Чему вы научились на занятии?

«Плюс-минус-интересно». (авт. Эдвард де Боно, доктор медицинских наук, доктор философии Кембриджского университета, специалист в области развития практических навыков в области мышления)
Цель: подведение итогов урока. (Это упражнение позволяет учителю взглянуть на урок глазами учеников, проанализировать его с точки зрения ценности для каждого ученика. Для учащихся наиболее важными будут графы «П» и «И», так как в них будут содержаться памятки о той информации, которая может им когда-нибудь пригодиться)
Содержание: Это упражнение можно выполнять как устно, так и письменно, в зависимости от наличия времени. Для письменного выполнения предлагается

«0» - не ответил.
"Каким было общение на уроке?.
- занимательным
- познавательным
- интересным
- игровым
- необычным
- скучным
-радостным
-дружелюбным

Какие задания вам понравились больше всего?
Мне показалось важным…
Я понял, что…
Урок
-заставил задуматься…
-навёл меня на размышления…
Что нового вы узнали на уроке?
Что вы считаете нужным запомнить?
Над чем ещё надо поработать?
Своей работой на уроке я:
- доволен
- не совсем доволен,
Я недоволен, потому что…
Я выбрал эти задания на уроке, потому что:
-они мне нравятся больше остальных;
- я чувствую, что справлюсь с ними пока хуже, чем с другими заданиями
-они легче остальных заданий.
заполнить таблицу из трех граф. В графу «П» - «плюс» записывается все, что понравилось на уроке, информация и формы работы, которые вызвали положительные эмоции, либо по мнению ученика могут быть ему полезны для достижения каких-то целей. В графу «М» - «минус» записывается все, что не понравилось на уроке, показалось скучным, вызвало неприязнь, осталось непонятным, или информация, которая, по мнению ученика, оказалась для него не нужной, бесполезной с точки зрения решения жизненных ситуаций. В графу «И» - «интересно» учащиеся вписывают все любопытные факты, о которых узнали на уроке и что бы еще хотелось узнать по данной проблеме, вопросы к учителю.
«Комплимент»

Цель оценить свою активность и качество работы.

Содержание: учащиеся оценивают вклад друг друга в урок и благодарят друг друга (Комплимент-похвала, Комплимент деловым качествам, Комплимент в чувствах) и учителя за проведенный урок. Такой вариант окончания урока дает возможность удовлетворения потребности в признании личностной значимости каждого.

«Поезд»

Цель: оценка содержания урока

Содержание: На парте перед каждым ребенком два жетона: один – с улыбающимся личиком, другой – с грустным. На доске поезд с вагончиками, на которых обозначены этапы урока. Детям предлагают опустить «веселое личико» в тот вагончик, который указывает на то задание, которое вам было интересно выполнять, а «грустное личико» в тот, который символизирует задание, которое показалось не интересным. Можно использовать только один жетон усмотрению ученика

«Поляна»

Цель: оценить содержание этапов урока

Содержание: На доске – поляна из цветов, над каждым цветком – этап урока – (работа с текстом, фонетическая зарядка и т. д.). Перед каждым ребенком - бабочка. Вы предлагаете детям прикрепить свою бабочку на тот цветок, какой вид деятельности ему понравился больше всего.

Самопроверка

Цель: развитие оценочной деятельности одноклассников

Содержание: Проверка работы соседа по парте. Детям нужно проверить работу соседа по парте. Задаются примерные вопросы: Что получилось. Что нет. Какую поставили бы оценку.

Оценочная лесенка

Цель: развитие умений критериального оценивания

Содержание: Детям предлагается лесенка, шкала на которой они должны Поставить солнышко на той ступеньке, на которую вы поставили бы себя при выполнении заданий

Чемодан, мясорубка, корзина.

На доске вывешиваются рисунки чемодана, мясорубки, корзины.

Ученикам предлагается выбрать, как они поступят с информацией, полученной на уроке:

Чемодан – всё, что пригодится в дальнейшем.

Мясорубка – информацию переработаю.

Корзина – абсолютно бесполезная информация.

Процесс рефлексии должен быть многогранным, так как оценка проводится не только личностью самой себя, но и окружающими людьми. Таким образом, рефлексия на уроке – это совместная деятельность учащихся и учителя, позволяющая совершенствовать учебный процесс, ориентируясь на личность каждого ученика.

Источники:

images.yandex.ru/?lr=53 Картинки

it-n.ru ›attachment.aspx?id=105334

Гин А.А. Приемы педагогической техники -Луганск: СПД Резников В.С., 2006

Головкина Екатерина Вячеславовна. Подведение итогов уроков.

Рефлексия. ezhva-licey.ru/teachers/nmr/metodich_razrabotki/itogi_uroka/

Гукалова Ирина Викторовна. Роль и место содержательной рефлексии на уроке. kollegi.kz/publ/21-1-0-93

Хуторской А.В. Анализ, самоанализ и рефлексия урока khutorskoy.ru/be/2008/0312/index.htm

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ СОВЕТ В НЕТРАДИЦИОННОЙ ФОРМЕ «ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ДЕТСКОГО САДА С СЕМЬЕЙ»

Сикорская Светлана Викторовна
Методист «Детского ясли-сада «Ақбота» государственного учреждения «Отдел образования Темирского района Управления образования Актюбинской области»

Самый лучший компас в детстве – родительские советы.
Л. Фейхтвангер

ТУРНИР ЭРУДИТОВ

Цель: Повышение профессиональной компетентности педагогов в области организации взаимодействия с родителями воспитанников.

Задачи:

1. Уточнить и систематизировать знания педагогов по проблеме взаимодействия с родителями.

2. Активизировать педагогическое мышление воспитателей как основу использования нетрадиционных форм работы с родителями в ДУ, стимулировать развитие у них творчества и профессиональной активности.

3. Поддержать интерес педагогов к дальнейшему изучению данной темы.

ПОДГОТОВИТЕЛЬНАЯ РАБОТА

1. Подбор педагогических ситуаций для обсуждения.
2. Подбор вопросов и заданий для мини-диагностики педагогов по проблеме взаимодействия с родителями.

ПОВЕСТКА ПЕДСОВЕТА

1. Вступительное слово старшего воспитателя.
2. Выступление воспитателя про нетрадиционные формы работы с родителями.
3. Деловая игра “Турнир эрудитов”.
4. Подведение итогов.
5. Коллегиальное вынесение решения педсовета.

ХОД ПЕДСОВЕТА

Детский сад – первый социальный институт, первое воспитательное учреждение, с которым вступают в контакт родители и где начинается их систематическое педагогическое просвещение. От совместной работы родителей и педагогов зависит дальнейшее развитие ребёнка. И именно от качества работы дошкольного учреждения зависит уровень педагогической культуры родителей, а, следовательно, и уровень семейного воспитания детей.

Сегодня перед большинством детских садов стоит сложная задача – привлечь родителей к педагогическому взаимодействию с ребёнком, уйдя при этом от скучных шаблонов.

К середине 20 века сложились достаточно устойчивые формы работы детского сада с семьей, которые в дошкольной педагогике принято считать традиционными. Условно их можно разделить на следующие группы: индивидуальные, коллективные, наглядно-информационные.

Традиционные формы работы с родителями

- родительские собрания
- конференции
- консультации
- вечера для родителей
- школа для родителей
- клубы по интересам
- Дни открытых дверей
- КВН, викторина
- совместное творчество
- праздники
- родительское собрание
- выпуск газеты

- концерты
- соревнования
- беседы
- выполнение индивидуальных поручений
- анкетирование

А про **нетрадиционные** формы работы с родителями нам расскажет методист Сикорская С.В.....

Далее педсовет продолжит деловая игра “Турнир эрудитов”, игра поможет нам вспомнить и уточнить уже имеющиеся знания, расставить акценты, обозначить вопросы, требующие дополнительного изучения. Игра будет состоять из 7 конкурсов.

Конкурс № 1 Упражнение для разминки «Какие они – современные родители?»

Цель: создание рабочего настроения, диагностика отношения педагогов к данной проблеме.

Содержание: по кругу передается мяч и каждый участник одним словом должен охарактеризовать «современного родителя».

Методические рекомендации: по окончании упражнения акцентировать внимание педагогов на том, том каких характеристик больше – положительных или отрицательных.

Конкурс № 2 “Если спросишь – я отвечу”.

Ведущий поочередно задает каждой команде вопросы.

1. Выберите наиболее полный ответ. **Семейное воспитание** – это…..

– воспитание детей в условиях семьи;
– более или мене осознанные усилия по взращиванию ребенка;
– управляемая система взаимоотношений и взаимодействий родителей с детьми, направленная на достижение желаемых результатов;
– средство семейного образования;
– форма общеобразовательной подготовки родителей.

2. К методам активизации родителей относится?

– доклад педагога;
– игнорирование ребенка;
– диагностика;
– игра;

3. Что относится к нетрадиционным формам общения педагога с родителями?

– собрания;
– конференции;
– конкурсы;
– информационные стенды;
– беседы.

4. Что относится к традиционным формам общения педагога с родителями?

– телефон доверия;
– ток-шоу;
– конкурсы;
– викторины;
– консультации.

5. К познавательным формам общения не относится…

– собрания;
– консультации;
– устные журналы;
– фольклорные праздники;

6. Из какого нормативного документа взята эта фраза: “Родители – первые педагоги ребенка. Они обязаны заложить основы физического, нравственного и интеллектуального развития личности ребенка в младенческом возрасте”.

- Закон РК об образовании;
- Устав ДУ;
- программа ДО;
- Семейный кодекс РК.

Конкурс № 3 “ Решение педагогических задач”

Ситуация для анализа

Двухлетний Илюша с усердием надевает колготы. Трудное занятие! Наконец-то после долгих усилий колготы почти надеты, но ...наизнанку. Малыш, конечно, этого не замечает и продолжает их натягивать. Мать прекращает, как она говорит, "эту бесцельную возню", быстрым движением, не скрывая раздражения, старается натянуть ребенку колготы. Малыш поднимает крик:

- Сам, сам! Сам!

Мать строго говорит:
- Сиди спокойно и не капризничай! Не умеешь, а кричишь "сам".
Вопросы:
Правильно ли поступила мама?
Каковы последствия поведения мамы?
Что бы вы посоветовали маме?
Ситуации для анализа
Воспитатели нередко слышат от детей своей группы во время игры:
"Будешь слушаться, куплю это", "Будешь хорошо кушать, свожу в зоопарк", "Это тебе за то, что хорошо себя вел" и т. д.
Встречая родителей, дети сообщают, что хорошо себя вели, слушались, помогали малышам и тут же спрашивают: "А что ты мне за это купишь?"
Вопросы:
Каково ваше мнение о педагогической ценности подкупа, задабривания, применяемого некоторыми родителями в воспитании.
Формированию каких поступков эти методы способствуют?

Конкурс № 4 “Копилка мудрых мыслей”.

Педагогам дается задание, составить высказывание из обрывков фраз.

“Человек рождается не для того, чтобы бесследно исчезнуть никому не известной пылинкой… Человек оставляет себя, прежде всего, в человеке. Если ты хочешь остаться в сердце человеческом, – воспитай своих детей”
В. А. Сухомлинский

Конкурс №5 «Прокомментируйте данный диалог».

1. Разговор двух мам:
— Мой ребенок стал ходить в детский сад и начал часто болеть. Я считаю, что виноваты в этом воспитатели: не присматривают хорошо за детьми.
— Ты права, мой ребенок не болеет, потому что мы сидим с ним дома.
Если бы вы, воспитатель д/с, случайно услышали такой диалог, как бы вы отреагировали?
Прокомментируйте данный диалог.
2. Ребёнок не хочет есть. Бабушка старается заставить его съесть положенную порцию, используя сказку, прибаутки. Мать обещает купить новую игрушку. Отец говорит: «Не хочешь – не ешь». Кто прав?
Прокомментируйте данный диалог.

Конкурс № 6 «Рекламное агентство».

В течение 5 минут команды должны придумать название мероприятия с родителями, определить его цели, разработать план его проведения. Командам необходимо прорекламировать мероприятие так, чтобы родителя захотели на него прийти.

Конкурс №7 «Педагогический салат».

Сейчас, коллеги, я предлагаю вам создать «**Педагогический салат**». У каждого из вас есть небольшие листочки. Какой метод вы захотели применить в своей работе после педсовета напишите на листочках. Свои идеи опускайте в салатницу. Сейчас мы перемешаем ваши решения, получается «салат». Рецепт прост – это самые популярные формы.

Решения

1. С целью дальнейшего вовлечения родителей в жизнь детского сада, повышению у них интереса к воспитательно-образовательному процессу провести в апреле месяце 2026 года «**День открытых дверей**» для родителей воспитанников.
2. Использовать нетрадиционные формы взаимодействия с родителями, организовывать совместную с родителями деятельность в разных образовательных областях, во время проведения родительских собраний.
3. Продолжать реализацию проектов по взаимодействию с родителями.

«ЖИВАЯ ПРИРОДА»

Советова Куляш Абдигалиевна
учитель русского языка
КГУ «Гимназии №17» г.Актобе

Предмет: Русский язык. Урок: 8		
Класс: 3 «Б»	**Количество присутствующих:**	**Количество отсутствующих:**
Тема урока:	**Состав слова.** **Природа родного края.**	
Цели обучения в соответствии с учебной программой:	3.1.1.1 - отвечать на открытые и закрытые вопросы по прослушанной информации, определять основные моменты, фиксировать их 3.2.5.1 - находить информацию по двум источникам (словари, справочники, детские энциклопедии, детские познавательные журналы) на заданную тему, выделять главную и второстепенную информацию 3.3.7.2 - различать значимые части слова; находить и проверять безударные гласные в корне слова, изменяя форму слова и подбирая однокоренные слова	
Цели урока:	Закрепить знания учащихся о составе слова: корне, приставке, суффиксе, окончании; развивать умение разбирать слова по составу и образовывать новые слова.	
Ценности:	- Любознательность - Уважение к родному языку - Трудолюбие - Взаимопомощь - Ответственность	

Ход урока:

Этап урока/ Время	**Действия педагога**	**Действия ученика**	**Оценивание**	**Ресурсы**
1.Начало урока. **0-5 мин**	**1.Создание положительного эмоционального настроя:** Волшебный вход — “Портал слов” Встречает детей у двери в костюме волшебницы.– Говорит: «В Словоград попадают только настоящие путешественники слов!»– Предлагает пройти по цветным следам на полу, чтобы открыть “портал знаний”.– Включает лёгкую фоновую музыку и приветствует детей как “звёзды знаний”.	Заходят в класс по цветным следам (красный, синий, зелёный,жёлтый).–Радостно отвечают на приветствие, проходят по следам и занимают места.– Настраиваются на позитив,	ФО Оценивание эмоционального состояния «Большой палец вверх»	Цветные следы Надпись «Добро пожаловать в Словоград!» Цветные карточки-

	Деление на группы – Раздаёт карточки-звёздочки 4 цветов.– Говорит: «Найдите друзей своего цвета — вы команда одного героя!»– Называет группы: Зелёные — «Хранители Корня» Красные — «Отряд Приставки» Жёлтые — «Мастера Суффикса» Синие — «Команда Окончания» Проверка домашнего задания	интерес, улыбки. Находят участников своего цвета.– Собираются в 4 группы.– Занимают свои “станции” (по столам).– Придумывают короткий девиз команды (по желанию).		звёзды– Плакаты с названиями групп– Магнитные таблички или наклейки
2. Середина урока. **5 –35 мин**	**2.Актуализация жизненного опыта.** Включает короткое видео или анимацию, где появляется герой — Пчёлка Словечка. Озвучивает текст от имени Пчёлки: «Привет, ребята! Я живу в Словограде и помогаю словам расти. У каждого слова есть свои части — как у цветка есть корень, стебель и лепестки!» После просмотра задаёт вопросы: – «О чём рассказала Пчёлка?»– «Что значит, что у слова есть части?»– «Какие части слова вы знаете?» Подводит детей к выводу: слова, как растения, тоже имеют строение — корень, приставку, суффикс и окончание. Делает плавный переход к практической части: «Сегодня мы поможем Пчёлке Словечке собрать слова по частям и узнаем, как они устроены!» **Работа в группах. Квест-игра «Спаси слова из болота Ошибок!**	Смотрят анимацию с интересом. Отвечают на вопросы учителя, рассуждают. Делают первые предположения о теме урока. Формулируют общий вывод: слова состоят из частей, каждая из которых имеет значение. Настраиваются на исследовательскую работу. В команде собирают слова из карточек-частей, приклеивают	ФО «Аплодисменты» Дескриптор: Понял основную идею видео. Высказал предположение о теме. Проявил интерес и активность. Сделал вывод о том, что слово имеет части Оценка по шкале 1–10 (за точность и креативность). Дескриптор: Собрал	Видео «Пчёлка Словечка» Интерактивная доска Карточки с частями слов– Конверты по цветам– Таймер

	Объявляет: «В Словограде случилась беда — слова упали в Болото Ошибок! Нужно их спасти, правильно собрав по частям».– Раздаёт группам конверты с “рассыпавшимися” словами: картонные карточки «корень», «приставка», «суффикс», «окончание».– Задача: собрать слова из частей (родник, народ, земля, подводный, пришкольный и т.д.).– Каждой группе — таймер на 3 минуты **Работа в парах – Интерактивное задание Wordwall «Собери правильное слово»** Демонстрирует задание на экране: Wordwall “Собери правильное слово” (по упражнению 3, стр. 27). Объясняет правила: нужно соединить два элемента — словосочетание и образованное от него прилагательное. Пример: “Участок при школе → пришкольный”. Запускает игру и распределяет пары для работы. Следит за ходом, поощряет активность и объяснение ответов. **Самостоятельная работа — упражнение 3 (стр. 27)** Даёт инструкцию: «Откройте учебник на стр. 27, упр. 3. Задание — спишите предложения, вставляя пропущенные буквы, выделите в каждом слове корень, приставку, суффикс и окончание. Помните: пишем аккуратно, выделяем части цветными	на лист как “цветок слова” (в центре — корень, по краям — остальные части).– Представляют своё “спасённое” слово, объясняют строение. Демонстрирует задание на экране: Wordwall “Собери правильное слово” (по упражнению 4, стр. 27). Объясняет правила: нужно соединить два элемента — словосочетание и образованное от него прилагательное. Пример: “Участок при школе → пришкольный”. Запускает игру и распределяет пары для работы. Следит за ходом,	слово правильно. Назвал все части. Сотрудничал в команде. Соединил все пары без ошибок (10 баллов). Сделал 1–2 ошибки, но исправил (8 баллов). Частично справился (6 баллов). Требуется помощь (4 балла). Самооценка по шкале 1–10 (“лестница успеха”). «Аплодисменты старательным»	или песочные часы Учебник стр. 27 (упр. 4) – Платформа Wordwall.net **https://wordwall.net/play/100167/447/948** Учебник стр. 27 (упр. 3) – Тетрадь по

	карандашами». Обходит класс, наблюдает за процессом, оказывает индивидуальную помощь. После выполнения включает слайд с правильным написанием слов для самопроверки. **Физминутка — «Ерке сылқым»** Включает мелодию «Ерке сылқым». Говорит: «Давайте немного отдохнём и подвигаемся, ведь даже слова иногда “танцуют”!» Показывает движения с листом А4 (ритмичные хлопки и повороты под такт).	поощряет активность и объяснение ответов. Самостоятельно списывают текст упражнения, вставляют пропущенные буквы. Подчёркивают части слова разными цветами: приставка – красным, корень – синим, суффикс – зелёным, окончание – чёрным. Сверяют с образцом на доске, оценивают себя по шкале 1–10. Повторяют движения за учителем, выполняют с улыбкой и в ритме музыки. Активно двигаются, поднимают настроение. Сохраняют внимание и готовность к продолжению урока	Верно вставил пропущенные буквы (4 балла). Правильно выделил все части слова (3 балла). Оформил работу аккуратно, без ошибок (3 балла). Итого — 10 баллов. Аплодисменты ритму» 👏	русскому языку – Слайд с образцом ответа – Музыка «Ерке сылқым» – Листы А4 для ритма –
3. Конец урока. 40-45 мин	**11. Итог урока. Пчёлка Словечка подводит итоги»** Вызывает на экран Пчёлку Словечку. ИИ видео.Говорит от	Отвечают на вопросы Пчёлки. Делятся	«Аплодисменты Словостроителям» «Самооце	Видео ИИ. Пчёлка Словечка

	имени героя: «Спасибо, ребята! Благодаря вам все слова в Словограде снова обрели свои части!» Просит вспомнить, что сегодня делали на уроке: – Что нового узнали? – Какие части слова помогли вам “собрать” слова? – Какое задание понравилось больше всего? Делает общий вывод: “Слово — это живое! У него есть свои части: приставка, корень, суффикс и окончание. А вы — настоящие словостроители!” **Рефлексия** Включает интерактивный слайд с 3 кнопками. Объясняет.Нажмите на ту, которая отражает, как вы чувствуете себя после урока». После каждого нажатия появляется цифра. Всё было понятно, я справился отлично! — Было немного трудно, но я старался. — Остались вопросы, хочу повторить. Учитель комментирует: «Посмотрите, сколько у нас уверенных! А кто немного затруднился — мы всё повторим завтра». **13. Домашнее задание:** повторить правила стр. 27, Упр.7 **Завершить можно фразой: «Сегодня мы сложили много новых слов, а вместе — получили ключ к пониманию языка!»**	впечатлениями о заданиях, играх и открытиях. Формулируют собственные выводы Подходят по очереди к доске (или нажимают с планшета). Выбирают вариант, который соответствует их впечатлению. Видят, как на экране появляются цифры / смайлы. Делятся коротким комментарием («Мне всё понятно», «Было немного сложно с приставками» и т.п.).	нка по шкале 1–10	 Презентация PowerPoint тремя активными кнопками: Всё понятно Немного трудно Остались вопросы – Интерактивная доска

«САБАҚТА БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ»

Сыдықова Айгүл Сражқызы
«Х.Досмұхамедұлы атындағы №35орта мектебінің» КММ
бастауыш сынып мұғалімі

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушыны тек дайын ақпаратты қабылдаушы емес, өз бетімен ойлана алатын, пікір білдіретін, алған білімін өмірде қолдана білетін тұлға ретінде қалыптастыру басты мақсаттардың бірі болып табылады. Осы тұрғыдан алғанда, дәстүрлі оқыту әдістерімен қатар, белсенді оқыту әдістерін сабақ барысында тиімді қолдану – уақыт талабы. Әсіресе бастауыш сынып кезеңінде белсенді әдістердің орны ерекше, себебі бұл кезеңде оқушының танымдық қызығушылығы, оқу әрекетіне деген ынтасы, қарым-қатынас дағдылары қалыптасады.

Белсенді әдістер оқушыны сабақтың орталығына қоя отырып, оның ойлау қабілетін дамытады, шығармашылығын арттырады және өз ойын еркін жеткізуіне мүмкіндік береді. Мұндай әдістер арқылы оқушы сабаққа белсенді қатысып, өз білімін өзі құрастырады. Сондықтан бастауыш сыныпта белсенді әдістерді жүйелі түрде қолдану – білім сапасын арттырудың тиімді жолы.

Бұл мақалада сабақ барысында белсенді әдістерді қолданудың маңызы, түрлері және тәжірибеде қолдану жолдары қарастырылады.

Белсенді оқыту әдістерінің теориялық негізі.

Белсенді оқыту әдістері – оқушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуын қамтамасыз ететін, олардың ойлау, талдау, салыстыру, қорытынды жасау қабілеттерін дамытуға бағытталған әдістер жиынтығы. Бұл әдістерде мұғалім бағыттаушы, ұйымдастырушы рөлін атқарады, ал оқушы негізгі әрекет иесі болады.

Педагогика ғылымында белсенді әдістердің негізі конструктивизм теориясына сүйенеді. Яғни, оқушы білімді дайын күйінде алмайды, өз тәжірибесі арқылы меңгереді. Бастауыш сынып оқушылары үшін бұл аса маңызды, себебі олар үшін ойын, әрекет, қозғалыс – негізгі таным құралы.

Белсенді әдістердің басты ерекшеліктері:

- оқушының дербестігін арттыру;
- ынтымақтастықта оқыту;
- оқу мотивациясын күшейту;
- теория мен практиканы ұштастыру;
- кері байланыстың үздіксіз болуы.

Бастауыш сыныпта белсенді әдістерді қолданудың маңызы.

Бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшелігіне сай, олар ұзақ уақыт бір орында отырып, тек тыңдаумен шектелсе, тез жалығады. Сондықтан сабақта белсенді әдістерді қолдану оқушылардың назарын тұрақтандырып, қызығушылығын арттырады.

Белсенді әдістерді қолданудың маңызы:

- оқушының пәнге деген қызығушылығы артады;
- өз ойын еркін айтуға үйренеді;
- топпен жұмыс жасау дағдылары қалыптасады;
- логикалық ойлауы дамиды;
- өзіне деген сенімділігі артады;
- білімді терең әрі ұзақ уақытқа меңгереді.

Сонымен қатар, белсенді әдістер оқушылардың бір-бірімен қарым-қатынасын жақсартып, өзара сыйластыққа тәрбиелейді.

Сабақта қолданылатын белсенді әдістердің түрлері

1. Ойын арқылы оқыту әдістері

Ойын – бастауыш сынып оқушылары үшін ең тиімді әдістердің бірі. Ойын

арқылы оқушылар білімді жеңіл әрі қызықты түрде меңгереді.

Мысалы:

- «Сұрақ-жауап» ойыны
- «Кім жылдам?»
- «Сиқырлы сандық»
- «Артық сөзді тап»
- Рөлдік ойындар

Бұл әдістер әсіресе сауат ашу, математика, дүниетану сабақтарында тиімді қолданылады.

2. Топтық және жұптық жұмыс.

Топтық жұмыс оқушыларды бір-бірімен ынтымақтаса жұмыс істеуге үйретеді. Мұнда әр оқушы өз пікірін білдіріп, ортақ шешім қабылдауға қатысады.

Топтық жұмыстың артықшылықтары:

- қарым-қатынас дағдылары дамиды;
- жауапкершілік сезімі қалыптасады;
- әлсіз оқушыларға қолдау көрсетіледі;
- оқушылар бір-бірінен үйренеді.

Жұптық жұмыс кезінде оқушылар бір-бірімен пікір алмасып, тапсырманы бірге орындайды. Бұл әдіс әсіресе жазба жұмыстарында, есеп шығаруда тиімді.

3. Сыни тұрғыдан ойлау әдістері.

Сыни ойлау – оқушының ақпаратты талдап, өз көзқарасын қалыптастыруына бағытталған әдістер жиынтығы.

Кең қолданылатын әдістер:

- «INSERT»
- «Венн диаграммасы»
- «Топтастыру»
- «Бес жолды өлең»
- «Болжау»

Бұл әдістер оқушылардың ойлау қабілетін дамытып, алған білімін өмірмен байланыстыруға мүмкіндік береді.

4. Сергіту және қимыл-қозғалыс әдістері.

Бастауыш сыныпта сергіту сәттері өте маңызды. Қимыл-қозғалыс арқылы оқушының шаршауы басылып, сабаққа деген қызығушылығы қайта оянады.

Мысалы:

- қимылды өлеңдер;
- музыкалық сергіту;
- логикалық қимыл ойындары.

Белсенді әдістерді қолдану тәжірибесінен.

Өз тәжірибемде бастауыш сынып сабақтарында белсенді әдістерді жүйелі түрде қолдану арқылы оң нәтижелерге қол жеткіздім. Мәселен, математика сабағында есептерді топпен шығару арқылы оқушылар бір-біріне түсіндіруге үйренді. Ал қазақ тілі сабақтарында ойын элементтерін қолдану арқылы оқушылардың сөздік қоры молайды.

Сабақ барысында «Ойлан – жұптас – бөліс» әдісін қолдану оқушылардың өз ойларын еркін айтуына мүмкіндік берді. Әсіресе тұйық оқушылар белсенділік таныта бастады.

Белсенді әдістерді қолданудағы мұғалімнің рөлі.

Белсенді әдістерді тиімді қолдану үшін мұғалім:

- сабақты алдын ала жоспарлауы;
- әдісті сабақ мақсатына сай таңдауы;
- уақытты тиімді пайдалануы;
- барлық оқушының қатысуын қамтамасыз етуі қажет.

Мұғалім бағыттаушы, кеңесші рөлінде болып, оқушыларға қолдау көрсетіп отыруы тиіс.

Қиындықтар және оларды шешу жолдары.

Белсенді әдістерді қолдану барысында кейбір қиындықтар кездесуі мүмкін:

- уақыттың жетіспеуі;
- оқушылардың бірдей белсенді болмауы;
- тәртіп мәселелері.

Бұл қиындықтарды шешу үшін:

- нақты ережелер орнату;
- тапсырмаларды жас ерекшелігіне сай беру;
- мадақтау және ынталандыру әдістерін қолдану қажет.

Қорытындылай келе, сабақта белсенді әдістерді қолдану – бастауыш сынып оқушыларының білім сапасын арттырудың тиімді жолы. Белсенді әдістер арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығы

артып, оқу үдерісі қызықты әрі нәтижелі болады. Мұндай әдістер оқушыны еркін ойлауға, өз ойын дәлелдеуге, топпен жұмыс жасауға үйретеді.

Бастауыш сыныпта белсенді әдістерді жүйелі әрі мақсатты қолдану – болашақта өз білімін өмірде қолдана алатын, жан-жақты дамыған тұлға қалыптастырудың негізі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. **Аймауытов Ж.** Тәрбиеге жетекші. – Алматы: Ана тілі, 2017.

2. **Әбдікәрімов Б.** Қазіргі сабақ: талаптар мен әдістер. – Алматы: Өркениет, 2020.

3. **Әбілқасымова А.Е.** Бастауыш сыныпта оқыту әдістемесі. – Алматы: Мектеп, 2018.

4. **Жүсіпбекова Г.А.** Бастауыш білім беру педагогикасы. – Алматы: Қазақ университеті, 2019.

5. **Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М.** Педагогика. – Алматы: Рауан, 2016.

6. **Мұхамеджанова Н.** Сыни тұрғыдан ойлау технологиясы. – Алматы: Білім беру жүйесін дамыту орталығы, 2018.

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР:

- Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
- автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық
- атауын көрсету қажет;
- мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп
жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 ppi кем емес);
- пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың
- (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
- мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоса санда 3 беттен аспауы қажет;
- мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12
- пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық
- интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал - 0 см.

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ:

- Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами:
- необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную
- степень, звание, должность, полное название учреждения;
- фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 4950х3510
- пикселей (не менее 6х12 мм, 300 ppi), фото в статью не помещать;
- желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать
- суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 ppi);
- используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в
- исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
- аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать
- объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если
- статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
- максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список
- литературы;
- статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14
- пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный
- интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см.
-

Эл. почта: kalam2025@mail.ru